

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

ateneubc@gmail.com
www.ateneu.go.ro

Revistă
de cultură

Nr. 4
(464)

• Anul 45 (serie nouă) • aprilie 2008 • 3,00 RON •

Dialog cu pictorul
Marius Crăiță-Mândră

Altfel de artă

pagina 3

Poezii inedite de
Gabriel Stănescu

pagina 10

Victoria HUIBAN

Scurte reflecții asupra existențialismului în literatură

pagina 11

Ștefan MUNTEANU

Dreptatea lui Maiorescu

pagina 13

Marius Manta

Teologia lacrimilor

pagina 20

Grigore Tabacaru – 125

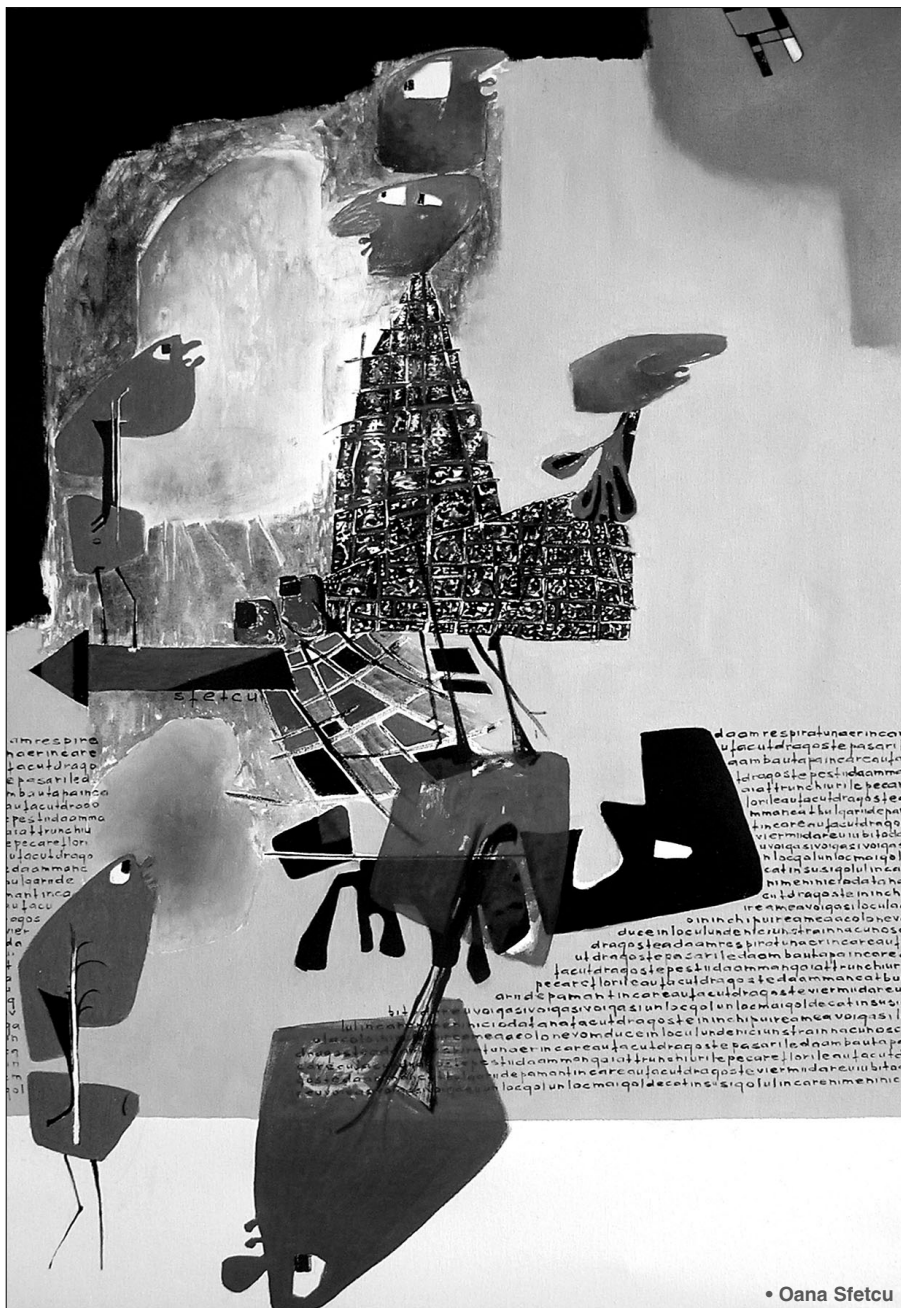
Fondatorul „Ateneului” tecucean-bacăuan

pagina 12

Gala STAR - Bacău, 28 martie-3 aprilie 2008

Aceste ființe stranie care se hrănesc cu priviri

pagina 18

• Oana Sfetcu

Universitatea Bacovia - gazdă generoasă pentru dialogul neîngrădit...

....de false granițe disciplinare, de presupuși șefi de școli de gândire și de supraspecializări care (con)duc la... a ști aproape totul despre aproape nimic. Desigur, există riscul să ajungem să știm foarte puțin despre foarte multe. Dar, orice schimbare de paradigmă comportă riscuri. Trecerea de la disciplinar la transdisciplinar va însemna o nouă etapă în reorganizarea și amplificarea cunoașterii pe fondul unei informatizări atocuprinzătoare.

Universitarii băcăuani și bacovienii au un apetit aparte pentru nou, pentru formele inedite și pentru transformarea Bacăului într-un loc de pelerinaj național și mondial în probleme de dialog transdisciplinar, de cogniție transculturală și de turism intelectual reciproc benefic. S-ar putea repara că modestia ar fi mai potrivită pentru un biet târg moldovean... Dar, cine a văzut Heidelbergul și Pisa realizează că nu mărirea zidurilor, numărul locuitorilor sau cel al muzeelor fac dintr-o localitate un nume de referință. În ultimă instanță toate drumurile lungi și largi pornesc de la primii pași pe o potecă...

Crezul transdisciplinar post-modern bazat pe continuitatea și simultaneitatea proceselor a generat, relativ recent, mai multe evenimente „Made in Bacău”: de la Conferința 9-a a ISINI (International Society for the Intercommunication of New

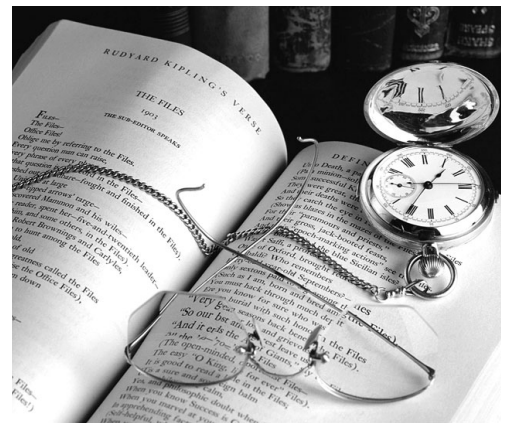
Ideas) din august trecut și până la Prima Conferință ETC (Economie, Transdisciplinaritate, Cunoaștere) din iunie acest an, și de la Prima Conferință AROSS (Asociația Romană de Studii Semiotice) din octombrie 2006 și până la cea de a Doua Conferință AROSS din octombrie acest an, Bacăul a fost un centru mondial al dialogului electronic și apoi viu referitor la rezultatele celor trecute și la pregătirea celor viitoare. Atât lucrările comunicate la AROSS1 și la ISINI 9 au apărut în volume și se pot citi la bibliotecile celor două universități. **Transdisciplinaritatea și Semiotica** ar putea fi (două dintre) simbolurile vieții academice băcăuane. Și pentru că semioticienii băcăuani și din alte țări nu au mai avut răbdare să aștepte doi ani de zile (perioada dintre conferințele AROSS) au mai organizat, tot la Facultatea de Litere, o conferință internațională cu tema „Individual and specific signs. Paradigms of identity in managing social representations” și ale cărei comunicări (circa 100!) au apărut într-un volum (de peste 700 pagini!) coordonat de Elena Bonta și Adriana Gertruda Romedea.

Se poate înțelege de aici, cele două universități ale Bacăului nu se concurează, ci cooperează. Ele, de fapt, co-ocurează, adică se concurează prin cooperare și cooperează concurându-se. Pentru nerăbdătorii și avizii de informații voi aminti temele a

doă reuniuni mondiale care vor marca (pozitiv, evident) viața universitară (dar și școlară, economică, etc.) băcăuană. Astfel Universitatea Bacovia inaugurează seria ETC (Economie, Transdisciplinaritate, Cunoaștere). La ETC2008 tema aleasă este: „Economiile (post)epistemoice și managementul cunoașterii. **Transdisciplinaritatea ca formă nouă de cunoaștere**”. În deschidere academicianul Basarab Nicolescu de la Paris va primi meritul titlu de Doctor Honoris Causa al Universității Bacovia tocmai pentru că este pionier și promotor al transdisciplinarității la scară planetară. (Reamintim cititorilor că primul titlu de Doctor Honoris Causa al Universității Bacovia a fost acordat anul trecut academicianului Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale a României). Invitațiile și orice alte informații se găsesc pe site-ul conferinței: www.ugb.ro/Conferinta2008. Data exactă: 17-18 iunie. Deja printre înscrși se află savanți din multe țări, studenți, profesori de liceu, oameni de afaceri. Inserția în real este, pentru noi, un ideal perpetuu... Așteptăm ca băcăuanii să fie cei mai numeroși participanți. Cealaltă conferință, organizată de AROSS în luna octombrie, este inițiată de persoane entuziaște de la Facultatea de Litere și are un titlu ce sugerează simbioza transdisciplinară a cunoștințelor de diverse (foste) specializări: „**Transmodernity: managing global communication**”. Amănunte găsiți la adresa: <http://roass.blogspot.com>. Organizatori: Doina Cmeciu și Traian Stănculescu. Propensiunea băcăuanilor spre simbioza semiotica-management este vizibilă...

Așadar, bacovienii și băcăuanii universitari găzduiesc cu priere și folos reuniuni de nivel global pe teme semiotico-manageriale. Organizatorii evenimentelor amintite cooperează între ei, punând instituțiile lor mai bine în lumină subliniind, totodată, competiția loială dintre ele.

Liviu DRUGUȘ

Cărți primite la redacție

- Petre Isachi** – *Zburătorul – o revistă lovinesciano-optzecistă*, Ed. Psihelp, Bacău 2007
- Florica Bud** – *Marietereza sunt eu*, RAO, 2008
- Viorica Răduță** – *În exod*, Cartea Românească, 2008
- Viorica Răduță** – *Când amintirile corpurii subtile*, Ed. Nouă, 2007
- Viorica Răduță** – *Interpolări și interpolări*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca 2007
- Viorica Răduță** – *Hidrapulper*, Ideea Europeană, 2007
- Silvia Miler** – *Inventarul unei serii*, Ed. Pro Plumb, Bacău 2007
- Constantin George** – *Poesii*, Ed. Vicovia, Bacău 2007
- M.C. Delasabar** – *Bastardul*, Ed. Vicovia, Bacău 2007
- Victor Croitoru** – *Starea Stărilor*, Ed. Corgal Press, Bacău 2007
- Ion Cozmei** – *Pacient la vama destinului*, Tipo Moldova, Iași 2007
- Vasile Spiridon** – *Înscirerea pe orbită*, d. Tmpul, Iași 2008
- Nicolae Mareș** – *Antologia poeziei poloneze*, Ed. Ivan Krasko, Nădlac 2007
- Daniela Gifu** – *33 Jurnal de inițiere spirituală*, Limes, Cluj-Napoca 2007
- Ion Nuță** – *Limbă și cultură românească în Basarabia*, Ed. Vicovia 2007
- Victor Stan** – *Negustori de iluzii*, Ed. Timpul, Iași 2007
- Ioan Ouatu** – *Rug imperial*, versuri, Nona, Piatra-Neamț, 2007
- Ana Dobre** – *Utopiile realului*, Libra, 2007
- Ana Dobre** – *Rinocerii și Don Quijote*, Ed. Telemormanul Liber, 2007
- Vasile Mic** – *Fereastra din vis*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca 2007
- Iuliana Petrian** – *Aplauze*, Ed. Mirador, Arad 2007

Colocviul „G. Călinescu față cu noua critică literară”

Fundația Națională pentru Știință și Artă (F.N.S.A.), Uniunea Scriitorilor din România și Asociația Scriitorilor București, în parteneriat media cu cotidianul „Ziua”, au organizat sâmbătă, 22 martie 2008, ediția a II-a a Colocviului „G. Călinescu față cu noua critică literară”. Datorită strădaniilor activului Dan Mircea Cipariu (inițiatorul și sufletul acestei manifestări) tineri critici literari din principalele centre universitare din România (Serban Axinte, Cristina Balinte, Crina Bud, Bogdan Crețu, Daniel Cristea-Enache, Oana Draia, Teodora Dumitru, Alex Goldis, Mihai Iovănel, Xenia Karo, Adrian Jicu, Marius Miheț, Antonio Patras, Andrei Simuț, Carmen Raluca Șerban, Andrei Terian și Răzvan Voncu,) s-au întâlnit în cadrul unui colocviu dedicat criticii literare astăzi și posterității lui G. Călinescu. Acest eveniment continuă programul Uniunii Scriitorilor dedicat tinerilor scriitori și critici literari, program ce a debutat în 2006 cu „Colocviul Tinerilor Scriitori” (ediția a

III-a va avea loc la Iași, în luna mai, 2008).

Participanții au dezbătut tema acestuia an, „Sfârșitul certitudinilor?”, precum și probleme referitoare la situația actuală a criticii literare. Moderatori au fost acad. Eugen Simion și prof. univ. dr. Livius Ciocărlie. De asemenea, la sediul FNSA, au fost lansate cu acest prilej volumele III și IV din G. Călinescu, **Opere, Publicistica**, (FNSA și Academia Română), în colecția „Opere fundamentale”, inițiată și coordonată de criticul literar Eugen Simion. O echipa de cercetători de la Institutul „G. Călinescu” (Nicolae Mecu - coordonator, Oana Soare, Pavel Tușgi și Magdalena Dragu) a lucrat cu profesionalism, timp de doi ani, pentru proiectul de editare integrală a publicisticii lui G. Călinescu.

Discuțiile colocviului vor constitui baza informațională pentru o ediție specială a revistei „Caiete Critice”. (A. J.)

V.S. Ce înseamnă „Colonia din Bistrița”? Cum s-a format ea?

M.C.M. „Colonia din Bistrița” este o echipă de artiști tineri și foarte tineri, talentați. De câțiva ani buni ne întâlnim verile în *Tabăra de Artă* la Bistrița Năsăud (într-un an am mutat tabăra la Colibița) și care din varii motive, ni l-am ales ca maestru pe Teodor Moraru. Unora dintre noi, domnia sa ne-a fost profesor dar nu este o condiție necesară și nicidecum suficientă pentru a fi acceptat în „Colonie”.

V.S. Ce criterii ar trebui să îndeplinească un tânăr pictor pentru a intra în gruparea voastră?

M.C.M. Nu contează unde a absolvit Facultatea de Arte, poate fi ca origine artistică din București, Bacău, Constanța, Iași ... sau din orice alt colț al lumii. Într-un an am avut invitați patru artiști francezi. Primordial este criteriul valorii. Stilul pe care-l abordăm este cel modern, este un nucleu propice pentru idei noi, inovații, formule proprii. Pentru aceste este nevoie de un anume avânt, de o însuflețire specifică tinerilor. Tinerii au curaj să facă revoluțiile. Ei sunt optimiști și se cred nemuritori.

V.S. În majoritatea tablourilor din expoziție am remarcat prezența elementelor figurative.

M.C.M. Predomină oarecum dar stilistic vorbind, e un figurativ abstract.

V.S. Sigur, nu sunt nici pe departe imagini realiste. Am observat, mai ales în lucrările tale dar nu numai, un anumit spirit de frondă, de revoltă împotriva timpurilor moderne secătuite de pulsuniile sensibilității și guvernate de violență și supra-tehnificarea. Sunt imersiuni în sfera politicului și a socialului. Îmi pare că voi vă găsiți salvarea în puritatea jocului și a poveștilor, sunteți entuziaști fără a fi însă naivi. Am citit în mesajele voastre și o anumită nostalgie, o aspirație către o lume spirituală iar dacă ar fi să caut o trăsătură comună, aceea ar fi armonia. Dar acestea sunt interpretările mele personale. Aveți un „manifest” al vostru? Ce factori vă stimulează pentru a merge mai departe?

Dialog cu pictorul Marius Crăiță-Mândră

Altfel de artă

Pe 14 martie la orele 17⁰⁰, la Galeria Frunzetti din Bacău, a avut loc un eveniment artistic inedit, ce s-a ridicat ca gen, la standarde occidentale. Cei mai frumoși și mai furioși pictori români (referindu-ne prin aceasta la exuberanța și avântul dat de tinerețe și talent) au adus pe simeze o parte din lucrările elaborate în *Tabăra de Artă Bistrița Năsăud*, în perioada 2003-2007*. Expoziția a fost organizată de „Societatea de Concerte” Bistrița și Filiala Bacău a Uniunii Artiștilor Plastici din România, avându-i drept curatori pe artiștii băcăuani Marius Crăiță - Mândră și Dragoș Burlacu. În timpul vernisajului s-a prezentat și un document FotoMedia, una din secvențele prezentate, intitulată „Samurai by E(O)” poate fi vizionată pe site-ul youtube.

L-am contactat pe Marius Crăiță - Mândră pentru a ne răspunde unor întrebări referitoare la gruparea artistică numită „Colonia din Bistrița”.

M.C.M. Ceea ce noi toți din Colonie ne-am impus este descoperirea a ceva nou. Respectăm și admirăm tot ce ține de istoria artei dar sursele noastre de inspirație sunt în noi înșine. Se întâmplă chiar să încalcăm voit regulile compoziției dar în mod obligatoriu urmăm o tehnică. Împingem arta la experiment dar ținem cont de simțul estetic. E drept asta se datorează enorm lui Teodor Moraru care ne mai ponderează. Dumnealui adesea ne repetă: „Să aveți argument în ceea ce faceți. Orice pată, orice linie să fie bine gândită.”

Am avut și o stea norocoasă în persoana domnului Gavril Țărmure, manager cultural de succes, peprimar al orașului Bistrița și președintele Fundației „Societatea de Concerte” Bistrița. Dumnealui ne-a sprijinit moral și financiar de la bun început. Este scump să faci artă iar puținii Mecena care mai există, de cele mai multe ori dăruiesc pentru a vedea reflectată cromatic propria lor imaginație. Dar dl Țărmure ne-a respectat identitatea. El a venit în întâmpinarea aspirațiilor noastre, spunându-ne: „Nu vreau să faceți lucrări vandabile, ci să faceți voi arta voastră!”.

V.S. Ideea de a prezenta publicului băcăuan o selecție din lucrările voastre îți aparține. Cum s-a întâmplat?

• foto: Justinian Scărlătescu

• Au expus lucrări pictorii Teodor Moraru, Marius Crăiță - Mândră, Dragoș Burlacu, Justinian Scărlătescu, Cristian Gaspar, Oana Stetcu, Anca Irinciu, Gelu Costea, Oana Coșug , Răzvan Neagoe, Mihai Soare, Delia Călinescu, Nicolae Ilie, Mihai Mihaelache, Raluca Drăniceanu

de Fundația „Societatea de Concerte” Bistrița, cărora le suntem recunoscători.

V.S. La vernisaj ai declarat că ți-ai dorit ca publicul din Bacău „să vadă o altfel de artă”, mai „curajoasă”. Dragoș Burlacu te-a susținut și el prin următoarea afirmație: „Tabăra a început să capete coerență. E un fenomen formator de artiști tineri. Bistrița este un oraș mic în care poți gândi. Peisajul pe care-l făceau în anii 60-70 părinții noștri artiști s-a transformat. Deși nu lucrăm în natură, ținem cont de ea dar nu e ceva mimetic. Noi mizăm pe multitudinea de conexiuni.”

M.C.M. Da, așa e, îmi mențin părerea dar vreau s-o nuanțez un pic. La Bacău este un mediu artistic important dar cam lipsesc tinerii, elita este dată de cei din vechea generație: Ilie Boca, Vasile Crăiță Mândră, Mihai Chiuaru, Ioan Burlacu, Gheorghe Zărnescu, Ovidiu Marciuc, Cristina Ciobanu ... Sunt artiști de valoare care de acum au o manieră a lor.

Am convingerea, care mi-a fost confirmată și de reacția publicului la vernisaj, că arta tinerilor *coloniști* este insolită. Am uimit publicul și prin seria de fotografii media, pe care le-am derulat pe un retroproector în timpul vernisajului. În imaginile respective se derula „filmul” unui experiment, mai mulți artiști lucrau, pe rând, la un același tablou. Ideea e mai veche și a mai fost practică și în cadrul grupării E(O).

V.S. În opinia mea, centrele de greutate ale expoziției au fost trei tablouri din seria „Samurai”, realizate în acest mod. Din câte am înțeles, la fiecare din cele trei tablouri, au lucrat succesiv Marius Crăiță-Mândră, Dragoș Burlacu, Cristian Gaspar și Justinian Scărlătescu. (Spusele mele sunt aprobate de Marius.)

V.S. Cu ce impresii ați rămas tu și colegii tăi, după vernisaj?

M.C.M. A fost un moment cu ade-vărat deosebit și am rămas cu un sentiment de împlinire. În plus, am avut satisfacția că vernisajul expoziției „Colonia din Bistrița” a fost mediatizat la cote maxime. Colegii care au participat cu lucrări s-au simțit atât de bine primiți încât au venit cu propunerea ca într-un an să mutăm tabăra, undeva în județul Bacău. Poate la Tescani... Dar pentru asta, desigur, vom avea nevoie de susținere, sufletească și îndeosebi materială.

V.S. Să sperăm că există și în spațiul cultural băcăuan un Mecena, un omolog al dlui Gavril Țărmure și că visul vostru se va împlini!

A consemnat
Violeta SAVU

Carletta Elena BREBU

Surâsul de Monalisă al metaforei

Despre poetul Constantin Preda am mai scris și cu alte ocazii în revista *Ateneu* – drept pentru care am să depășesc obișnuita și fireasca prezentare a autorului – considerând că cititorii fideli sunt deja inițiați...

Și dacă l-am ales pe Constantin Preda cu volumul de versuri „*Mama, cel mai frumos surâs al lui Dumnezeu*” a fost din rațiuni deliberate, pentru că înaintea Sfințelor Paște, ca în pragul ritualic al tuturor marilor sărbători, resimțim cu toții nevoia sufletească a întoarcerii spre cele mai apropiate ființe. Iar mama – dintre toate ființele – reprezintă misterul continuu și sacru al zămislirii... în linia ontologică a fiecăruia dintre noi.

Iar dacă l-a surprins îndeaproape cineva, acela este Ionel Groza: „Există, în toate cărțile pe care le-a publicat (până în prezent) Constantin Preda, secvențe remarcabile, unele chiar memorabile, de interpretare a temelor fundamentale ale existenței. Poetul, care e un înșingurat, un solitar în lumea celor care populează marile metropole, nu se sfiește să se întoacă de fiecare dată la izvoare, rădăcini, la obârșii și să ne facă pe toți, cu fiecare poem pe care îl scrie despre lumină, singurătate și părinți, să visăm, să lacrimăm și să retrăim momentele sacre ale copilăriei.

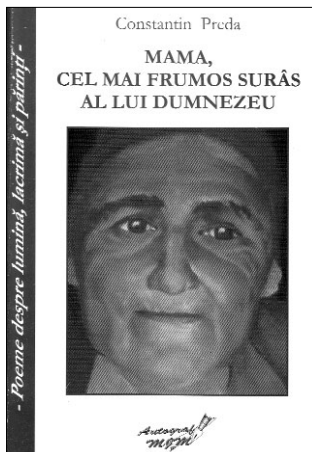
Constantin Preda mi-e consătean (...), amândoi risipindu-ne pașii în crângurile și amurgurile topite între Jiu și Dunăre. Amândoi, în vremea copilăriei, am avut aceleași puncte de reper (inconfundabile) după care, iată, ne călăuzim și în prezent. Ne întâlnim din când în când, discutăm, recităm (mai ales din Omar Khayyam la un pahar de vin galben), punem lumea la cale.

Așa cred că a apărut și această carte, din încăpățănarea superbă de a ne venera părinții, de a nu recunoaște că începem și noi să încărunchim și de a

ne ascunde, atât cât putem, lacrimile, atunci când ne podidește plânsul!” (apud op. cit. – p.59)

Și așa cred și eu mai ales că am început să înțeleg din ce în ce mai bine acel misterios zâmbet de Monalisă din metaforele elegante și simple ale poetului. Ceva din împăcarea semi-elegiacă și patriarhală a tradiționalștilor răzbate din versul cald al acestui poet: „cred în steaua mea și nu e o-ntâmplare/ cum crede toamna într-o patrie de fagi/ și parcă-s beat dar sângele-i în floare/ când bat în voi cu degete de magi/ Sunt dator cu o nemoarte știu/ cum aurora blânde emisfere/ orice mire tânăr e zidit de viu/ toamna într-o caldă-njunghiere// când plâng sunt ca un mugur de curat/ și ca o rază sunt de-atăta mers/ am de-acuma partea mea de vină-n sat/ și-o stea cu întâmplări în univers.” (*Cred în steaua mea* p.13)

Cuvântul nu se contraface în lirica d-lui Preda prin artificii stilistice sofisticate...; dar cu toate acestea poezia mustește de sensuri de irizări ale simțirii: „serile – acelea când coboram cu tata la râu/ grăbiți de parcă nu știu cine ne-ar fi luat-o înainte/ ninsorile lunii săpau adânc în cai sub frâu/ poteci către o rariște fierbinte// coboram, Doamne, tata cernea pietre în râu/ eu scuturam un măr în pajstea fierbinte/ dormeam în snopi pluteam nici nu mai știu/ de râul curgea înapoi sau tot înainte// pluteam agățat de secera lunii/ țineam în dinți frăiele cailor sfărțecate de maci/ tata trăgea de razele lunii cu funii/ înfășurându-le pe un cătun de araci.” (*Serile*) sau capacitatea unică de a transforma cotidianul în stare de grație și contemplație: „să batem pari la gura podului știi mamă/ niște rudari aseară-au spart o moară/ femeile au hoholit cărunț/ și-au văruit ferestrele cu ceară// crește-o făcăruie din țărână/ bate-amiaza cu timpanul într-un par/ o

femeie cu basmau-n mână/uşuie din lanuri cinteze de var/ puterea ploii stă în muşuroaie/ mi-e inima cât o zăbală spartă/ peste tarlăua galbenă de paie/ pluteşte hohotind un trup de moartă” (*niște rudari* p. 15)

Aproape că nu știu cum și de unde această rapidă captură în atmosfera ușor idilică fundamental nostalgică a liricii lui C-tin Preda... Să fie oare din sinceritatea absolută a readucerii prin epitețe și metafore a imaginii autobiografice ? Sau poate că „flash-backul” e doar o intensă încercare de recuperare a fericirii de acolo de unde ea mai poate fi măcar intuită: fluxul memoriei?! Cert este că poetul reușește să aducă în starea de empatie pe oricare dintre cititori, fără discriminări de ordin cultural. Impresionează în mod percutant și – poate – diferit pe toți, dar în aceeași notă dureros-împăcată a autoreferențialității: „singur sunt de sărbători/ ca

sfoara din lumânări// ușa mi-e tot încuiată/ fericit ca o pomeată// răsăie Doamne-n lumină/ lujer roșu de mez-ină// și o împodobită lumânăre/ să-mi încălzească steaua la culcare.” (*Singur sunt de sărbători* p. 19)

Poezia aceasta din care metalogisme lipsesc, iar simetria vine ca o chemare lăuntrică a cuvântului-pivot, cucerește mai ales prin sinceritatea absolută, inocentă, neperversă și nu e puțin lucru... Accesul la emoția pură definește în bună parte însuși lirismul! Iar dacă răsfoim volume de versuri cu diverse semnături contemporane riscăm în multe cazuri să descoperim o adevărată „torturare” a cuvintelor care ghilotinate se înghesuie în suite de paradoxuri și nonsensuri sau o transformare a influențelor diverse în „preturi noi”... Constantin Preda nu copiază pe nimeni... Inegal, uneori el păstrează poezia în colțul inimii – recipient prețios – căci astfel cuvintele iau forma tandră și variată a trăirilor sale: „fără vorba ta sunt mai sărac/ mă las pradă serilor virane/ cruce tânără de mac/ răsărită pe olane// vin deci să cânte bruma pe sub care-ai să-nnoptezi/ bată viscolul de-acuma/ sub copite mici de iezi// las jos mâna vinovată/ mișcătoarele nisipuri/ zău și mama zău și tata/ îmi răspund sub alte chipuri// să ai inimă de brazil/ și copil să-nveți colinde/ unde e copilul azi?/ semne îngerilor vinde” (*Mamă* – p.20)

Descriptiv și deictic uneori, poetul știe să transforme – parcă nativ – lirismul obiectiv în forme voalate de asumare a discursului liric, de către un soi de filosofie individuală și cum copilăria și părintii sunt altare veșnice... Cei care încă mai cred în vechile noastre valori (din ce în ce mai puțini – din păcate) vor redescoperi valențele vii limpezi și ineluctabile ale lacrimii adevărate – lacrima sufletească: „mai deunăzi noi am slobozit fântâna/ și-am chemat în sat arțarii ca la nuntă/ i-am omenit cu vin și de atunci întruna/ trei zile plâng și-o săptămână cântă// o altă întâmplare dar să treci/ vecinii toți mai sunt cu frica-n oase/ într-o noapte-ncet a curs din saci/ grăul și-a-ngrapat câteva case// și-n fiecare zi ne-apasă-o-ntâmplare/ peste livezi colina parcă e însărcinată/ în grinda cerului bălângăne-o spânzurătoare/ și-un trup necredincios și auriu de fată” (*Dragul nostru* – p.24)

Nu mai un suflet sterp ar refuza căldura acestor mesaje lirice și numai un estez ar ști să evalueze echilibrul impecabil dintre afect-intelect-operă; „cât de nebuni cât de firiști/ prin mahalalele cereștii// credeam că niciodată n-o să fim/ glose-nforite într-un țintirim// cât de nebuni și geniali/ ai întrebărilor egali/ deja celebri prin iscălituri/ cum ghiociei iarna în păduri// o zi a întrebărilor acerbe: / prin care iată – trecem în proverbe” (p.33)

Aparent facile, scuturate intenționat de pretenții stilistice și rafinate academice, poeziile lui Constantin Preda sunt o întoarcere către suflet, un adevărat ospăț de sentimente, de la care pleacă multumit dar niciodată sătul doar acela care are însă un suflet care crede în miturile ființei noastre, alea pe care nimeni încă nu le-a descoperit...

Și pentru că doar poetul poate rosti anumite cuvinte încăt tăcerile să ne fie semnificative cu adevărat îi dau cuvântul și în final: „eu scriu mai mult cu aplecare frunții/ când în cuvânt cad primii zori/ și la ușa mea (sfios) părinții/ îmi bat cu mâna grea de sărbători” (*Sărbători* – p.58).

S.C. HYDROCONSTRUCTIA S.A.

SUCURSALA "MOLDOVA" BACĂU

BACĂU - ROMÂNIA, str. Izvoare 1 bis, Cod 600170

www.hidroconstructia.com; E-mail: hidrocon@rdslink.ro

Tel: ++40(0234)531700 - Fax: ++40(0234)570894; ++40(0234)531911

C.H.E. Poiana Teiului

C.H.E. Movileni

**Alimentare cu apă, Parava
jud. Bacău**

**Stație de epurare, Faraoni
jud. Bacău**

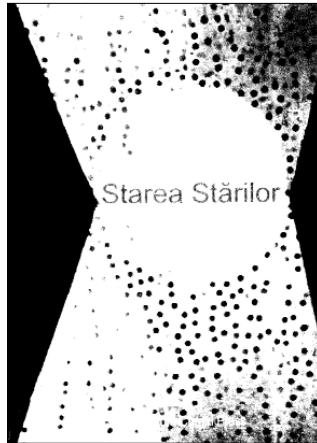
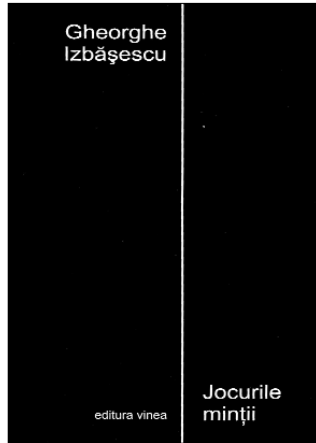
**Canalizare și stație de
epurare Podu Turcului
jud. Bacău**

În ciuda repetatelor zbateri (sterile, cel puțin deocamdată) ale tinerei generații, optzeciștii continuă să domine poezia contemporană. Definiți ca entități de sine stătătoare, ei își continuă lupta, sunt activi, tipărind regulat și cerându-și cu o insistență de (ne)invidiat recunoașterea. Dacă o merită sau nu, dacă în cele din urmă o vor primi sau vor rămâne în umbra predecesorilor, este foarte greu de spus. De remarcat însă vitalitatea lor și, mai ales, conștiința apartenenței la o generație. Ceea ce, evident, nu le aduce automat recunoașterea, dar îi face vizibili.

În capitală sau în provincie, la orașe, dar și la sate, încă activi sau nu, poeții optzeciști continuă să preseze, forțând intrarea în canon. E o atitudine firească și, în același timp, interesantă prin consecvența demersului. Trecută deja de apogeu, generația trăiește încă din vigoarea maturității, prelungindu-și astfel vitalitatea. Chiar dacă uneori se bazează pe elanul trecutului, mergând din inerție... Oricum, refuză să moară și nu renunță. Unii caută să se remodeleze, trecând, spre exemplu, de la poezie la proză. Alții încearcă să se reinventeze, să se rescrie. Le-a ieșit însă numai câtorva.

Gheorghe Izbășescu ilustrează ambele tendințe ale generației optzeciștice. Dacă în proză a dat greș - **Dubla înfățișare** (2003) și **Un altfel de amant al coroanei** (2005) fiind tentative grăbite de afirmare într-un domeniu pentru care îi lipsește vigoarea epică - autorul oneștean dovedește o remarcabilă putere de a se manifesta liric, în versuri mereu noi, care, deși păstrează linia impusă încă din **Melodrama realului**, explorează acum teritorii inedite. Este și cazul **Jocurilor minții**, care anunță încă din titlu o altă viziune poetică și o interiorizare accentuată a lirismului. Construindu-și un teritoriu imaginar, poetul se refuză lumii înguste a orașului de provincie, pe care îl reduce adesea la imaginea mestecenilor care îi înconjoară blocul: „Inocenția e o insulă aproape albă-n oraș/ i-am sesizat conturul de-abia/ când mestecenii mi-au înconjurat blocul/ să-i înalțe creștetul de țigla/ după jocurile minții...” (p. 19) Spațiul acesta alternativ corespunde unui tip de sensibilitate nu nou, ci revalorizat, acela al poetului neînțeles, care își manifestă frustrarea prin ironie și detașare delicată. În același timp, primul ciclu, **Mesaje urgente din Inocenția**, presupune și o sfârșeală existențială manifestată sub forma acută a sfârșitului iminent. Se poate într-adevăr vorbi despre „o igrasie a spaimii”, cum afirmă entuziastul prefător Ștefan Borbély, dar nu cauzată de „efectul devastator al naturii dezlănțuite în exces”, ci mai degrabă motivată interior, prin înțelegerea nostalgică a trecerii timpului: „de-aceea n-o să mai am niciodată ceea ce am pierdut.” (p. 45) Potopul, așa cum ne avertizează un subtilul, este „din lăuntru și din afară” și provoacă o încordare a ființei care capătă uimitoare concretețe. Gheorghe Izbășescu știe să dea forme palpabile trăirii, să-și materializeze sensibilitatea în imagini: „în timp ce pe file se-auzea/ o ușoară transpirație” (p. 31) Plutește asupra poemelor o apăsare grea, ieșită din conștientizarea vremelniciei ființei umane: „Numai că atunci eram atât de tânăr/ iar muzica în oase-mi trăia din obișnuință/ și-mi mînam

cvadriga vijelios/ ca pe o șansă zău/ fără să bănuie că nu sunt eu stăpînul de pe capră/ ci doar închiriatul vremelnic vizitiu.”

Ceea ce aduce cu adevărat nou scriitorul oneștean în acest volum este problematica obsedantă a individului aflat în fața Timpului. Fără a se despărți de mai vechile sale preocupări, Gheorghe Izbășescu le îmbracă acum în haina grea a prezentimentului sfârșitului. Aparenta erotică din al doilea ciclu, **Norocul e și el aici un mic zeu muritor**, ascunde, în fapt, aceeași spaimă atavică în fața morții: „Atunci de ce ne-am înșelat amândoi/ că simtem aleși să-i fim lui Eros casă/ ori muma era doar străinul din mine/ ce viclean ne-a ascuns un pumnal sub cămașă?” (p. 51) Ca formă de a se apăra împotriva acestei paralizante spaimă, care se insinuează și erodează progresiv până și cele mai solide convingeri ale omului, poetul alege o tandrețe aproape melancolică. Muza i s-a ascuns acum sub cearaș sau doarme „cu boticul fierbinte pe pernă”, semne ale unei autoironii amare, îndărătul căreia se ghidește luciditatea. Jocurile minții împing către periferie jocurile inimii, iar interesul merge tot mai mult către problematica vieții și a morții. Deloc întâmplătoare confesiunea că „rîul îmi împarte viața/ în două teritorii deodată” și faptul că „pe tarabele din pietre văd morți/ expuși la vânzare”. Locul năvalnicului Izbășescu, al cucieritorului Izbășescu, a fost luat de un Izbășescu interiorizat, instrăinat, preocupat parcă, mai mult ca niciodată, să-și înțeleagă menirea: „Dar eu cercetez acum particulele zilelor de mîine/ constatînd cu uimire că adversarul meu fățiș/ e chiar fătul ce-am fost nouă luni în burta mamei” (p. 54). Poetul este urmărit de obsesia trecerii, a iremediabilului: „de-aceea tabloul pierdut n-o să-l mai poți reface/ niciodată și va rămâne un fel de talisman/ după care vei rătăci mereu” (p. 55). Și tot obsesiv revine imaginea „casei ca un ou roșu de lemn”, unde s-a consumat avertura vieții și unde speră că va regăsi împăcarea.

Ceea ce îl salvează pe Gheorghe

Izbășescu este tocmai luciditatea. Sentimentul angoasant al sfârșitului inevitabil nu îmbracă forme ale disperării sau ale lamentației, ci își găsește soluție (iluzorie?) într-un univers compensatoriu. Inocenția este felul său de a răspunde invaziei Timpului. Conștient că „nu-i deloc de glumit” cu imaginația, poetul oneștean își găsește sau, după caz, creează alternative, nu cade pradă disperării, ci se sustrage printr-un amestec unic de inteligentă și sensibilitate: „că nu știu de ce în vremea de azi iarna cumplită/ vine pe neașteptate/ și te zidește atât de adînc în zăpadă/ încît după ce scapi de ea te simți/ îmbrăcat în vestmintul celor înviați din morți.” (p. 76)

Gestul Editurii „Corgal Press” de a tipări postum un volum de versuri semnat Victor Croitoru** pare, din start, curată sinucidere. Oricât de necesară ar fi o astfel de restituire, șansele ca numele autorului să revină în discuțiile serioase despre poeții reprezentativi ai generației optzeci sunt minime. Nu pentru că nu ar merita-o, ci din cauza unui complex de factori nefavorabili. În primul rând, dezinteresul aproape general pentru poezie. Pentru că, s-o spunem cinstit, pe cât de mult se scrie, pe atât de puțin se citește. Motiv pentru care autorii se văd siliți astăzi să lupte realmente pentru a se face văzuți în peisajul literar. Cum Victor Croitoru nu mai e printre noi, șansele sale scad dramatic, oricât de binevoitori ar fi cei care l-au cunoscut și l-au apreciat. Dintr-un alt punct de vedere, nici editura, una de provincie, cu posibilități limitate de difuzare, nu-i asigură mai multă vizibilitate, condamnându-l, mă tem, la uitare.

În ciuda atâtor rezerve, trebuie totuși spus că Victor Croitoru este un poet talentat. Cred și eu, alături de prefătorul Cornel Galben, că ar merita reabilitarea postumă, deși mă îndoiesc că acest lucru se va întâmpla: „În 1976 a încredințat Editurii Albatros volumul de poeme **Starea Stărilor**, respins în cele din urmă, întrucît autorul a refuzat să opereze modificările solicitate de cenzură. Rămăs în manuscris, el vede

Adrian JICU
jicuaadrian@yahoo.com

Din nou optzecismul

acum lumina tiparului, readucînd în atenție un poet vitregit de soartă, însă capabil să-și recâștige, fie și postum, locul său în lirica actuală.”

Convins că „în fiecare semn e o taină amețitoare”, Victor Croitoru caută de fiecare dată profunzimea cuvîntului, încercînd să recreeze prin limbaj lumea. Construit dintr-o suită de 32 de poeme, fiecare reprezentînd o anumită stare poetică, întreg volumul poate fi văzut ca un meta-poem, ca o sublimare a trăirilor exprimate. După **Starea timpului**, **Starea Istoriei**, **Starea iubitei**, **Starea inimii**, **Starea simțurilor**, **Starea verbului** etc. ni se propune o **Stare a Stărilor**, poem în care găsim, concentrat exprimat, concepția lui Victor Croitoru despre poezie: „În carnea gândului nostru se consumă abisuri, verbe pline de tășiri ne încearcă tăcerea, singurătatea ca o pasăre de noapte rostește sentințe definitive dintr-un pod părăsit, pe ochii tristeții anatemă, pe sufletul durerii anatemă, alte locuri obișnuite cu pas omenesc se desfac și se bucură sub soare, în carnea gândului nostru se consumă minuni, înțelesuri apar și dispar într-o singură zodie, la un gust de speranță renaște timpul, nervi ciudați se răscoală în simțurile noastre păgâne, dincolo de imensitate doar destinul târziu al florii de iarnă trece dintr-un tărâm în altul, o stare străpungându-și înțeleșul.” (p. 56) Decis „să se mistuie în verb”, poetul se proiectează cu egală intensitate în fiecare din stările cărora aspiră să le dea glas: „Dă-mi glasul păsărilor toate, culorile/ din flori vreau să le îmbrac, sâr-bătoarea/ spicului din pâine dă-mi-o, aser-ne-mi pe/ chip undu izvorului, țării pietrei/ și statornicia stăncii așează-mi-o în brate,/ sub frunte pune-mi gânduri iradiînd albastru./ fă din sângele meu lichid./ dar mai presus de toate cuvintele, în convenite armonii, verbe/ fie-le pilaștri, e timpul imnului/ către țară și ca-ntr-un templu poetul/ oficiază într-o perpetuă slăvire a Patriei.” (p. 11)

Se vede limpede că Victor Croitoru e un poet autentic, care pare a levita, a pluti în text. Asistăm aici la o dematerializare, la un proces invers celui din poezia lui Gheorghe Izbășescu. Așa seamănă **Starea Stărilor** cu o caracatiță unduindu-și lent brațele. Fiecare dintre ele ascunde o stare poetică, iar cașul, poemul final, **Starea Stărilor**, e o sumă, un centru care le coordonează, care le articulează.

În chip de concluzie, voi spune doar un lucru. Deși sunt ambii poeți înzestrați, doar Gheorghe Izbășescu poate supraviețui, rămînînd ca un nume important în poezia actuală. Din păcate, pentru Victor Croitoru mă tem că este prea târziu. Și asta nu pentru că nu și-ar merita locul între optzeciștii de frunte, ci din motive extraestetice...

*Gheorghe Izbășescu, **Jocurile minții**, București, Editura „Vinea”, 2007
** Victor Croitoru, **Starea Stărilor**, Bacău, Editura Corgal Press”, 2007

Gheorghe Mocanu

Pe ulița vântului

După romanul **Borta**, apărut în anul 2006 (vol. I dintr-un proiectat ciclu) și debutul nuvelistic în „Oginda literară”, prozatorul vrâncean mizează acum pe o structură literară ce pare, uneori, desuetă – *povestirea* –, al cărei farmec, inepuizabil, i-a asigurat dintotdeauna vitalitatea, căci, cum se știe, are vârsta literaturii. Volumul **Pe ulița vântului** (Ed. „Andrew”, Focșani, 2007) cuprinde paisprezece povestiri ce evocă viața mocanilor din Țara Vrancei. Jurnalisticul criminolog, vrâncean el însuși, cunoaște în profunzime această lume, ceea ce vrea să ne convingă și capitolul final de *Referințe critice*, pe vreo șase pagini, în spațiul cărora ne întâmpină, seducător, propozițiile metaforice ale lui Fănuș Neagu și argumentele profesionale ale regretatului Ion Rotaru, referitoare la romanul citat mai sus.

Într-adevăr, nu se poate ignora înrudea stilistică a autorului din Odobești Vrancei cu creațiile unor clasici, precum Ion Creangă sau C. Hogea, însă numai la nivelul superficial (mai mult tematic), pentru că, în încercarea de a-i găsi nota distinctivă în această albie a prozei tradiționale, pretindem că putem distinge în proza sa modalități specifice ale scriiturii: efortul persistent de *autentificare* a instanței narrative, *narativizarea*, mai peste tot, a situațiilor și îngemănarea *oralității* limbajului cu repere ale actualității stricte. Astfel, mai fiecare întâmplare ori situație este evocată de un povestitor a cărui voce se aude în mai toate povestirile, care are un statut credibil, purtând însemnele toposului vrâncean. În acest mod, atmosfera epicii se conturează din primele rânduri: „Am mai auzit eu povești cu oameni zgârțici, dar să desfacă el toată dușumeaua din casă, să caute moneda de un leu pierdută de nevastă, ba! Spre norocul ei, a găsit-o, altfel, cu siguranță, se ajungea la divorț...” (*Pomană cu lăutari*) Altădată, povestitorul scoate capul din text pentru a-l încredința pe cititor de nevoia presanță a omului pentru fabulație: „Dacă nu crezi povestea mea și ai fărâmi de îndoială că la mijloc ar fi vorba de minciună, apoi să știți dumneata, cititorule, că am întâlnit destui oameni mincinoși, dar și din aceia care au nevoie de minciună, așa cum sunt vecinii mei, care vin în fiecare an să-mi taie porcul numai ca să mă asculte încă o dată această întâmplare...” de poveste. (*O întâmplare... „de poveste”*) Dialogul însuși are adesea funcție narativă, căci personajelor lui Gheorghe Mocanu, mereu li se întâmplă ceva neprevăzut. Este una dintre calitățile povestirilor lui. Intriga prozelor se mișcă atât în registrul grav, dar și în cel senzational ori comic (*Nemernicia lui Stavăr, Pomană cu lăutari, La capătul lumii*).

Despre ce este vorba în acestea? Un gospodar pleacă la târg cu căruța, dar alungă căteua ce se ținea de el, ca totdeauna, gândindu-se că e gata să nască; asta îi va aduce moartea bietului animal care se va târî până la scările casei. O mireasă fuge în timpul nunții, profitând de momentul tradițional al „furtului miresei”, însă nașul, care e tocmai preotul satului, decide ca ospățul să continue, pentru a se strânge „darul”. O englezoaică bătrână și foarte bogată hotărăște să înzestreze un sat vrâncean cu averea sa pentru ca oamenii să-și facă șosele, școala nouă, alte edificii; le aduce, între altele, și o mare cantitate de cafea naturală, fapt care generează un teribil dinamism și o zvârcolire în sat, transpuse sub forma inițiativelor și a hărniciei, dar și a unei neliniști necunoscută

înainte. Cauza o descoperă un tânăr școlit la oraș. Este evident în acestea, dar și în altele, procedeul *retardației*, al amânării, ca la Sadoveanu, ceea ce potențează stăruirea epicii și captează (*Călătoria, Străinul, Pe ulița vântului*).

Ceva anume creează impresia de alunecare în derizoriu, de ratare a unor sensuri mai profunde, promise adesea în *incipit*. Rămân însă merituose efectele insolitării, fie în evoluția unor personaje, fie în deznodământul unor întâmplări; refugiul în ambiguitate, în subconștient sau în vagul memoriei colective arată că Gheorghe Mocanu și-a însușit multe din secretele artei narative; nu credem însă că hazul unei întâmplări, în registrul de anecdotă, poate salva un text de alunecare în facil (*Omleta uriașă*).

Par destul de vizibile afinitățile prozei vrânceanului cu povestirile lui Mihail Sadoveanu, păstrând, desigur, proporțiile. Un anume statut conferit neologismelor, structura clasică de povestire și intervenția unor elemente fabuloase, ori măcar neobișnuite, dar și elementele de oralitate trimiț, într-o măsură, la autorul *Hanului Ancuței*.

În totul, naturalitatea acestor *povestiri*, farmecul rostogolirii epice într-o lume marcată bine de tradiție încă la începutul mileniului al treilea, dar și curajul încercării de revigorare a unei specii literare străvechi – *povestirea*, constituie merite notabile ale acestui nou prozator din Țara Vrancei.

Grigore CODRESCU

Maria Tacu

Femei sub un copac roșu

Renașterea a însemnat trecerea de la mimesis la manierism, în momentul în care Michelangelo a sculptat în piatră un trup uman mai frumos decât cel al omului și atunci s-a pus problema reprezentării nu doar a ceea ce este văzut, ci și a ceea ce este imaginat. Ideea că „viața e vis” a câștigat și ea autoritate și a dominat literatura până spre sfârșitul romanțismului. Postmodernismul a integrat viziunii sale aceste idei, dar într-o formă nouă. „Totul e ficțiune”, „realitatea însăși nu e decât ficțiune”, pare să spună scriitorul postmodernității. Implicația e imediată. Pe de o parte, nimic măgurilor pentru zei, dimpotrivă. Demiurgul se vede detronat de om, care și el face acum ficțiune.

Pe de altă parte, dacă totul e ficțiune, cel ce se joacă se află în largul său, iar implicații morale ale faptelor nu există. Maria Tacu este, ca prozatoarea, sedusă de ideea lumii ca ficțiune. A „conștientizat” (asta înseamnă că și-a creat o viziune) faptul că totul e ficțiune, încât romanul ei, **Femei sub un copac roșu** (Editura „Cartea Românească”, 2008), caută să se așeze sub semnul ficțiunii pure, dar care, evident, are un substrat. Iar substratul e acela că ficțiunea este adevărul, deci realitatea însăși, chiar dacă, juridic cel puțin, ea caută să se delimiteze de real. Și se delimitează tocmai pentru că ficțiunea și realul sunt unul și același lucru, iar autorul trebuie să-și ia măsurii de prevedere față de cei a căror existență reală seamănă cu a personajelor fictive. Destul de complicată teorie, ca tot ce ține de artele postmodernității. Trebuie să avem deci în vedere, atunci când deschidem romanul Mariei Tacu, că ea nu se așază la masa de scris cu gândul de a scrie un roman cum o ieși, ci unul bine strunjit și montat, articulat teoretic și înflorind, cu luxuriantă, substratură. Substratul este aici, aș

zice, unul inițiativ, în vreme ce primul plan e ocupat de existențial. Pompele postmodernismului funcționează din plin în subsolul romanului pentru a trage la suprafață o viziune. Dacă ea nu ar avea nimic inedit însă, ar rămâne în umbra modelelor. Nu așa se întâmplă cu romanul **Femei sub un copac roșu**. Aș spune că, la limită, romanul tratează tema... eternului masculin. Iată o observație (sau o idee) cu totul nouă și surprinzătoare, pentru că nimeni nu s-a mai gândit, până la Maria Tacu, la așa ceva. Chiar dacă Miruna Vlada definea noua lirică feminină prin raportare la noile relații ce s-au stabilit în vremurile noastre între femeie și bărbat, nimeni nu a dus lucrurile așa departe ca Maria Tacu. Odată cu romanul ei, vom putea vorbi pe șleau despre un „etern masculin”. E chiar posibil ca romanul să aibă influență în planul literaturii scrise la noi – și ce onoare mai mare poate răvni un roman, decât aceea de a influența literatura! Pentru o imagine mai clară a consecințelor, să căutăm un răspuns la întrebarea: de ce, până acum, nu a fost căutat decât un „etern feminin”, iar unul masculin deloc? E simplu. Poetul, care a fost întotdeauna bărbat, a căutat reflexia asupra femininului, feminității și a îmbrăcat femeia în toate culorile și senzațiile posibile și s-a întrebat asupra rostului, rolului, farmecului, frumuseții, căsniciei, iubirii ș.a.m.d. ale femeii.

Se pare că postmodernitatea, luând din poverile și responsabilitățile nesfârșite puse pe umerii femeilor, le creează un mediu propice meditației. Iar una dintre teme e aleasă aici, de Maria Tacu: eternul masculin. Dar citiți romanul. Și Dvs. femeile, pentru că de la o femeie pornește reflexia, dar și Dvs. bărbații, măcar ca să vedeți cât de măgulitor (sau dimpotrivă) cădeți sub incidența reflecției feminine.

Dan PERȘA

Ion Mureșan

Poemul care nu poate fi înțeles

„Tot ceea ce am uitat, molozul, zgura, resturile/ constituie într-adevăr realitatea”. Sunt două versuri din volumul **Poemul care nu poate fi înțeles** (Editura „Arhipelag” din Târgu-Mureș). Ce altceva ne relevă în acest poem decât înțelesul său circular al unui labirint prin care poetul Ion Mureșan se preumblă cu „măinile la spate”, explorând o lume uitată. Dar să derulăm mai departe „confesiunea”, asigurând cititorul că va fi greu de interpretat acest poem, fiindcă, el însuși e o unică interpretare, o rescriere a vieții acelei lumi: „Lucruri și fapte pe care dinții nu le-au putut roade./ cutițele nu le-au putut înjumătăți, din aceste/ produse ale uitării/ pe care gheare obosite le scot merencu din baia/ de acid a memoriei/ și le aruncă cu scărbă afară, numai din aceste/ se poate construi cu adevărat o lume nouă./ Șanturi și gropi, șanturi și gropi./ sălbăticiune leneșă cuibărită între fragmente/ delicate de pulpe și coapse./ între săni desperecheate, de diferite mărimi/ și culori, șanturi și gropi./ trupul meu îmbătrânit într-o neagră dantelă îl înfășor/ și uitându-l pe veci, îl renasc”. (p.33)

Dezvoltând o poetică labirintică, Ion Mureșan (născut la 9 ianuarie 1955) scrie un poem care nu poate fi înțeles – prea ușor adaug – axiomatic, ambiguu, filozofic, inefabil întru scrutarea atentă a „labirintului”, un poem de respirație lăxă (largă) o viziune prelungită din realitate în mister, în lumea simbolurilor de sub

„luciu” cristalului. De aceea, poetul pare că scrie perpetuu un poem în poem ca și cum ar traduce un text existent, la care doar el are acces. Așadar, putem spune că Ion Mureșan este deținătorul unei formule poetice inconfundabile care denotă har liric, forță de a re-crea o para-lume, de a sugera poezia dinlăuntrul spiritului, știind că ea (poezia) este expresia spiritului atemporal și aspatial – deci fără unitate de măsură. Întâlnim o mare densitate lirică în fiecare poem, remarcăm puternica, autentică trăire și asumare a realității textului, a lumii poetice pe care o construiește cu „măini” sigure de poet-creator și nicicum de poet contemplativ, „derulător” de imagini mai mult sau mai puțin estetice, cum observa, de altfel și Valeriu Bărgău într-o notă critică: „Pata aceasta albă este fereastra albă./ Pata aceasta albă este lama cuțitului./ Numai o pată albă, numai o pată albă./ joacă în fața ochilor mei./ Pata aceasta roșie este frunzișul roșu./ Pata aceasta roșie este inima mea îndurerată./ Numai o pată roșie, numai o pată roșie./ joacă în fața ochilor mei./ Pata aceasta galbenă este presimțirea nebuniei./ Pata aceasta galbenă este nebunia/ care deja a sosit./ Numai o pată galbenă, numai o pată galbenă./ joacă în fața ochilor mei./ Înger bun, floare regală./ Tu din drum adună-mă./ mângâie-mă și mă spală/ și-n-tr-o sală albă, goală./ care un clopot, sună-mă.” (p.49) Puțin patetic, ușor dialectic și chiar redundant, acest poem lasă impresia de „extract” liric, fiind tăiat concntric, pendulând între meditație și afirmarea ei.

Cadențele fluxului liric respiră oarecum clar și limpede în texte elaborate în mod spontan – nu-i o contradicție în termeni – transmitând sensuri din lumi fantastice, mărturisind – oniric – semne lăuntrice și dând poemului un echilibru inedit, în raport cu transparența stilistică și compozițională. Stările sufletești – cele mai complexe – formează „obiectul” analizei lucide. Fenomenul se constituie în poezia lui Ion Mureșan doar ca obiect, în „momentul cunoașterii” – să-l cităm pe Kant, iar cunoașterea finită, ori descifrarea ei în text, e mai puțin capabilă să-și creeze obiectul. Așadar, și la Ion Mureșan lirismul începe și sfârșește prin a se „alimenta din sine însuși” (I. Rotaru), obsedat de profunzimi unde cuvântul posedă eternitate – singura proprietate fiind aceea de a avea spirit. Putem observa mișcarea de retragere spre propriile reflexii, relevată în plan textual printr-o „organizare” a frazei mai mult centripetă și convergentă decât expansivă și centrifugă: „Eu lucrez la poemul care nu poate fi înțeles./ El este o piatră neagră și lucioasă/ din care brusc începe să crească părul aspru/ a treizeci și trei de sălbăticiuni./ El este mlaștină verde ce se întinde în piața orașului -/ din treștile ei latră moale, lingșurii o vulpe/ singuratică./ El este mireașa de lemn (o, minunată mireașă de lemn!) rochia vânător./ gura de ierburii/scâncetul acoperind ca un mușchi alb fereastra./ El este vâgăuna din cer și norul de sânge ce măraie/ în vâgăuna din cer./ El este stul de ciori ce se rotește cu voioșie/ în jurul frunții./ bruma neagră a frunții mele: limba în gură e rece/ ca gheața și aproape casană./ ca o decorație acordată de Dumnezeu/ profetilor./ El este vinul care nisip nu face în gura ta./ O, vremuri pe când casa noastră înflorea pe țărnul/ unui limbaj luncos! Pe cuvintele ieșind din scorburi vorbitoare”. (*Poemul care nu poate fi înțeles*)

Victor STEROM

Horia Bădescu

Pielea îngerului

Poet, prozator, eseist și traducător, *echinoxistul* Horia Bădescu, născut la 24 februarie 1943, publică la Editura „Limes”, Cluj-Napoca, în 2007, cel de-al optsprezecelea volum de versuri, cu un titlu diafan **Pielea îngerului**. Dar *îngerul* din această carte nu face parte din categoria „vestitorilor”, a duhurilor pure, a fiintelor fără trup. E un alt chip de înger, mai curând un spirit. Prin articolul hotărât, *Îngerul* se personalizează puternic și exceptând cele două situații când substantivul apare la numărul plural, *Îngerul* este un alter ego al autorului, animat de tot felul de spaime și angoase. Eroul angelic este sovăielnic, are pielea „jupuită” și buzele „strivite”, este supus imanenței morții: „între două vecii/ gâtul îngerului așteptând/ ghilotina”, mirările lui sunt pur omenesti: „s-ar înmînuna îngerul/ de trupul Fecioarei”. Cei asemenea lui, *ceilalți* îngeri nu sunt mai puternici; dimpotrivă ei suferă de îmbătrânire și oboseală, par a fi prelungiri existențiale care nu-și mai împlinesc rostul: „Nimeni în ușa deschisă/ să te primească./ nimeni în pragul de care/ îngeri reumatice se-mpiedică”; „îngeri în halate murdare/ ne reteză pe rând/ ramuri./ cioate./ mărcinisuri;/ și nu mai crește/ nimic.”

Un imund cotidian este redat prin epitețe de genul „scuipatul zilei”, „miresme băloase”, „haznalele ființei”, „smârcul venelor”, sintagme ce ne trimit cu gândul la o estetică a urâtului, la o reiterare a manifestului arghezian care exprima prin „flori de mucigai” regretul pentru puritatea pierdută. Lumea din volumul **Pielea îngerului** este în descompunere, sentimentul dominant și tulburător fiind cel de tristețe. Spațiul celest se materializează: „oasele păsării ar întinde pielea/ văzduhului”, viața presupune mai ales obscurantism și incertitudine: „Te-ai uitat în fața ferestrei/ un spârc de lumină-n pupile/ niciunde./ Cu muchia palmei/ ștergi/ funinginea geamului;/ nu știi cine în cine privește./ nu știi a cui poate fi/ ziua care începe.” Sufletul e cuprins de o neliniște coplesitoare, versurile sunt impregnate de negativism. Cu toate acestea, lipsește cinismul. Deși aproape că nu există infuzii de lumină și speranță, prin muzicalitatea versurilor se face simțită tandrețea și resemnarea. Vidul numit de Horia Bădescu *niciunde* este generat de convergența absențelor: „fărădecapăt”, „fărădesunet”, „fărăuitarea”, „fără-de-fund”, „fărăculoarea”, „fără de trup”, „fără de față”. Senzația de gol, de vacuum, se amplifică atingând apogeul prin vătămarea chiar a genezei dar care și-a câștigat prin suferință, o continuitate, un ciclu al ei: „Numai tăcere-n vămile/ ființei./ Numai fărădesunet!/ Poți auzi nimicul/ sfărtecându-și virginitatea./ Cine scâncește între coapsele/ zilei de mâine?”. Suferința

este atributul sincerității, ne spune Horia Bădescu, apelând la un ermetism propriu neomoderniștilor: „Cum pe dinafară/ pe dinlăuntru./ Cum pe dinlăuntru/ pe dinafară./ Pe dinlăuntru/ lăuntru/ pielea jupuită/ a îngerului.” Petru Poantă observa la Horia Bădescu diversitatea atât a speciilor (sonet, baladă, *remake* popular, ronset – poem în formă fixă creat de însuși Horia Bădescu), cât și a limbajelor: „de la cel rafinat impresionist, neosimbolist, până la cel baroc și expresionist, gnomice și sapiental sau epigramatic”. Prin **Pielea îngerului** Horia Bădescu intră într-o oarecare măsură în sfera deprimismului, curent inițiat de poetul Gelu Vlașin. Dar la autorul nostru, întristarea are și rădăcini în jertfa hristică: „Peste Bethlehemul sângelui/ licare steaua./ Mag rătăcit,/ prin vine îți curge/ nisipul./ Doar zdreanța fărădetrupului/ ți se mai ține pe umeri;/ sub pleoape/ spinii își întorc fața/ spre crucea tăcerii.”

Poemul se încheie totuși fără accente de disperare, cu o tautologie a uitării (sau dimpotrivă a *întipăriii* în memoria timpului și a vieții) și cu o *rețetă* de salvare, cum altfel, decât prin *fărădesfârșitul* iubirii: „Nu vei înceta să iubești./ la capătul fiecărei iubiri/ doar iubire se află;/ așa cum la capătul vieții/ se află doar viață/ și numai moarte/ la capătul morții/ și doar memorie/ la sfârșitul memoriei/ și doar uitare așteaptă/ fărăsfârșitul uitării.”

Violeta SAVU

Marilena Donea

G. Bălăiță. Biobibliografie

Leșită nu de mult timp în condiții excelente, la Editura „Corgal Press”, biobibliografia dedicată lui George Bălăiță este încă o dovadă că în spațiul cultural românesc se petrec lucruri de certă valoare, identificabile, pentru cei neîncrăzători, chiar și în spațiul provinciei. Autoarea volumului, Marilena Donea, nu mai are nevoie de nicio prezentare; cărțile pe care le semnează sunt cunoscute publicului care știe că literatura presupune în primul rând seriozitate. Firește, nu e genul de public care se simte în largul său într-o bibliotecă, ci doar pe lângă rafturile librăriilor, de unde saltă „ultima rădălească” sau vreun ghid de modă cu multe pagini colorate... Dar, revenind la lucruri serioase, Marilena Donea întreprinde aproape imposibilul. Prin biobibliografiile sale, dovedește că are răbdarea ca și în 2008 să înteleagă rosturile unui cărturar. Reușitele de care ne-am bucurat nu sunt simple exerciții formale. Pentru cei care cunosc „lucrul cu cartea” este evident sacrificiul pe termen lung. De altfel, ceea ce este în primul rând de apreciat este faptul că autoarea este interesată de cultura Bacăului. Alături de alte biobibliografii pe care le-a făcut, să nu uităm că îi datorăm *George Bacovia* și *Ateneu*, reprezentând

fiecare un simbol pentru literatura secolului XX în urbea noastră. De altfel, încă din prefață, întâlnim această idee, formulată explicit: „Dacă în prima jumătate a secolului XX istoria literară și culturală a Bacăului este marcată de opera și personalitatea lui George Bacovia, nu e nici o îndoială că pentru cea de a doua jumătate, emblematică pentru cultura locului, va fi socotită revista *Ateneu* și scriitorii grupați în jurul ei, cunoscuți și sub genericul «Gruparea literară *Ateneu*»”. Mergând pe această idee, numele lui George Bălăiță este, fără doar și poate, strâns legat de revista *Ateneu*, loc unde, pentru o vreme, ocupă postul de redactor.

Volumul pe care îl avem în atenție propune, ca și în cazul celorlalte biobibliografii, o prefață bogată care conține și elemente ce țin de inedit, un întreg capitol iconografic, de-a lungul căruia putem descoperi fotografiile surprinzătoare ori facsimile, ilustrații. Dar să nu uităm și utilul indice de nume! Despre referințe, desigur, nu se poate spune mai mult decât că sunt... complete. Intrând efectiv în structura cărții, dincolo de un prim mic capitol intitulat fără pretenții „Cronologie”, Marilena Donea prezintă referințele în același mod extrem de ordonat cu care ne-a obișnuit. În cazul operii, vom întâlni următoarele subdiviziuni: „Volume publicate în limba română”, „Traduse în alte limbi”, „În antologii”, „Coautor, prefațator, postfațator, traducător, alcătuitoare de ediții”, „Răspunsuri la interviuri, anchete, dezbateri, colocvii”, „Interviuri, anchete realizate”, „Poezie în publicații periodice”, „Proză în publicații periodice”, „Articole de istorie, teorie și critică literară: note, recenzii, comentarii”, „Despre carte. Edituri. Publicații periodice. Viața literară”, „Alte scrieri”. Referințele critice sunt și ele grupate: „În volume”, „Alte studii”, „În dicționare literare, alte bibliografii”, „În lucrări de istorie literară”, „Recenzii, note, comentarii asupra operii în publicații periodice”, „Prefețe, postfețe la volumele lui George Bălăiță”, „Articole în publicații periodice”.

Se știe, George Bălăiță va fi părăsit Bacăul în 1979, pentru postul de secretar al *Uniunii Scriitorilor*, apoi pentru postul de director al Editurii „Cartea Românească”, după dispariția nedorită a lui Marin Preda. Iată-l însă reîntors, în chip livresc, în spațiul Bacăului, odată cu acest volum care va constitui, sunt convins, cartea de început pentru viitoare monografii dedicate scriitorului. Îmi permit să consider acest volum o recunoaștere a ceea ce reprezintă „marca Bălăiță”, având totodată certa convingere că un asemenea gest nu ar fi putut apărea din partea Bucureștiului înspre care, undeva în tinerete, scriitorul ar fi avut nerăbdarea să se îndrepte, așa cum singur lasă să se întrevadă din scurtul fragment al unui interviu.

Marius MANTA

Eugen Istodor

Cartea vieții mele

În școli și universități, la cenecluri și simpozioane cu intelectuali rasați și morgă academică, ficțiunea este „vândută din vorbe”. Tineri teribiliști își umflă orgoliul cu porniri libidinale și drame personale, în vreme ce fețele ciupite de vârstă ale „clasicilor în viață” se lasă învăluite, cu demnitate, de iluzia suficienței lor. Acum, mai mult ca oricând, literatura și-a pierdut reperatele sau... poate nu mai vrea să țină cont de ele. Autobiografică, uneori până peste limita suportabilului, creația literară devine un test, o probă de rezistență, în care scoți un timp bun sau nu participi deloc. Cum poți scrie, în aceste condiții, „cartea vieții tale”? Cum va arăta ea...?

„Dați-mi un reportofon și vă voi reconstitui lumea în care mă copilărisem!”, pare să zică jurnalistul Eugen Istodor prin **Cartea vieții mele** (Polrom, 2007), un volum constituit dintr-o serie de interviuri, având drept scop inițial viața în comunism pe scara blocului în care crescuse. Șulea 31, N3, sc 2, devine, însă, locul care, tocmai cu ocazia comunismului, transformă inocența copilăriei trăite printre fustele mamei și ale vecinelor într-o minciună intensă și naiv asumată.

Cartea vieții lui Eugen Istodor este încredințată, aproape în totalitate, personajelor ei, intervievații, iar lucrurile se nuantează și capătă coerență cu fiecare mărturie a acestora: „Mă intrupam în eroii scării mele. Încercând să recuperez timpul care-mi fugise și despre care nu aveam ce povesti” (p. 179). Imprevizibilul, nesiguranța, dezgustul sunt variabile resimțite de cititor și autor în egală măsură, iar intrigile și zvonurile ce se învâneau în jurul propriei familii, dar, mai ales, aflarea veștii ca nu ar fi copilul părinților săi, fac din acesta spectatorul neputincios al unei vieți care, deși i-a aparținut cândva, îi este acum aproape străină.

Ce este, până la urmă volumul lui E.I.? Literatură, autobiografie, demers jurnalistic? Oricum l-am privi, nu putem ignora forța unor personaje și situații prezente aici: tanti Vicky, care a ținut atent de mână tulburătorul secret al înfierii, până în momentul predării lui definitive; binevoitoarea și mult îndrăgita tanti Tața, cu al ei nemilos: „Genutu, ai fost înfiat!”, telenovelele și goblenul Mihalei Stăncescu; în sfârșit, tantile celelalte, verii și mătușile, ajutând fiecare, câte puțin, la dărâmarea unui zid, aducându-și, astfel, cu toții, contribuția, fără de care eroul tăcut al cărții nu ar fi văzut niciodată „cât de mici sunt Dumnezeuii vieții sale”...

Ovidiu CAPĂȚĂ

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

Oprți timpul!

Nu se mai putea să-mi petrec vacanța pe litoralul românesc, tot pe la gazde, cu furtun de apă rece în curte, în timp ce discopia de care sufeream cerea apă caldă. Hotelurile erau rezervate numai străinilor. Așa stând lucrurile, în vara anului 1968, am hotărât să plec și eu acolo unde mi se acorda viza, în Bulgaria, la Varna, împreună cu Cynthia, pe care urma s-o iau, în drum, de la Giurgiu. La Varna aveam rezervat hotel. Am fost forțat să aleg litoralul bulgăresc, deși nu m-aș sătura o viață de faleza românească.

Autocarul ne aștepta la Grădina Iocanei. Cum venisem mai devreme, savuram dimineața strălucitoare de vară și ora proaspătă a sosirii excursioniștilor. La un moment dat, urcă două mame sprintene cu două fiice tre-cutele și melancolice, manevrate evident de resortul matern. Eram singur și simteam că se pune ceva la cale. Într-adevăr, mamele au început, autoritare dar politicoase, să ceară câtorva călători să schimbe locurile, într-o combinație enigmatică, importantă pentru fete și relativ indiferentă pentru cei mai mulți dintre pasagerii manierați, fiecare adâncit în gândurile evadării și fără chef să pătrundă în logica acestor rocade. Fetele, Blonda și Bruna, se lăsau în voia mameilor, ca niște automate absente. M-am așezat în față.

Nu vreți să-mi dați mie locul acesta și să vă mutați dincoace, la fereastră? O întrebă mama Blondei pe doamna ce tocmai se așezase lângă mine și pe care mă pregăteam s-o avertizez că țin locul pentru cineva care se va urca pe traseu. Zadarnic i-am spus mamei că locul e rezervat; îndată mi-o plasă vecină pe Blonda. Aceasta îmi zâmbi trist, cu privirea rugătoare a unor ochi lăptoși, obișnuți să piardă, din oboseală, ținta și să cadă galești. Scundă, era binisor mai mare ca mine, care aveam și eu vârsta eroilor: 33. Lăsa impresia că-i este în permanență frig. Părea chiar să-i tremure subtil trupul plinut. Printr-un tic, se juca neînțecat cu nasturele de sus al bluzei, care joc părea că o ajută să gândească.

Autocarul era aproape plin. Bruna se așezase undeva prin spate sau fusese așezată acolo. Sarabanda rocadelor înceta și mamele coborâră. Înaltă, slabă, suverană, plutind cu indiferența pe deasupra turiștilor așezați pe scaune, Bruna veni o clipă în față spre noi, spunându-i nu-știu-ce Blondei. Negru, uscăcios și împrăștiat pe tot spatele, părul cerea să fie mai curând strâns într-o agrafă decât să fie mângâiat: ar fi electricizat mâna calină dacă n-ar fi fost mort. Păr mort.

Autocarul se urni. Mai toți motăiau, mai toți somnolau, ba încă un dolofan dormea de-a binelea. La Giurgiu, urcă Cynthia și, firește, solicită Blondei locul ce-i fusese rezervat, dar nu bine păzit. Spășită, Blonda făcu bot fără să protesteze în vreun fel și parcurse înapoi întreg intervalul așezându-se lângă Bruna.

Programul excursiei prevedea o escală de o noapte undeva în Bulgaria. Opriram așadar la un hotel așezat pe un promontoriu, cu o terasă larg revărsată asupra unor vii ce-i înconjurau din trei părți. O podgorie nemțeste îngrijită, impresionând prin uniformitatea butucilor înalți și prin țărâna fără fir de buruieni. Masa, pe terasă. Lăutarii fericiți, fără nici un accent străin, ne flatau cu melodii românești bine cântate și ne surădeau complice. Noaptea era perfectă, cerul atât de încărcat de stele, că n-ar mai fi încăput una...

Sarmale, sarmale, sarmale...
Fripturi, fripturi, fripturi...
Vinuri, vinuri, vinuri...
Fetele noastre se chemaseră bine. În Brunetă se trezise elocvența și glosă asupra zodiilor, numărului purtat de unele cămări și ascendentului, încurcând animalele simbolice și aștrii, amuzându-se – în sfârșit! – de sovrăniile proprii limbi.

Oberul ne invită să coborâm în vie, cu taraful după noi. Abia printre butuci mi-am dat seama că Blonda și Bruna băuseră teapăn; ce mai, erau bete crită.

Taraful atacă un șlagăr la modă, ce fusese impus admirabil la noi de Corina Chiriac, *Oprți timpul*, după toate aparențele o melodie grecească. Cynthia, strângându-mă de brațul răcorit de adierea nopții, îmi șopti:

-O temps, suspends ton vol!

Dar versul lui Lamartine abia dacă-și consumă secunda de romantism palid, că și fu călcat în picioare de năvala, muzical exprimată, a simțirilor răscolite în podgorieni de *Oprți timpul*! Zdruncinătura unei fericiri nebune trecea de la om la om și de la butuc la butuc, descărcarea stând gata să facă praf via nemțească aflată în repaus. Toți dansau pe unde se nimerea...

Atunci începu dezastrul.

Buimacă și beată, căzută în genunchi și silindu-se să se ridice, Blonda se prăvăli, inversunată pe viață, peste un butuc și nu putu să revină la verticală decât îmbrițindu-i partea de jos încărcată cu sinii aguridei. Ca să se ridice, își supunea genunchiului unei anevoioase extensii, ce părea să fie problema cea mai greu a întregii sale existențe. Cum s-a întâmplat să mă aflu aproape de acest cuplu femeie-butuc, mă fixă disperat, cu gura strânsă și tușiuită a celor ce pronunță cuvântul *ustură*, și urlă neajutorată din rărunchi, ca să acopere orchestra:

-Oprți timpul!

Cynthia se îngrozi și începu să tremure lângă mine. Rămasă un rest din ea însăși, cocărată, Blonda se făcuse deodată și mai mică. Se repezi agățându-se de privirile mele ferme, fortificate de milă, dar se prăbuși cu butucul de vie în brate. Cu ochii holbați și rătăciți, leoarcă, trecu rapid o mână pe frunte, deplasându-și peruca de sub care se ivi un păr scurt și cărunț:

-Oprți timpul! Oprți timpul!

Izbucni în plâns. Pe urmă, obosi de plâns. Apoi așternu peste toți, peste toate, peste totul cortina unui zămbet.

Sub surâsul timid al tufei de pădăie

În lanul de secară câte o turturea lipsită de vedere..., am abandonat școala, am fugit într-un loc liniștit dar nici în laguna unde se adăposteau de frig rațele sălbatice nu suportam să fiu singurul spectator. Din când în când mă trezeau visele celorlalți, retragerea lor înțeleaptă în societatea inteligenței urbane, oh, câtă amărăciune ascundea cântecul turturicii dimineața, inocența și tandrețea ce învie morții în sâmbăta Paștelui, dar niciodată n-am mai aflat nimic de soarta lucrurilor inovate ce fug de monotonia perversă a zilei...

Până la urmă m-am dovedit un flecar, un companion sensibil, când și când mici amănunte de suflet îmi încercau trailul cu indiferență și nu știu ce rol aș fi jucat, dacă s-ar fi ivit prilejul, în viața păsărilor cu un sac verde de iarbă în spate, dacă nu îmi pierdeam auzul în primăvară, sub surâsul timid al tufei de pădăie...

Orfani ai furtunii

Descopeream ceva nou, greșeala plictiselii atunci când vine ploaia, dar alergai la templu, himera gurii tale trecea în timp ca o păpușă prin limitele noastre – slăvită, mai importantă decât gândul tuturor te furișai în catedrală dansând cu zorii. Noi îți păzeam tristețea, tot ce am câștigat ca servitorii din case.

Orfani ai furtunii, ne ascundeam de conspirația imaginației, din când în când ingenunchemam în rouă cu pălăria ta fermecătoare și miroseam ca gura leului înțelepciunea de fluturi și de înger a copilăriei, o, acest cântec în galop și cu brațele desfăcute de-acum am să-l duc acasă ca și cum ar lăcrima sânzienele când le deschide aurora altarele sfinte...

Acolo, când ne așteaptă armonica

Am să te aștept totdeauna la capătul celălalt al podului, pe-aici a trecut cândva vântul și-n valea morții s-au dus camarazii mei încetinindu-și comenzile, veneau din sudul surâsului rătăcind în tăști telegramele de operațiuni și deasupra lor ierucile cerului zburau neatînse de vrajă și vânător.

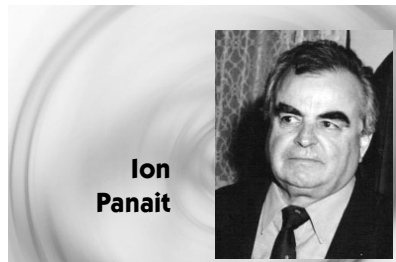
Vroiam să fim prieteni, dragostea mea cu zămbet pfit în basmaua adolescenței și dacă pleci puțin pe cărările tale să silabisești plutind gândul acela când ne întâlnim ochii în fugă până se pornea ploaia ca o locomotivă la trântă.

Când voi muri va fi frig afară și păsări albastre se vor îndrepta la celălalt capăt al podului – acolo, la ceasul când trece același tren cu eșarfa ta în bandulieră pe veteranii ce-au cucerit capătul vântului îi așteaptă armonica.

Printre ruine se arată seara

Inima mea ce s-a odihnit atâta timp, un ecou care tot răsună peste ceea ce nu există, trebuie inventată, îmi spun, undeva în cer, singurătatea imperială a ingerilor atunci când sărută pe gând rana de mătase a iluziilor –

De-acum, printre ruine se arată seara și zămbetul tău, un apus cu margini de sărbătoare

Ion Panait

rănită – am fost ocupat un timp și am murit într-o dimineață pe care nu am văzut-o crescând în splendoarea stejarilor, mă voi ruga însă mereu la cer să trăiesc când bate vântul la geam spre regina nopții ultima oară...

Fantasmale dulci ale frigului

La orizont, zilele și nopțile se unesc și nu există pierdere de vreme. Încet, la liziera umbrei apar mustangii șchiopătând. Întinderea de sticlă a desertului va prăvăli în curând regretul complet al umirii - tu vino și te instalează în briza acestei ispite, călăuză pe care au călătorit-o în zori fantasmalele frigului, ca un șarpe în sânul destinului.

Încet, sub glandele aride - ale nisipului, soarele-și sapă halucinante metereze unde se-ascunde deznădejdea; aici, în cuibul blând de iasomie dorm cucuvelele și nimeni nu tulbură cu evantaiul zefirului fascinația lacomă a umilinței.

Ochiul liber al depărtării

Până la urmă vânătorul a băut victoria din cupa tristă a izbânzii sale, bietul gânditor, îi zburau pe mână melancoliile zorilor în timp ce gîndul său galben se ascundea în otavă, acolo unde fusese până mai ieri un lan de maci pictat cu dropii.

În ochiul liber al depărtării nu se zărește nimeni, o viață cenușie doar ce nechează la fiecare atingere ca și cum din liniștea unui tigru ar foși vii de pelin înflorit ca un talisman – atenție, trece ca o minune un orb prin purpura curcubeului, nu e nimeni să-i sprijine mâna, să-l audă ecoul vorbirii...

Femeia în lipsă

Se înserează câteodată, mă ia cu frig, în strunga oilor îmbătrânește luna, toate se iau de la capăt în sus, în jos, dincolo de apa unde plutesc peisaje de case, o femeie lipsește aici să aibă în pază gospodăria albastră a cerului atât cât eu, și alții pe care-i port în lume cu mine mă duc să isprăvesc obscurul miez al lucrurilor, nefericirea ce-și întinde mâna și lângă ea vin lupii flămânzi, o pierd din ochi, încă necoaptă dragostea mea difuză.

Mă-ntorc mahmur, apune luceafărul și dimineața îmi înfloresc timide pădăii pe tample, toate s-au întâmplat în lipsă, acum taninul nucilor îmi bate șoldul și-o picătură caldă de frig mi se topește-n gură.

Viorica Răduță

cu ploaia pe spate sau de la imagine la imagine

pendula se goleşte de timp stă așa cu spânzuratul înăuntru

ploile trec peste frică Domnul întinde o mână și frica le iartă vedeți cuvintele sunt pe aproape și mor de frică fac noduri din noduri și lemn așa tinerii din 89 pot să rădă în ei și în muzeu se uită la ziua de luni de fapt oasele câte au rămas pe nicăieri

ploile fac semn că pot ieși pe străzi că pot să-i vadă ca din întâmplare groparii și gloanțele tocmai când se dezgroapă și se dezgroapă revoluția tocmai când e sub ape îngrozită că va pleca și pe urmă cine să mai hrănească cine dacă se izbește de umbră ia și din ploii

asta e frica ei asta uite cum își pune somnul peste celălalt somn trăiește în mijlocul Pieței s-o lepede apoi în marmura de-i zice falus de parcă toată pajștea ar fi bărbatul și el dat pe spate bustul cu care se uită la ce* își ia pielea

numai să fie drepti dar nu poate ea frica să acopere ploile pentru că sunt tineri care curg dimineața seara până se aud ei singuri în direcția în care se fac măsurătorile prin geamurile din metrou chiar prin întinericul dintre stații. fusese viu era limpede. uite în

ce stadiu a ajuns

mai bine să lase cuvintele care nu se știe de ce au atâta trup atâta minte să plouă. frigul crește în umbra păsării îi răsar și mărl domnesc cade gândul la capătul lui

face să se schimbe ian te uită! visul are culoare Să mă despart de noapte ca de apele tatălui mort. să nu fug

sânii rămân în mâinile bărbatului. vizitator 13497, trecem ploaia

expoziție cu un braț ocupat într-o direcție

am întâlnit brațul meu la muzeu tocmai într-o pânză care s-a dat înapoi să se uite la ea l-aș fi lăsat acolo înrămat până mâine și la garderobă într-o plasă de cumpărături amestecă ziua cu ieri întorcând-o pe partea morților lângă bătrâna de pe masă din satum retrograd

sigur aș fi stat în Piața Victoriei printre prieteni. și ei lipsă. și ei privind monumentul care pleacă tot din brațul pe care-l caută glonteale tras în 89 brațul găurit într-o pânză încă de atunci numai că azi așteaptă să adune oglinzile. cu el trece fierul prin carne și os trece locul. cineva a dat s-o acopere

nu mai este pe pânză locul este chiar brațul care împușcă și împușcă din umăr ce poate să împușcă? păi, chiar goul care stă cu monumentul ieșit din ei zeu care ocolește vremea stă pe băncile de marmură de parcă și-ar găsi moartea să fie pus în mijlocul Pieței de acolo va fi negociat și mutat nu înainte ca bronzul să-i iasă din braț să-l înlocuiască

tocmai acum pielea se face înger și se uită la mine Stai! cuprinde orașul. îi miroase chiar singurătatea îi trece gândul

ploaia sarcofag să-ți explic

buful Dumnezeu nu a intervenit. în locul răului e amintirea

ploaia asta-mi mănâncă până târziu poate și din cauza gleznelor care caută morții îi caută de jur-împrejur îi mănâncă. e cumva un jurnal? pleacă din visul meu că nu Nu e bine poate venim

măine venim sigur măine căutăm noi ceva să fie tânăr să supraviețuască. țipătul iese din mască

nu mai sunt tânăr eu nu-s o singurătate ca să fiu la întoarcere plicțisit nu-s gleznele în care plouă continuu și nu mai sunt din 89 îți spun că și asta miroase a transpirație

culmea ironiei dacă nu mai sunt când merg prin groapă și ea se trage din glezne de scârbă ok am să omor ploaia am s-o omor cu mâna mea din e-mail am să te caut sarcofag de ciment am să caut la semafor să trec printre spaime cu picioarele într-o parte liniile de tramvai trec în vis e o mână acolo

pute el mersul când trag suflătorii pe scenă ei nu-și mai pun cuvinte în gură își pun microfonul e bine așa e acolo o moarte din care începe să plouă și plouă am o incizie care se întinde pe cântăreții pop o gură de aer și voi fi în curând cu un cearcăn în ochi. nu pot face decât scena. și unul transpiră în supermarket

Stai, mă! e crucea ta ploii se anunță și în lunile următoare. au brațe subțiri un scenograf își lasă degetele înăuntru

insert. ploile rătăcesc și rătăcesc băbății. cad gândurile exact când din rugăciune ies altele

de apă de uscat

de vineri spre sâmbătă viitura se destramă. păsările de apă au miro

o amintire asta e carnea când amestecă lemnul în ea lumina pentru vii cu cea pentru morți iar linia ferată trece peste gol și rămâne înfiptă în minte oamenii își plâng oamenii una cu pământul e soarta lor ca pe o fatalitate

mai ales caută în nămol ziua se rupe în două alte păsări așteaptă ce-s cadavrele astea întrebă unul perjovski care le desenează în formă de case deși oamenii se așază unul după altul în unghi poate iese biserica dar mai bine punem corturi în numărul viitor berzele așteaptă să omoare de două ori de trei ori de atâtea ori hoiturile și minutarul aici perjovski va lungi ciocurile cât Dunărea nu are somn sau deasupra somnului e un scaun rămas după iar apa tot mai vine din câmp umple curțile care nu sunt înțelții pentru

totul îmbătrânește în jur se întorc apele în stârvuri și o cioară din par își smulge din pene peste linii electrice tocmai când se vede și scrisul: CARE-I BARZA Mă! care-și face corp în ape?

asta îmi dă curaj să privesc prin zborul ei poate mai e vreunul viu să scoată nămolul poate pasărea va sta agățată de alt fir va ajunge din stâlp în stâlp la cei

dispăruți care au deasupra caselor un moț. Care-i viu? că vântul n-are față când rade doar își scoate o pană din cămașă se crede strămutat din ordinul ministrului. cunoști tu cum stau lucrurile câțiva își lasă noaptea în curți dispărute P A R C se înfig acolo ca în regretele altora CARE SE APLEACĂ ? schemă cu bătrâni tot sământă de cănepă

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Anarhiștii și atlantiștii

Desfășurarea summitului Nato de la București, pe lângă dimensiunile sale politice, diplomatice, economice, militare, discutate atât de succulent la diverse televiziuni, a prilejuit și aducerea în prim plan a două tipuri sociale care nouă, românilor, cel puțin, ne rămăseseră destul de străine, dacă nu chiar necunoscute cu totul: atlantiștii și anarhiștii.

Alăturarea lor nu pare întâmplătoare. Luate separat, se diluează; abia când sunt evocate laolaltă ele ies în evidență ca o pereche necesară de energii opuse. Unii ar putea să spună că ar fi mai adecvat să vorbim despre un antagonism între forțele de ordine și anarhiști, de vreme ce aceștia din urmă au fost direct agresați de către „agenții de securitate” care, când vine vorba de jocul de-a hoții și vardiștii, nu au mamă, nu au tată. Totuși, nu împotriva mascaților cu putere musculară se revoltă, fundamental, anarhiștii, ci împotriva celor pe care jandarmii îi reprezintă, adică a celor care dețin puterea statală.

Cronologic vorbind, anarhiștii au fost cei despre care am auzit prima dată vorbindu-se la televizor, cu ocazia evenimentului amintit mai sus. Pentru publicul autohton, conștient că trăiește în România și că asta îi ocupă tot timpul, noțiunea de anarhism acoperă un câmp foarte imprăștiat de înțelesuri. O legăm aproape involuntar de ideea de terorism, de cea de dezordine socială, de fenomene culturale ce se reclamă de la paradigma satanismului, de exemplu. Dar anarhiștii pe care îi așteptam, atât de bine pregătite, serviciile de securitate nu se suprapun decât parțial pe astfel de lucruri. Ei sunt, foarte general spus, utopicii care visează la o societate în care ordinea s-a fie instaurată nu prin guverne sau orice alte mecanisme statale de conducere, ci prin interacțiunea liberă a indivizilor conduși, în unchiunile lor, de propria conștiință și de un cod moral oarecum universal.

Desigur, aceste înalte considerații aparțin teoretizatorilor anarhismului, a celor care pledează pentru o opoziție pasnică prin refuzul de a coopera, de a merge la vot, de a-și exprima vreo poziție legată de măsurile unui stat sau ale unui organism similar, oricare ar fi el. Cei care ies în stradă să apere aceste idei sunt, de multe ori, indivizi care își defulează nemulțumirile personale topindu-le în creuzetul impersonal al luptei pentru cauze nobile. Fenomenul anarhismului apare (în lumea civilizată) ca unul necesar echilibrului social (atâta vreme cât nu îl răstoarnă): protestatarii mențin trează atenția actorilor puterii sociale și politice cu privire la chestiuni sensibile ce implică drepturile și libertatea omului. Se creează astfel o tensiune care trebuie să ducă, în cele din urmă, la un compromis care să regleze balanța.

Politicienii occidentali sunt acum contrariați de reacția anarhiștilor la trecerea torței olimpice prin Europa și America, acuzând o confuzie de simboluri: ce legătură are un eveniment apolitic precum olimpiada cu abuzurile Chinei din Tibet? Și totuși, revoluții au dreptate într-un fel, pentru că, luând lucrurile în ansamblu, există un mare grad de ipocrizie, nu numai legată de atitudinea Chinei, ci și de faptul de a privi China ca pe o organizație dezinteresată de olimpiade, uitând că ea este un reprimator violent al libertății tibetanilor. S-ar zice că anarhiștii gândesc organicist, contrar naturii lor haotice și dizolvante. Nu mă pot împiedica aici să nu-mi aduc aminte de deconstructivismul lui Derrida și să mă gândesc la anarhiști ca la acele rupturi de nivel, absențe, suspensii ale organismului social prin care acesta își arată singur vulnerabilitățile, punctele nevralgice, negările.

Atlantiștii, pe de altă parte, ca reprezentanți ai noii ordini politice, economice, sociale și de securitate, nu au defel aceeași diversitate și culoare. Pe lângă tradiția îndelungată a anarhismului, atlantismul se prezintă ca o schiță palidă a unei identități mult mai recente, transnaționale, translingvistice, dar mai ales artificiale și reci. Atât anarhismul, cât și atlantismul par a avea în comun aceeași problemă a precarității construirii identității în prezentul relativ, alienabil, incontrollabil al lumii noastre: lipsa de substanță, goul ce amenință sensul din interior, discursurile ce nu mai reușesc să mascheze irepresibila anxietate a eului asediat din toate părțile.

Români, însă, renumiți între ei prin înțelepciunea lor moștenită de la traci, nu își bat capul nici cu unii, nici cu alții: la urma urmelor, anarhiștii nu și-au putut arăta fața la summit, după cum nici pe atlantiști nu i-a putut identifica nimeni prea clar. Mi s-a părut emblematică și de un umor nebulos scena aceea filmată de o televiziune, acasă la bătrâna ale cărei ferestre dădeau înspre Calea Victoriei și care se retrăgea imediat de la geam când era vizată de privirile fioroase ale „agenților” din fața blocului. După ce si-a exprimat dezaprobarea față de summit, gândindu-se marxist-anarhist la câți bani s-au cheltuit ca să se plimbe inutil sefii ăștia mari pe la noi, a privit la televizor, cu fața luminându-i-se dintr-o dată, și a spus, cu o simpatie nedisimulată: „Uite-l pe Iliescu!” Nici măcar Hegel nu putea visa la așa o sinteză...

Jack Kerouac

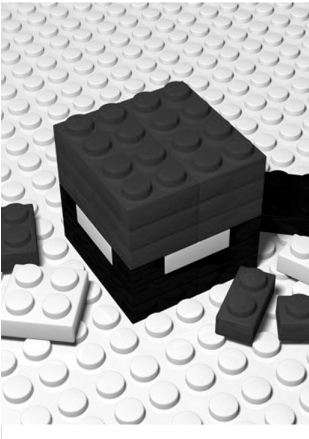
Va putea cunoaște cineva
Lumea înainte ca ea să dispară?
Cu această întrebare își sfârșește un poem
Din septembrie 1961 Jack Kerouac
Când încă nu-l măcinase boala
neierfătoare
Avea 39 de ani respira adânc aerul
dimineților
Din San Francisco bucuros
că-l cunoscuse
Pe Neal Cassidy în cartierul italian
Tot el o citează pe maica-sa
Măcinată și ea de boală
Care obișnuia să spună: "Moartea,
Nu trebuie să ne sperie
Căci din astă lume intrăm în altă
lume"
Așa îmi spusese și mie bunica
dinspre tată
Pe patul de moarte
Deși poate că vocea morții
le-a luat-o
Tuturor înaintea timpului
Care nu e decât o repetiție
în vederea morții
De ce sa ne sperie ea moartea
Tulburând mințile credincioșilor
În timpul prelegerilor pastoriilor
În bisericile protestante
din apropiere?
De ce să ne sperie ea moartea
Desfăcând prietenii de-o viață
Despărțindu-i pentru totdeauna
pe amorezi
Inducând frica în calculul libertății
individuale
Toți vom ajunge la cer într-o zi
Și Jack Kerouac știa asta
Deși cei vechi au împins
Limita maximă a universului
La 12 000 de ani

Suferința rasei albe

La început a fost întâmplarea
Tot ea s-a pornit să erodeze
Încet dar temeinic înclinația
Spre neadevăr și improvizajie
a imaginației
Să-și bage nasul în realitatea
Care devenise tot mai insuportabilă
Tot mai amenințătoare
Când crezuserăm că am reușit

Tot mai simplu

TelVerde: 0800 803 803 www.brd.ro

Gabriel Stănescu

Să ne înmormântăm pizmele
Apucăturile urâte resentimentele
Unul din trei (am aflat mai târziu)
Turna la securitate
În realitate fiecare îl bănuise
în secret pe celălalt
Pe aproapele
Tatăl pe fiu
Fiul pe tată
Vecin pe vecin
Frate pe frate

La început a fost întâmplarea
Una prefăcută mămoasă
Cenzurând orice aluzie la realitate
Dumnezeu știe cum s-au precipitat
Lucrurile și am plecat
Pe cele două maluri ale "bălții"
S-au tot așezat alte și alte triburi
Orice experiență
(recunosc asta și yankeii)
Nu e altceva decât o formă
De cunoaștere
Și ce dacă suferim ca minoritari?
*Există aici un fel de a fi minoritar
Chiar și aici
Când trăiești în cea mai neagră
majoritate.*

Înțelesul pe limba tuturor

la-ți umbra ta și umblă omule
Doar umblând vei afla că mergi
Întinde mâinile amândouă
Ele vor fi aripile tale cu care
Vei escalada înălțimile

Deschide bine ochii
Numai așa vei înțelege
Ce nu-nțelegi
Că știi că nu știi

În orice certitudine
Se ascunde o umbră de îndoială.

Omul nou

Nimeni nu te poate împiedica
să crezi
Că ești ceea ce ești
Mulți ani am trăit cu această
convingere
Dar nici n-am coborât bine din avion
Și câțiva funcționari care lucrau
(zice-se)
Pentru immigration m-au luat drept
altul
Degeaba le-am arătat fotografia
din pașaport
Cărțile având tipărit numele meu
pe coperte
Nu m-au crezut. Mi-au cerut să apăs
Degetul mare pe tușieră și apoi
să pun
Amprenta pe un act redactat într-o
limbă ciudată
Am replicat ultragiat că pot semna
ca toți oamenii

Dar s-au făcut că nu mă aud
Nici n-am mai reacționat când
mi s-a spus
Să arunc hainele cu care am venit
Și să îmbrac un halat bleumarin
Și să folosesc ochelari fumurii
În sfârșit funcționarul dela ghișeu
Mi-a dat un număr pe care trebuia
să-l memorez
În zadar am încercat să le explic
cine sunt
Ei nu și nu. Nu m-au crezut
"Toți răufăcătorii cred
că-s nevinovați"
Îmi șopti în duba poliției unul mai
cumsecade
La miezul nopții m-au interogată
În cel mai adânc secret. Nu mai
înțelegeam nimic
În semn de consolare anchetatorul
concluzionă:
"Când vei ieși de aici vei fi un alt om.
Un om nou. Nu vei semăna
cu nici unul
Din cei care ai fost".
Fraza asta îmi fu atât de cunoscută
Încât începui dintr-o dată
Să râd în hohote de unul singur

Mardi Gras

În Baton Rouge, Louisina
E un vechi obicei ca în ziua de
Mardi Gras
Lumea să sărbătorească intrarea
în primăvară
Muzică de jazz dansuri pe străzi
care fac prin tradiție
Din pitorescul oraș înființat
De coloniștii francezi unul cu alură
europeană
Cuiva i-a trecut prin cap să așeze
Pe un car alegoric un falus uriaș
O butaforie care amintește
prin semnificație
De vechile mituri cosmogonice
ale omenirii
În India același falus uriaș simboliza
Virilitatea naturii creația regenerarea
anuală a vieții
Societatea de consum a viciat
Relația omului cu natura ca natura
naturans
Industria sexului? Un business
înfloritor
Sexologi de profesie sex shopuri
Rețea de internet canale
de televiziune private
Reviste și cărți
Să fie natura asta atât de sălbatică
Încât să facă din ființa umană
O păroasă creatură de instinct
Am uitat că mai avem nevoie
Și de puțină dragoste?

Poem neterminat

Îmi place să văd jumătatea
plină a sticlei
Nu jumătatea goală
Partea luminoasă a lucrurilor
Nu cea întunecată
Jumătatea de pepene cu miez roșu
Din vitrina magazinului
Nu cealaltă jumătate care s-a vândut
Sub ochii mei
Îmi place să văd partea nescrisă
imaculată
Răsfântă peste cealaltă pagină
a caietului
Cea pe care scriu: cuvinte alungite
strâmbe
Litere înghesuite rânduri pline
de ștersături
De mătreață și grăsimi vegetale
Singură atitudinea contează

Insula pustie

Nu e prima dată când vecinii
aruncă mingea de tenis
În curtea noastră ca să-i dea
de lucru dulăului lor
Un ditamai retriever care sare
s-o caute
Făcând una cu pământul răsadurile
cu roșii din grădină
Știu că ne disprețuiesc pentru că
avem accent străin
Că am venit aici (cred ei) să le luăm
locul
Dar m-am convins că nu-i nici
o afacere
Să iei locul altcuiva
Educația e aici în Sud cât se poate
de proastă
În școlile private costă enorm dar tot
nu ești sigur
Că odraslele noastre nu ar apuca-o
pe căi greșite
Ne-am hotărât să vindem casa
Și să plecăm pe o insulă pustie

Imponderabile

Stau pe scaunul înalt de la bar
Și comand halbă după halbă
La 39 °C nu poți să faci altceva
Decât să bei bere
Intri apoi în piscină și înoți câteva
minute
Și totul se repetă cu aceeași
exacțitate
La intervale scurte
Pe celălalt scaun o nemțoaică
Scrie o vedere acasă care
Va ajunge cu siguranță după
sosirea ei
Nu se grăbește bea bere
Toată lumea bea bere într-o veselie
Caut un termen comun
Pentru a începe o conversație
Ea zâmbește îmi întinde mâna
Eu rămân imobil la mijlocul distanței
Jumătate din mine așteaptă
cealaltă jumătate

Victoria HUIBAN

Scurte reflecții asupra existențialismului în literatură

Dincolo de corelațiile din sfera esteticii literare, existențialismul și literatura absurdului revelează adâncă singurătate a omului modern. Prin creație, se încearcă nu eludarea dramei, ci căutarea unui adevăr -certitudine care să lumineze această singurătate sau să ne dea puterea de a o accepta. Dar, așa cum afirma Jean- Paul Sartre, adevărul devine risc, ceea ce înseamnă că „există o neființă a Ființei și există o ființă a Neființei...Cum însă adevărul înseamnă iluminare printr-un act, iar actul înseamnă alegere, eu trebuie să decid adevărul, să îl vreau”. În căutarea acestui adevăr al ființei, literatura depășește orice limite, în consonanță cu filosofia care a repus în discuție condiția omului, printr-o nouă ideologie ce a dominat secolul trecut, existențialismul. Definit prin „analiza nihilistă și pesimistă a existenței umane, axată pe abolirea oricăror criterii valorice”, acest curent filosofic iraționalist valorifică gândirea lui Nietzsche și a lui Kierkegaard.

Acest secol XX, pe care tocmai l-am pierdut — căci a trecut cu o parte a vieții noastre pe care nu o vom mai regăsi nicicând — ne-a dezvăluit cât de fragilă este existența și cât de vulnerabili suntem. Nici un alt secol din istoria umanității nu a discreditat mai mult idealul de armonie și rațiune umană. Nici un alt moment din timpul devenirii noastre nu a fost mai zbuciumat și mai încercat decât acesta. Conflagrații mondiale, mii și mii de oameni încarcerați în lagăre și uciși, haos, teroare și deznaude. Omul își înfruntă proprii lui demoni: bestialitate, fanatism, inflexibilitate rece, necruțătoare pentru care viața celui alt nu reprezintă nimic, o cifră într-o statistică a morții. Astfel de situații-limită declanșează o intensă criză interioară în care omul își caută conștiința printre meandrele existenței dominate de sentimentul absurdului, înstrăinare, alienare, angoașă. Așa a apărut existențialismul, curent filosofic dominant al secolului XX, definit prin „iraționalism, ... analiza nihilistă și pesimistă a existenței umane, axată pe abolirea oricăror criterii valorice”. Valorificând filosofia nihilistă a lui Nietzsche (moartea lui Dumnezeu, Supraomul, voința de putere, eterna reîntoarcere) filosofi ca Heidegger, Sartre, Jaspers, Camus au abordat, ca teme predilecte, absurdul existenței umane, părăsirea, înstrăinarea, „neputința rațiunii, singurătatea și fragilitatea existenței umane, neantul”. Aceste idei apar și ca un reflex tragic al adevărului că omul modern a ajuns în situația dramatică de a pierde sentimentul sacralului, de a se îndepărta de Dumnezeu. Și cât de tulburătoare este viziunea lui

Nietzsche în revelația acestui adevăr într-o formă simbolică: „Unde este Dumnezeu? strigă el. Am să vă spun: Noi l-am ucis! Voi împreună cu mine...Nu auzim încă zgomotul propariilor care-l duc pe Dumnezeu în țărăni? Nu simțim încă nimic din descompunerea divină? Căci și ziii putrezesc. Dumnezeu a murit!... Cum să ne consolăm noi, ucigașii între ucigași? Ceea ce lumea a posedat până acum ca lucrul cel mai sfânt și mai puternic și-a pierdut sângele sub cuțitul nostru. Cine ne va spăla de acest sânge? Ce ape vor izbiti să ne purifice? Măreția acestui act nu e disproporționată față de talia noastră?”

Nu trebuie să devenim noi înșine zei, ca să părem demni de el?¹

Sfășietorul strigă de disperare din poemul filosofic al acestui genial creator (cu o existență atât de zbuciumată și un final tragic) reflectă, de fapt, conștiința singurătății absolute într-un univers resimțit ca neant, o îndepărtare de esența sacră din care sufletul ni s-a desprins cândva. Acest sentiment al înstrăinării apare și în opera lui Albert Camus, în romanul *Străinul*, al cărui erou, Mersault, este „singurul Christ pe care-l merităm”. Victimă într-un joc al hazardului, eroul camusian nu acceptă disimularea, fardul lumii, rolul impus în piesa vieții, așadar este pedepsit. Nu înțelege de ce este numit Antichrist, dar se lasă în voia „tandrei nepăsări a lumii”, descoperindu-și parcă identitatea în ultima clipă: „Și eu, la rândul meu, m-am simțit gata să trăiesc iar totul de la început. Ca și cum această furie m-ar fi izbăvit de tot răul, m-ar fi golit de speranță, în fața tandrei indiferențe a lumii. Simțind-o atât e asemănătoare mie, atât de frățească mie, atât de sfârșit, mi-am dat seama că fusesem fericit și că mai eram. Pentru ca totul să se consume, pentru ca să mă simt mai puțin singur, nu-mi mai rămânea decât să doresc în ziua execuției mele mulți spectatori care să mă întâmpine cu strigăte de ură.” Astfel, cel care părea indiferent în fața lumii, lăsându-se în voia destinului, descoperă, în clipa morții, nevoia prezenței celorlalți, în tumultul unor sentimente intense, chiar ca expresie a unei energii negative, care însă să-i dea iluzia unei apartenențe la lume.

Uneori însă, prezența celorlalți este resimțită ca iluzie sau ca un joc între aparență și esență. O asemenea viziune se conturează în piesa lui Eugen Ionescu, *Scaunele*. Absența, în planul concret, a personajelor-invitați ilustrează, în sensul concepției lui Sartre, Ne-Ființa prin care se revelează Ființa, căci există „o neființă a Ființei care o înconjoară de pretutindeni”. Într-un fel, Bătrânii, personajele vizibile, par a avea și rolul de a ne dezvălui partea de penumbră a Ființei, însă jocul lor devine mecanic, absurd, deoarece nu putem cunoaște prin intermediari. Iluminarea Ființei nu se poate produce decât prin propria noastră acțiune. Publicul-spectatorii sunt doar o prezență pasivă, care se manifestă, totuși, prin „semne”, „indicii”: soneria, forțata sugerată auditiv. Dar Adevărul Ființei lor ne rămâne ascuns. Chiar și adevărul pe care Bătrânii ar vrea să-l dăruiască lumii se dovedește o iluzie; ei anticipează revelația mesajului de către Orator, fără a verifica, însă. Anticiparea fără verificare înseamnă nu adevăr, ci posibilă eroare. Numai „verificarea” instituie adevărul, considera Sartre. Bătrânii nu acționează, de fapt, pentru a transpune, a transforma anticiparea, prin verificare, în adevăr, doar cheamă mulțimea, doar cer prezența celorlalți, fără să dezvăluie ei înșiși Mesajul. E ca și cum ne-am împrumutat altcuiva viața pentru a o trăi sau sensul vieții noastre pentru a fi dezvăluit...

De aici eșecul existențial, accentuat și prin gestul sinuciderii, care, în viziunea lui Camus, nu face decât să proclame capitularea omului în fața absurdului. Alegând Neantul, existența lor este negată, aneantizată, mesajul lor: ascuns în Neființă.

Parafrazându-l pe Sartre, care afirma: „Dezvăluind, creez ceea ce este”, putem afirma, referindu-ne la personajele din opera lui Eugen Ionescu, „Nedezvăluind, distrug/aneantizez ceea ce este”. De aceea poate răsună, spre final, râsul farsei tragice, care este totdeauna un râs amar. Și totuși, Bătrânii ne dezvăluie ceva: cât suntem de singuri, cât de inutili și absurdă poate fi uneori viața sau această zbatere, frământare, agitație continuă pe care o numim viață...Fastul, Gloria, Frumusețea, Rângul, Puterea, ipostaze posibile ale umanului

reprezentate în piesă doar ca „prezență absentă”, figurate concret prin scaunele ce invadează scena, nu sunt decât iluzii în față cărora sau pentru care ne luptăm zadarnic.

În acest sens se configurează și ideea generală a demersului existențialist, prefigurată de Kierkegaard: „forța spiritului consistă în conștiința vulnerabilității lui; dar conștiința vulnerabilității ei o atestă în univers numai ființa umană”. Ideea fusese formulată cu două secole înainte de Blaise Pascal: „Omul nu este decât o trestie, cea mai slabă din natură, dar este o trestie care gândește. Nu trebuie ca universul să fie înarmat în întregime ca să-l distrugă; o picătură de apă ajunge. Chiar dacă l-ar omori, omul ar fi mai nobil, fiindcă știe că moare și fiindcă, despre avantajul pe care-l are asupra lui, universul nu știe nimic.”

Și totuși, în viziunea lui Sartre, conștiința înseamnă comedie, trișează, drege și se împacă cu sine. Să fie acesta semnul imperfectibilității noastre pe care, din vanitate, nu o putem accepta? De ce se lasă prins omul în acest joc al aparențelor, al iluziilor? Doar pentru a se depărta de sine, pentru a se elibera de sentimentul nimicniciei sale, pentru a nu vedea golul dinlăuntrul său? Prins între două infinituri, cum ar spune Pascal, omul pare înspăimântat de liniștea neantului „Căci, în fine, ce este omul în natură? Un neant față de infinit — un tot față de neant — un mijloc între nimic și tot. Infinit de depărtat de a înțelege extremele, scopul lucrurilor și principii lor sunt ascunse pentru el definitiv, într-un secret de nepătruns; el este tot atât de incapabil de a vedea neantul din care a ieșit ca și infinitul de care este înghițit”. Viziunea aceasta ne duce cu gândul la Iona, personajul lui Marin Sorescu: înghițit de chit, încătușat în existență, se teme de tăcere. Dedublarea sa nu este decât un joc al conștiinței care să creeze iluzia că nu este singur. Toate întrebările sale par a fi semnul unei continue căutări de sine sau nevoia, mai mult sau mai puțin disimulată, de ceilalți. Căci omul este, cum afirma Sartre, „ființa prin care întrebările vin pe lume”.

În această continuă căutare, uitând de sine, Iona ajunge să se redescopere, punând un semn (cuvânt) pentru toate aspectele importante ale exis-

tenței, redenumindu-le și regăsindu-le astfel în autenticitatea lor, cândva pierdută: „Cum se numeau bătrânii aceia buni, care tot veneau pe la noi când eram mic? Dar ceilalți doi, bărbatul cel încrunțat și femeia cea harnică, pe care-i vedeam des prin casa noastră și care la început parcă nu erau așa bătrâni? Cum se numea clădirea aceea în care am învățat eu? Cum se numeau lucrurile pe care le-am învățat eu? Ce nume purta povestea aia cu patru picioare, pe care mâncam și beam și pe care am și jucat de vreo câteva ori? În fiecare zi vedeam pe cer ceva rotund, semăna cu o roată roșie și se tot rostogolea numai într-o singură parte — cum se numea? Cum se numea drăcia aceea frumoasă și minunată și nenorocită și caraghioasă, formată de ani, pe care am trăit-o eu? Cum mă numeam eu?... În drumul invers, de la lucruri către cuvinte, omul încearcă, de fapt, să-și redescopere povestea, să „răzbească cumva la lumină”. Și nu este aceasta, oare, dorința fiecăruia? Nu avem cu toții nevoie, uneori, de o „bancă în mijlocul mării”, care ar fi „ca un lăcaș de stat cu capul în mâini în mijlocul sufletului”?² În tumultul existenței, avem nevoie și de răgaz, pentru a putea descoperi „adevărul inimii”, după expresia lui Pascal („Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît point”).

Iată ce imagine a omului creează existențialismul în literatură: o „ființă a depărtărilor” (viziunea lui Heidegger)³, trăind intens spaima de neant, alienarea, sub semnul angoașei (grija existențială), dar edificându-și destinul cu demnitate prin creație, libertatea de a alege și prin virtuțile sale, care sunt, după Camus, revolta, onoarea și compasiunea...

¹ *Dicționar de filosofie*, Editura Politică, București, 1978, p.256

² Op. cit., p.256

³ Apud Ștefan Augustin Ionescu, *Introducere la Nietzsche, Așa grăi-a Zarathustra*, Editura Humanitas, București, 2000, p.26.

⁴ Jean- Paul Sartre, *Adevăr și existență*, 2000, Polirom, Iași, trad. Giuliano Sfichi

⁵ Andrei Iustin Hossu, *Existențialismul francez*, 2006, București, Institutul European

⁶ N. Bagdasar, Virgil Bogdan, C. Narly, *Antologie filosofică*, 1995, Editura UNIVERSAL DALSI

⁷ Sartre, op. cit.

⁸ N. Bagdasar, Virgil Bogdan, C. Narly, op. cit., p.272

⁹ Marin Sorescu, *Iona*, 2003, București, Editura Fundației „Marin Sorescu”

¹⁰ Andrei Iustin Hossu, op. cit., p.29

Grigore Tabacaru – 125

Fondatorul „Ateneului” tecucean-băcăuan

Într-o foarte utilă lucrare, alcătuită cu competență și acribie filologică - „Ateneu 40. Bibliografie - 1964-2004” -, Mariena Donea, după o survolare vigilentă a ceea ce s-a petrecut pe suprafața celor 6630 de pagini tipografice, în 39 de ani, conchide motivat că publicația și-a păstrat „mereu o anume demnitate, o fizionomie proprie care i-au asigurat un loc respectabil printre celelalte reviste culturale”. În jurul ei s-au întâlnit condeieri de frunte ai urbei, identificabili prin sintagma „Gruparea Ateneu”, „cel mai reprezentativ fenomen artistic afirmat pe aceste meleaguri de la ivirea lui Bacovia” (Vasile Sporic, 1979).

Există în practica evaluărilor de orice fel un paradox: se dă glas entuziasmului în fața reuștelor, dar se uită începăturile drumului care a dus spre acel pisc. Revista „Ateneu” este îndatorată, chiar și formal, fondatorilor ei, înscrisi pe frontispiciu și pe ștampila din case-ta tehnică: „George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)”. Nu e singura cu acest nume de botz, dar cu siguranță e unicul „Ateneu” care s-a așezat statornic și expresiv în peisajul presei culturale românești. În 1860, la Iași, apărea revista literară și științifică „Ateneu român” (cu descompunerea articolului hotărât, „Ateneu/lu romanu”), realizată prin colaborarea unui grup de profesori din toată Moldova. Se înțelege că avea un caracter preponderent didactic. După șase ani, reapare la București, sub îngrijirea Societății „Atheneu român”, ca publicație culturală și literară, ulterior și științifică. Cu titlul prescurtat, *Ateneul* („Atheneulu”), este semnalată la Galați, în 1884, cu subtitlul „Revistă enciclopedică”, deci cu texte diverse ca tematică, de la traduceri la poezie originală (V. Alecsandri) și de la lingvistică (gramatică românească) la metodică predării limbii și literaturii române. După 10 ani, un mensual cu titlul „Ateneu român” apare la București, iar în 1901, un alt mensual „Ateneu”, la Botoșani. Ion Hangiu, în cunoscutul său dicționar al presei literare românești, diferențiază „Ateneul” băcăuan în raport cu titlul și cu fondatorii publicației. Cel ce parcurge ediția din 1987 (la Editura Fundației Culturale Române) ale dicționarului va înțelege că are de-a face cu două reviste diferite. (Ediția din 2004, apărută sub egida Institutului Cultural Român, nu aduce decât amplificări ale descrierilor din 1996.) În 1987, este menționat: „ATENEU. Revistă social-culturală a Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Bacău, editată de ziarul *Steagul roșu*. Fondator: G. Bacovia. Apare la Bacău, lunar (aug. 1964 – continuă)”. Ca publicație distinctă este menționat „ATENEUL LITERAR. Apare la Bacău,

lunar (1925-1927). În 1926, își modifică titlul în *Ateneul cultural* și adaugă subtitlul *Literatură, artă, știință*. Dir.: Gr. Tăbăcaru, G. Bacovia”. Separat, este menționat „Ateneul cultural”, cu trimitere la „Ateneul literar”.

În 1996, Ion Hangiu separă cele două serii ale publicațiilor culturale, apărute înainte și, respectiv, după 1990. Redactarea de articole distincte este, în opinia cercetătorului, o „expresie a libertății presei după desființarea cenzurii” (*Prefață*, p. XI). „Deși în frontispiciu nu apare ca *serie nouă* – observă Ion Hangiu -, revista se angajează să spună adevărul, să-i ferească pe cititori de poluarea fizică și morală”. „Ateneul literar” (1925-1927) figurează cu aceeași descriere din 1987, dar cu o reducere a listei colaboratorilor și o modificare a cotei de la Biblioteca Academiei Române: P I 4758 (în 1987) și P I 4658 (în 1996 și 2004). E posibil să fie o greșeală de corectură, pentru că ar fi fost de operat și altele: *Mihulescu*, în loc de *Mihulescu, Tabacaru*, în loc de *Tăbăcaru* ș.a. Părerea noastră este că ar fi trebuit alocat un singur articol pentru „Ateneu”, din 1964 până în 2000, ca „serie nouă” (cu specificarea: „continuă”), cât timp localitatea și fondatorii nu s-au modificat. Biblioteca Academiei Române înregistrează sub o cotă unică, P III 33436, seriile din 1964 și 1990. Mai mult decât atât, de vreme ce pe frontispiciul revistei (inclusiv pe ștampila din case-ta tehnică) apare menționat constant anul 1925, lucrările de istorie literară ar trebui să considere „Ateneul” și „Ateneul cultural” una și aceeași publicație. Oarecum corect procedează „Dicționarul general al literaturii române” (2004), care sub semnătura lui I.[oan] M.[ilea], însumează cele două titluri sub unul singur, „Ateneu”: „revistă de cultură care apare la Bacău, lunar, din august 1964 până în ianuarie 1975, apoi trimestrial, din februarie 1975 până în mai 1982 și din nou lunar din iunie 1982”. Se deduce că este vorba de aceeași publicație din 1964 până azi, cu mențiunea că „serviliismul ideologic al revistei nu va afecta totuși prea mult partea ei propriu-zis literară, alături de nenumărate editoriale și reportaje cu caracter propagandistic continuând să se publice o literatură de bună calitate și extrem de variată”. Dicționarul Academiei Române corelează diversele vârste ale „Ateneului”, numind direct perioada de început drept

„tradiția interbelică a revistei”, marcată prin menționarea, de la primul număr pe anul 1972, a unuia dintre fondatori, George Bacovia, iar din 1983 (nr. 6) este adăugat numele lui Grigore Tăbăcaru (sic!), cțitori ai seriei 1925-1927 a „Ateneului cultural”. Surprinde însă, după o astfel de descriere, înregistrarea separată a publicației „Ateneul cultural”, „revistă care a apărut la Bacău, lunar, între 1925 și 1927, sub îngrijirea lui Grigore Tăbăcaru (sic!) și George Bacovia”, deși I.[oan] M.[ilea] precizează că de la numărul 10 revista se va numi „Ateneu”. Dicționarele enciclopedice (1986, 1993) înregistrează doar seria din 1964 a publicației, cu mențiunea provincializantă „revistă social-culturală județeană” (1993). Așadar, considerăm că este firesc ca istoriile literare și lucrările lexicografice să alocă un singur articol pentru publicația băcăuană, așa cum procedează „Enciclopedia județului Bacău (2007), sub semnătura lui D.[umitru] Z.[aharia], care dezvoltă episodul de început al revistei, cu toate avaturile acestuia. Istoricul băcăuan selectează un citat elocvent pentru publicul-țintă: „Poporul are nevoie mai întâi de cultură și în al doilea rând tot de cultură, căci poporul este departe încă de a înțelege vreo politică, mai ales dacă aceasta este potrivnică intereselor lui” (Grigore Tabacaru, 1925).

Gheorghe Pătrar, autorul unei lucrări unice până acum pentru cultura locală, „Publicațiile periodice băcăuane” (1969), menționează pe larg, sub titlul „Ateneul cultural”, biografia din 1925 până în 1928 a revistei. Alte titluri, „Ateneul literar” (ian. – nov. 1925) și „Ateneul” (dec. 1925; numerele 5-8 din 1928) fac trimitere către „Ateneul cultural” din martie 1925. Seria nouă a revistei („august 1964 – continuă”) este descrisă *in extenso*, fără a se produce necesara corelare cu începuturile revistei din 1925. În cele 11 pagini ale descrierii și în articolul-program, „Cu sentimentul demnității”, reprodus integral, nu apare niciodată numele lui Grigore Tabacaru, iar al lui George Bacovia este menționat într-un context restrictiv: „Născută în anul 1964 din imperioasele nevoi culturale ale acestui ținut al Moldovei aflat în plin avânt industrial, revista *Ateneu* relua pe plan superior tradiția revistei de cultură băcăuane, în a cărei ascensiune se înscrisu

Mica revistă, Doina doinelor, Răsăritul, Revista economică și culturală, Orizonturi noi și altele, dar în primul rând revista lui Bacovia, *Ateneul cultural*, al cărei nume și ale cărei aspirații înaintate noua publicație lunară le-a moștenit” (p. 178). Departe de noi gândul de a minimaliza valoarea monografiilor culturale tridite de Gheorghe Pătrar, dar e posibil să fi primit dispoziție ca textul elaborat să arate doar într-un fel sau – și mai sigur – să fi considerat lipsit de importanță numele lui Grigore Tabacaru, adevăratul părinte al revistei. Să nu uităm că abia în anii '70 pedagogii români l-au redescoperit pe întemeietorul școlii active la noi, iar în anii '80 foștii săi elevi – V.D. Manciu, Mihai Gherguță, Nicolae Mitrofan ș.a. – l-au adus în prim-plan pe unul dintre cei mai activi și eficienți oameni de cultură pe care i-a dat Bacăul.

Cât privește anul apariției revistei, acesta trebuie raportat la momentul când la Tecuci iese de sub tipar nr. 1 al „Buletinului periodic” „Ateneul cultural”, adică decembrie 1923, sub îngrijirea lui Gr. Tabacaru. În doar doi ani cât a stat la Tecuci, ca profesor de filozofie la Școala Normală de Băieți, a pus bazele unui ateneu cultural, la 25 noiembrie 1923, „electrizând pătura intelectualității” (Stefan Andronache) din această urbe. Articolul-program al primului număr din revista „Ateneul cultural”, fără titlu, datat „6 Decembrie”, are un marcat ton mobilizator, chemând „pe toți cei hărăziți de Pronie cu daruri alese, ca din harul lor să reverse lumină asupra celor setoși de cultură”. Direcțiile asumate de tânărul nucleu cultural sunt organizarea de conferințe „în orașe, mahalale și sate”, înființarea unei biblioteci publice și încurajarea creației originale, în așa fel încât „să redeștepte simțul artistic prin producții muzicale și literare”. Se înțelege că autorul îndemnatărilor la răspândirea culturii pentru „toată suflarea românească conștientă și cu dragoste de Țară” a fost Gr. Tabacaru, președintele ales al Ateneului Cultural „Ștefan Petică” și realizatorul „Buletinului periodic” din 1923. Mai mult decât atât: tânărul animator cultural a proiectat o monografie a orașului Tecuci, ale cărei prime secvențe au apărut în „Curierul Tecucului”. Numărul din martie 1925 al revistei *Ateneul cultural* apărute la Bacău a fost realizat de zețarii

Tipografiei „Cultura” din Tecuci, oraș de care încă depinde revista. Pe ultima pagină a numărului doi din aprilie 1925, se menționează că „administratia revistei *Ateneul cultural* este reprezentată la Tecuci prin dl Gr. Arton, Tecuci”.

Citiseam despre copilăria tecuceană a „Ateneului” băcăuan, dar nu am avut convineerea că a existat o asemenea vârstă decât după ce am fost în orașul de „pe albia lărgită de puhoie a Bărladului” (Stefan Andronache). În mai 2007, când s-au împlinit 50 de ani de la moartea lui G. Bacovia, Biblioteca Municipalească „Ștefan Petică” Tecuci ne-a invitat – pe prof. Ștefan Spulber de pe mine – la o „întâlnire de suflet” și un „întiner tecucean”, pentru a-i readuce în atenție pe Tabacaru și Bacovia ca fondatori ai revistei *Ateneu*. Gazde cum rar mi-a fost dat să văd (Manuela Cepraga, directoarea bibliotecii, și colegii săi) ne-au făcut să reinviem chipurile celor doi, în Sala de lectură „Hortensia Papadat-Bengescu”. Aici am văzut pe viu „Ateneul cultural” în prima sa viață (1923-1924) și m-am convins că ar trebui să împărțim în mod egal cultul pentru Gr. Tabacaru. A urmat ceva spectaculos: vreme de câteva ore, am străbătut la pas Tecucii vechi, care este fascinant. Cu aparatul de fotografiat, la momentul când la Tecuci iese de sub tipar nr. 1 al „Buletinului periodic” „Ateneul cultural”, adică decembrie 1923, sub îngrijirea lui Gr. Tabacaru. În doar doi ani cât a stat la Tecuci, ca profesor de filozofie la Școala Normală de Băieți, a pus bazele unui ateneu cultural, la 25 noiembrie 1923, „electrizând pătura intelectualității” (Stefan Andronache) din această urbe. Articolul-program al primului număr din revista „Ateneul cultural”, fără titlu, datat „6 Decembrie”, are un marcat ton mobilizator, chemând „pe toți cei hărăziți de Pronie cu daruri alese, ca din harul lor să reverse lumină asupra celor setoși de cultură”. Direcțiile asumate de tânărul nucleu cultural sunt organizarea de conferințe „în orașe, mahalale și sate”, înființarea unei biblioteci publice și încurajarea creației originale, în așa fel încât „să redeștepte simțul artistic prin producții muzicale și literare”. Se înțelege că autorul îndemnatărilor la răspândirea culturii pentru „toată suflarea românească conștientă și cu dragoste de Țară” a fost Gr. Tabacaru, președintele ales al Ateneului Cultural „Ștefan Petică” și realizatorul „Buletinului periodic” din 1923. Mai mult decât atât: tânărul animator cultural a proiectat o monografie a orașului Tecuci, ale cărei prime secvențe au apărut în „Curierul Tecucului”. Numărul din martie 1925 al revistei *Ateneul cultural* apărute la Bacău a fost realizat de zețarii

Ioan DĂNILĂ

aprilie 2008

Nicolai Hartmann (1882 – 1950), considerat unul dintre cei mai importanți gânditori din prima jumătate a secolului al XX-lea, încercând, în perspectivă filosofică, să ofere o definiție a culturii, pornind de la etică și estetică, urmărește procesul de obiectivare a spiritului. Opunându-se încercărilor de identificare a spiritului cu rațiunea, dar și cu sufletul, psihicul, ori conștiința, filosoful german consideră că, sub aspect existențial, spiritul se compune din „spirit personal”, „spirit obiectiv” și „spirit obiectivat”. Spiritul personal, respectiv spiritul individual, empiric și finit, nedesăvârșit, este condiționat de existența psihicului. Altfel spus, spiritul personal nu trebuie înțeles nici ca o simplă prelungire a structurilor existențiale inferioare, întrucât se caracterizează printr-o relativă autonomie, nici complet rupt și separat de ele. Spiritul personal, la rândul său, condiționează spiritul obiectiv. Spiritul obiectiv – crede Hartmann – este impersonal și transindividual, dar nu și supranatural. El exprima existența reală a oamenilor trăitori într-o comunitate, în ipostaza culturii existente la un moment dat, cu toate modalitățile sale expresive, respectiv știință, artă, morală, religie etc. Spiritul obiectiv este tot ceea ce, în limbaj comun se numește „spirit al poporului”, „spirit național”, „spirit al epocii”, „spirit european”, „spirit asiatic” etc. Se subînțelege că între spiritul personal și spiritul obiectiv există un raport de intercondiționare, în sensul că, pe de o parte, spiritul personal este purtătorul efemer al spiritului obiectiv, este conștiința sa, iar, pe de altă parte, fără spiritul obiectiv spiritul personal este lipsit de conținut și semnificație. Hartmann are grijă să ne atenționeze că nu trebuie să confundăm spiritul obiectiv cu spiritul obiectivat, cu obiectivările sale în sisteme filosofice, opere de artă, doctrine politice etc. Fără a fi organism, spiritul obiectiv are o viață proprie, este „creatorul”, prin obiectivare, a culturii.

Am apelat la teoria lui Nicolai Hartmann pentru a reaminti complexitatea procesului prin care spiritul obiectiv, autonom, se autodefiniște în cultură. Pornind de aici înțelegem că dezvoltarea culturii se face după legi proprii, pe care spiritul personal al indivizilor din orice comunitate nu le poate ocoli. Această înțelegere însă pune sub semnul întrebării strădania unor personalități de a impune o anumită direcție în dezvoltarea culturii, la un moment dat. Pe ce se bazează asemenea inițiative și ce șanse au? Mână de aceste întrebări voi încerca să speculez asupra unui moment excepțional din istoria culturii române, pentru a vedea ce învățăminte pot fi dobândite. Mă gândesc la soluția cărturărească a lui Titu Maiorescu, la teoria formelor fără fond.

Titu Maiorescu (1840 – 1917), după studii laborioase la Viena, Berlin, Giessen și Paris, în 1861 se întoarce în țară, cu dorința de a contribui la înscriserea statului român, recent format prin Unirea din 1859, pe făgașul unei vieți culturale și politice de nivel european. În acest scop a acționat pentru imprimarea unui spirit critic în întreaga viață cultural-politică românească. Cu sprijinul prietenilor Iacob Negruzzi, Petre P. Carp,

Ștefan MUNTEANU

Dreptatea lui Maiorescu

Vasile Pogor și Theodor Rosetti, Maiorescu întemeiază Societatea „Junimea”, care își începe activitatea prin susținerea unor „prelecțiuni publice”. Ca organ de presă a Societății „Junimea”, în anul 1867, a fost înființată revista „Convorbiri literare”. În prima perioadă a activității „Junimii” (1863 – 1874), când sunt elaborate principiile estetice și sociale, predomină caracterul polemic în lupta pentru limbă, cu latinistii, cât și polemici cu adversitatea principală a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. Este perioada în care „Junimea” provoacă cele mai multe adversități, dar și perioada în care, prin succesul polemilor desfășurate, prin atragerea lui Vasile Alecsandri, dar mai ales prin descoperirea lui Mihai Eminescu, începe să dobândească aureola prestigiului. În acești ani Maiorescu declanșează o campanie virulentă împotriva „direcției vechi” în cultură.

În anul 1868, în revista „Convorbiri literare”, Maiorescu publică studiul „In contra direcției de astăzi în cultura română”. Ca reprezentant al generației junimiste, cu o nouă concepție asupra vieții sociale și culturale românești, criticul era un conservator, adept al unei evoluții naturale, organice și temeinic pregătite. Luptând pentru europenizarea culturii române prin filozofie, el este un adversar al „formelor fără fond”, condamnat introducerea unor instituții occidentale, cărora, în plan intern, nu le corespund un fond adecvat. În acest sens, în articolul amintit, el scrie: „Viciul... în toată direcția de astăzi a culturii noastre, este neadevărul, pentru a nu întrebuința un cuvânt mai colorat, neadevăr în aspirații, neadevăr în politică, neadevăr în poezie, neadevăr până în gramatică, neadevăr în toate formele de manifestare a spiritului public”. Așa se face că „In aparență, după statistica formelor din afară, românii posed astăzi întreaga civilizație occidentală. Avem politică și știință, avem jurnale și academii, avem școli și literatură, avem muzee, conservatorii, avem teatru, avem chiar o constituție. Dar în realitate toate acestea sunt producțiuni moarte, pretenții fără fundament, stăii fără trup, iluzii fără adevăr, și astfel cultura claselor mai înalte ale românilor este nulă și fără valoare, și abisul ce ne desparte de poporul de jos devine din zi în zi mai adânc”.

Pentru evitarea unei asemenea situații, Maiorescu sugerează: „De aici să învățăm marelui adevăr că mediocritățile trebuie descurajate de la viața publică a unui popor, și cu cât poporul este mai incult, cu atât mai mult, fiindcă tocmai atunci sunt primejdioase... Al doilea adevăr, și cel mai însemnat, de care trebuie să ne păstrăm, este acesta: forma fără fond nu numai că nu aduce nici un folos, dar este de-a dreptul stricăcioasă, fiindcă nimicitește un mijloc puternic de cultură... Căci fără cultură poate încă trăi un popor cu nădejdea că în

momentul firesc al dezvoltării sale se va ivi și această formă binefăcătoare a vieții omenești; dar cu o cultură falsă nu poate trăi un popor, și dacă stăruiește în ea, atunci dă un exemplu mai mult pentru vechea lege a istoriei: că în lupta între civilizările adevărate și între o națiune rezistentă se nimiceste națiunea, dar niciodată adevărul”.

Astăzi, doar retoric, ne putem întreba: a avut dreptate Maiorescu? Dincolo de criticele la care a fost supus, trebuie să recunoaștem că teoria „formelor fără fond” a răsunat, în timp, necesităților obiective de respingere a mediocrității și a impozițiilor din cultură și din politică. Curaajul și forța de care a dat dovadă Maiorescu nu vor fi agreate niciodată, cu atât mai puțin în prezent, de către cei vizați, în primul rând de tripuștii. Însă dreptatea sa va dăinui, întrucât exprimă o normă sănătoasă de obiectivare a spiritului impersonal al colectivității, o modalitate de devenire a spiritului obiectiv, după spusele ulterioare ale lui Hartmann. Izbinda lui Maiorescu se explică prin faptul că, folosindu-se de virtutele filosofiei universale, a descifrat „voiața” spiritului obiectiv românesc, ca modalitate specifică de existență a spiritului obiectiv european. Aceasta este, de fapt, esența învățăturii pe care ne-o transmite marelui nostru cărturar.

Într-un fel de sinteză la cele spuse, trebuie să reținem că în anul 1868, când avea 28 de ani, Titu Maiorescu a publicat articolul „In contra direcției de astăzi în cultura română”. Pleacă de la constatarea că, în comparație cu Occidentul, cultura română, la acea dată, avea aspectul unei construcții fictive, era nulă și fără valoare, întrucât se caracteriza printr-o rătăcire totală a judecării. În fapt, criticul căuta răspuns la întrebarea: „De ce cultura română este o cultură de improvizație, fără fundament și incapabilă de adevăr?” Răspunsul lui Maiorescu nu se mulțumește doar să critice efectele unei asemenea situații, ci caută cauzele, pentru a putea formula și asuma o soluție. Punctul de pornire al răspunsului îl constituie condamnarea principală a unei asemenea stări de fapt. În acest sens el susține că temelia oricărei culturi este adevărul. Altfel spus, națiunile care se construiesc împotriva adevărului se condamnă singure. Or, observă Maiorescu, toate formele de manifestare ale spiritului public românesc sunt viciate de faptul că au ca fundament neadevărul. Așadar, criteriul viabilității unei națiuni este adevărul.

Cu această convingere, mai departe, Maiorescu se întreabă: cum s-a ajuns ca spiritul public românesc să se fundamenteze pe neadevăr? Pentru a oferi explicația, el formulează teoria „formelor fără fond”, potrivit căreia spiritul public modern a fost importat din Occident de către tineri care, incapabili să înțeleagă fundamentul istoric al culturii, luau aparentele drept esență.

Astfel, prin importul formelor superficiale, asemenea tineri au crezut că pot moderniza cultura românească. Or, zice Maiorescu, această este o mare eroare, care poate fi chiar înțeleasă, în măsura în care aparține unor tineri începători. Ceea ce nu înțelege și nu acceptă Maiorescu era lipsa de reacție a contemporanilor săi în fața consecințelor unui început greșit. Prin atitudinea sa, criticul vrea să atenționeze că pe o fundație strâmbă nu se poate construi solid și durabil. Că, în lipsa reacțiilor, eroarea de început a imitatorilor, în ce privește recunoașterea judecăților de adevăr, se transmite și urmașilor.

În această situație, reacția lui Maiorescu este categorică, sub forma acțiunii pentru impunerea adevărului ca fundament, întrucât continuarea procesului de modernizare a României prin „forme fără fond” prezintă pericolul iminent ca formele goale să discrediteze fondul în ochii opiniei publice, atunci când fondul poate fi încropit. Ideea este că o „formă goală” nu poate capta un fundament adevărat, că eroarea nu se poate vindeca prin ea însăși. Drept consecință, zice Maiorescu, orice formă fără fond trebuie înlăturată din rădăcini. Pentru cultura română aceasta însemna reconstruirea ei începând cu fundamentul, întrucât, crede Maiorescu, adevărul nu ține de ceea ce poate fi imitat, ci de capacitatea fiecărei culturi de a fi adevărată.

Fiind o poziție radicală, în mod firesc, atitudinea lui Maiorescu a stârnit multiple adversități. Dar, hotărârea cărturarului stăpân pe situație nu a putut fi zdruncinată. Astfel că, pornind de la convingerea că producția culturală consumă puterile vitale ale unei națiuni, Maiorescu a pus în dezbatere viitorul României sub aspect cultural, măsura în care poporul român mai are destulă putere primitivă pentru a-și onora misiunea culturală, asemenea popoarelor occidentale. Cu acest gând, în anul 1872, după publicarea studiului „Direcția nouă în poezia și proza română”, lar eu cred că recitarea unor fragmente din acest studiu nu poate fi decât benefică. „Din norocire, o reacție salutară a spiritului nostru literar se constată în producțiile ultimilor patru ani. Noua direcție, în deosebire de cea veche și căzută, se caracterizează prin simțământ natural, prin adevăr, prin înțelegerea ideilor ce omenirea întreagă le datorește civilizației apusene și totodată prin păstrarea și chiar accentuarea elementului național. Ne pare timpul venit de a atrage atenția publică asupra-i, și în paginile următoare ne încercăm a arunca o scurtă privire asupra câtorva reprezentanți ai acestui început de scăpare, ai acestei nasteri sau renașterii literare. Valoarea lor nu este deopotrivă; sunt câteva talente eminente între ei, sunt multe talente inferioare, și unii și alții însă sunt pe calea natu-

rală și aspiră cu bună-credință spre adevăr. Din acest punct de vedere, toți împreună merită o atenție binevoitoare... În fruntea noii mișcări e drept să punem pe Vasile Alecsandri. Cap al poeziei noastre literare în generația trecută, poetul *Doinelor și Lăcrămioarelor*, culegătorul cântecelor populare părise a-și fi terminat chemarea literară. Și nici atenția publicului nu mai era îndreptată spre poezie; o agitare stearpă preocupă toate spiritele. Deodată, după o lungă tăcere, din mijlocul iernei grele ce o petrecuse în izolare la Mircești, și iernei mult mai grele ce o petrecuse izolat în literatura țării sale, poetul nostru reinviat ne surprinde cu publicarea *Pastelurilor*... Cu totul osebît în felul său, om al timpului modern, deocamdată blazat în cuget, iubitor de antiteză cam exagerate, reflexiv mai peste marginile iertate, până acum așa de puțin format încă ne vine greu să-l cutim îndată după Alecsandri, dar, în fine, poet, poet în toată puterea cuvântului, este d. Mihai Eminescu. De la d-sa cunoaștem mai multe poezii publicate în *Convorbiri literare*, care toate au particularitățile arătate mai sus, însă au și farmecul limbajului (semnul celor aleși), o concepție înaltă și, pe lângă aceste (lucru rar între ai noștri), iubirea și înțelegerea artei antice... Ocazia la observări critice nu lipsește în aceste poezii. *Venere și Madonă* cuprinde o comparație confuză. Femeia a fost divinizată în *Venera antică și apoi (de Rafael) în Madona*. Tot așa, poetul asupra unei fete «pală de o bolnavă betie» aruncă «vălul alb de poezie» și o divinizează. Însă *Madona* nu este o idealizare a *Venerei*, nici *Venera antică* o realitate brută pe lângă *Madona modernă*... *Epigonii* cuprind o antiteză foarte exagerată. Pentru a arăta micimea epigonorilor, se înalță peste măsură poezii mai vechi, și lauda ditirambică a lui Tichindel, d.e., și a lui Heliade cu greu va putea încălzi cetitorii mai critici de astăzi. Cea mai bună din cele trei poezii ale d-lui Eminescu ne pare a fi cea din urmă, *Mortua est*, un progres simțit în precizia limbajului și în ușurința versificării. Dar și aici, ca și în celelalte, sunt greșeli ce trebuie neapărat îndreptate. Abuz de cuvântul pală, care poate n-ar trebui uzat deloc, uneori gândiri și expresii prea obișnuite, multe rime rele”.

După apariția acestui studiu, reacțiile împotriva strategiei lui Maiorescu s-au intensificat, venind adesea chiar și din partea unor junimiști. Dar nici o atitudine negatoare nu s-a dovedit mai puternică decât forța criticului inspirat, care la vârsta de 32 de ani îl pleasează pe Eminescu, poet în vârsta de 22 de ani, aproape de vârful ierarhiei valorilor a poeziei române. Despre felul în care este evidențiată importanța acestui eveniment excepțional, nu am așteptat să înțelegem de la adrese de istoria literaturii. Dar nici nu împrăștișez ideea „rescrierii” acestei istorii, pentru a da satisfacție „detractorilor”, mai vechi ori mai noi, mai primitivi ori mai rafinați. De aceea, voi continua să urmăresc cu mare atenție „spectacolul”.

mondo musica

Liviu DANCEANU

Musique en Scène

În anii din urmă, reuniunile de muzică nouă nu mai reprezintă o specialitate franceză. Multe au fost, puține au rămas. Ce era odinioară festivalul de la Royan sau cel de la Metz? Câte prime audii memorabile au găzduit ele în asistența, de multe ori pletorică, înversunată, de unii public avid totuși de trufandale sonore, curios să afle încotro se îndreaptă compoziția europeană! Astăzi ele nici nu mai există. Pesemne că mușchii lor s-au atrofiat până la imobilizarea totală. Chiar și festivalurile de la Bourges sau Strasbourg au suferit un proces de evanescență și, în pofida faptului că viața lor încă mai pălpăie, nu mai polarizează ca și acum zece, douăzeci de ani, deopotrivă interesul specialiștilor și al neofitilor. Ce să mai spunem de Paris, acolo unde copleșitoarea viață muzicală aruncă într-un con de umbră orice tentativă de coagulare a unei parade dedicată exclusiv creației contemporane (fie această paradă și de magnitudinea festivalului „Presence”). Persistența în timp a unei reuniuni de muzică nouă devine, iată o problemă delicată, ce ține de mai mulți factori: sociali, culturali, economici, psihologici și, de ce nu, politici. Cu atât mai mult trebuie salutat rezistența, trănicia și chiar emergența festivalului de la Lyon. „Musique en Scène” a devenit pe an ce trece mai onorabil și mai impozant. Îmi amintesc cu nostalgie cum, acum vreo zece ani, când am participat pentru prima oară la evenimentele incluse pe agenda lui, experimentele sonore ori cele aflate în siajul artelor de contact ocupau un loc central în economia festivalului. Același lucru s-a întâmplat și la ultima ediție (4-20 martie 2008), prilej cu care, pe lângă numeroasele audii de muzică experimentală, Centre National de Creation Musicale „GRAME” a propus și un simpozion dedicat programelor de ordinator orientate către domeniul sonor (*Digital Art and Programming*), la care au participat renumiți experți în materie: Yann Orlarey, Gilles Grand, Pierre Giner, Carlos Agon, Zack Settle, Ge Wang. Lucrul cu computerul generează, volens-nolens, o explorare sincretică a variilor limbaje artistice, iar festivalul lyonez nu putea face abstracție de ea. Astfel, dimensiunea interdisciplinară s-a conturat prin includerea unor spectacole multimedia ce au convocat cele mai incandescente tehnologii de procesare a imaginii și sunetului: *From inside* (un film-installation de Thierry De Mey), *Boîtes sonores* (un show-exhibition după un proiect de Jean-Jacques Bénailly), *Livre blanche* (un spectacol coregrafic de Jean-Christophe Bacconnier) ori seria de filme-spectacol imaginate de celebrul coregraf Michèle Noiret (Solo) și de ungurul Peter Eötvös (*Trois Soeurs*, *Le Balcon*, *Angels in America*). De altfel, Eötvös a fost comisarul-asociat (cu alte cuvinte, curatorul) acestei bienale, fapt ce explică prezența unor compozitori din

anturajul IRCAM-ului parizian (altminteri, o grupare rivală, cel puțin din rațiuni financiare, celei lyoneze): Frank Bedrossian, care a prezentat câteva opusuri tari, provocatoare (*Digital, Propaganda, Pleine Lune*), Laurent Cuniot și al său Ensemble TM+ ori Daniel Kawka și Ensemble Orchestral Contemporain. Eötvös însuși s-a autărăsfătat cu restituirea unui snop de lucrări din creația proprie (: *Psalm 151, Kosmos, CAP KO, Shadows, Windsequenzen* sau *Lady Sarashina*, aceasta din urmă fiind o operă în primă audie absolută), alintându-și totodată câțiva compatrioți, prin invitarea lor la festival (Bela Szakcsi-Lakatos Trio) ori prin programarea opusurilor lor în concerte și recitaluri (György Ligeti cu ale sale *Bagatelles*, György Kurtag cu *...quasi una fantasia*). Întru totul justificat a fost omagiul adresat marelui dispărut de la sfârșitul anului trecut, Karlheinz Stockhausen, omagiu concretizat prin susținerea a trei concerte cu cele mai importante opusuri de muzică electronică și concretă ale autorului: *Le chant des adolescents, Studie I, II, Gesang des Junglinge, Telemusik, Kontakte, Hymnen, Régions I-IV, Freude, Zweite Stunde, Mittwochs-Gruss și Mittwochs Abschied*. Dar plămâni festivalului au inspirat și aerul tare al unor autentice evenimente interpretative și compoziționale: *Pasodoble* pentru șase dansatori și șapte muzicieni de Michel Kelemenis (coregrafia) și Philippe Fénelon (muzica) – un emoționant spectacol de balet contemporan, *Hanjo* de Toshio Hosokawa – o rafinată operă contemporană, *Instants Elementaires* de Robert Pascal – un concert interactiv bazat exclusiv pe un instrument solist și un dispozitiv electronic sau *Har, Le Tailleur de Pierre* de Martin Matalon – un hazos teatru instrumental, cu participarea trioului „Suo Tempore”. Iar dacă adăugăm concertul Orchestrei Naționale din Lyon, dirijată de Pierre-Laurent Aimard (cu un program Stroppa, Kurtag, Eötvös, Skriabin) ori cel al ansamblului „Actem” (lucrări semnate de Stephane Borrel, Laurent Soulie, Giacinto Scelsi și Richard Whalley), forumul internațional al tinerilor compozitori (la care, din păcate nu am semnalat nici o participare românească) sau prestațiile unor grupuri ce au marcat destinul muzicii din ultimul sfert de veac, cum ar fi Ensemble des Percussions de Strasbourg și Neue Vocalsolisten Stuttgart, vom avea oglinda unei manifestări de aprecieabilă magnitudine și amploare care, statistic vorbind, s-a exprimat prin 76 de lucrări (dintre care 19 prime audii), aparținând unui număr de 47 compozitori, 5 producții multimedia, precum și numeroase conferințe, colocvii, seminarii, care au luat pulsul la zi al muzicii noi. Un puls ce are valori constante și care mărturisește prezența unui sânge proaspăt în venele artei sunetelor.

Personalități băcăuane

Laetitia Leonte

Pe 27 martie / 9 aprilie 1916 se naște, în localitatea Agighiol, județul Tulcea, fiica lui Serban Mitan, institutoare, și a Mariei (n. Cazacu), institutoare. Ciclul primar îl începe în satul natal (1922-1926), după care e admisă la Liceul de Fete „Principesa Ileana” din Tulcea, învățând aici în perioada 1926-1933 și absolvind cu diplomă de merit, pe școală, pentru „bună purtare și camaraderie”.

Primise, încă de mică, de la mama sa, care i-a fost și dascăl în primii ani de studiu, dar mai ales de la bunica ei, Magdalena Cazacu, tot învățătoare, o foarte bună creștere, bazată în principal pe cinste și credința în Dumnezeu. Mama i-a însuflat spiritul de corectitudine, demnitate, modestie, blândete, colegialitate, dărnicie, punctualitate, respectul față de cuvântul dat, față de om și de munca sa, dragostea de adevăr, de muncă și de patrie, în vreme ce, în liceu, profesora de limba română Măndița Grigorescu i-a stimulat pasiunea pentru lectură, descoperindu-i importanța corectitudinii cuvântului rostit și scris, ca și a gramaticii.

La rândul său, preotul profesor Alexandru Anghel a făcut-o să înțeleagă necesitatea cunoașterii lui Dumnezeu, înrăurirea acestuia fiind decisivă în hotărârea de a urma cursurile Facultății de Teologie din Cernăuți. Având în preotul profesor Vasile Gheorghiu un nou model, în perioada 1933-1937 și-a sporit prin studiu aprofundat dragostea de Mântuitor și de aproapele, deprinzând taina catehizării copiilor, dar și pe cea legată de mânăuirea cuvintelor de învățătură adresate maturilor. Concomitent, în aceeași perioadă a urmat și cursurile Facultății de Litere și Filosofie din orașul lui Aron Pumnul, obținându-și licențele în teologie și filosofie cu tezele **Procesul Mântuitorului** și, respectiv, **Psihologia configurației - aplicația la viața copilului**.

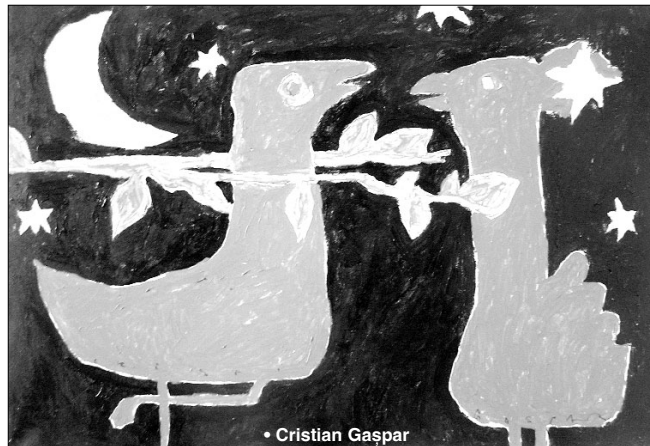
Practica pedagogică o efectuează la Iași (1937-1938), în vreme ce la București va obține, în 1946, „capacitatea profesorilor secundari”. Încă din studenție a început să publice articole pe teme religioase în revista tulceană **Viața adevărată** (1935-1938), colaborările extinzându-se apoi la publicațiile centrale **Limba română**, **Cum vorbim**, **Chemarea credinței** și la **Cronica Romanului**. Cum la 4 septembrie 1938 s-a căsătorit cu preotul Spiridon Leonte, i-a urmat îndeaproape, ocupându-se de creșterea celor patru copii și sprijinindu-l în dificilele misiuni pe care le-a avut. Așa se face că a intrat în învățământ abia în 1946, predând limba română la Liceul „Roman

Vodă” și religia la Liceul Industrial de Fete și Gimnaziul Unic nr. 3 din Roman, de unde se va transfera în 1948 la Gimnaziul Unic din comuna Văleni, fostul județ Roman. Aici nu va funcționa decât un an, fiind îndepărtată din învățământ pe criterii politice. Revine în 1951, când predă româna și franceza la școala Generală Târhaș-Ghimes, județul Bacău, de aici transferându-se pe același post la școlile generale din localitățile Mânăstirea Cașin (1960-1965) și Vișoara-Târgu Trotuș (1965-1968). Cariera și-o încheie la școala Generală nr. 3 din orașul Târgu Ocna (1968-1969), fiind pensionată la 1 iulie 1969, cu dispensă de vârstă.

În toată această perioadă, dar și după aceea a avut o bogată activitate extraprofesională, inițiind și conducând grupuri în excursii cu caracter religios, întreprinzând acțiuni umanitare și de ajutorare a celor ce au suferit în urma unor inundații, incendii ori îmbolnăviri, a făcut numeroase colecte pentru repararea și ridicarea mai multor locașuri de cult. A activat, de asemenea, în cadrul Fundației „Nicolae Georgescu-Tulcea”, conducând cercuri de gospodărie, lucru de mână, creștere a copiilor și igienico-sanitare, pregătind totodată candidați pentru admiterea la seminar și Facultatea de Teologie. În colaborare cu Virginia Dima, în 1994 a publicat monografia **Viața unei școli tulcene - Liceul „Principesa Ileana”** (Editura Inedit, Tulcea), iar individual a redactat și pus în circulație manualul de îndrumări metodice pentru predarea religiei **Ucenicul lui Hristos** (Editura Crater, București, 1998), îmbogățit și retipărit la solicitarea elevilor și cadrelor didactice, doi ani mai târziu, la Editura Studion din Bacău.

La 85 de ani era încă foarte activă, predând religia la Grădinița nr. 3 din Târgu Ocna și definitivându-și manuscrisele, între care amintim **Povestiri morale**, **Povestiri biblice**, **Parabole dramatizate**, **Dicționar de înțelepciune**, **Pre Tine Te laudăm**, **500 de rețete cercate din Bucătăria cea mare a Curții regelui Franței** și **Castelul din Târgu Ocna**. Pe lângă acestea mai vrând să lase urmașilor un testament de suflet, o genealogie a neamului său și o retrospectivă autobiografică, spre a fi de folos celor ce vor să-i urmeze exemplul.

Cu doar câteva săptămâni înainte de a trece pragul celor 92 de ani, am întâlnit-o în sala Casei de Cultură, încurajând ucenicia actriței Ortansa Codreanu și gustând replica din spectacolul ce tocmai se derula. Fie ca Dumnezeu să-i dea sănătate, putere de muncă și editorii de care are nevoie!

• Cristian Gașpar

Care este cea mai bună alianță sau dacă e bine de căutat o soție prin vecini sau cât mai departe de casă – sunt întrebări care întemeiază numeroase mituri matrimoniale ale umanității. Iar „sălbaticii” nu sunt singurii care și-au pus astfel de întrebări. Pentru Claude Lévi-Strauss (născut în 1908), distanța dintre societățile considerate „complexe” și cele „primitive” sau „arhaice” este mult mai mică decât s-ar putea imagina. Prin urmare, criticile emise de-a lungul anilor referitoare la faptul că autorul Structurilor elementare ale rudeniei consideră societățile studiate ca fiind imobile, din moment ce ele ar fi diferite de la o epocă la alta, nu au un fundament solid.

Claude Lévi-Strauss aprofundează relațiile de rudenie la comunitățile primitive, reușind să le reducă la puține și frecvente forme de schimb ale femeilor. Atari schimburi servesc la asigurarea comunicării între grupuri prin intermediul femeilor asemenea regulilor lingvistice în comunicarea mesajelor. Pentru cercetător, baza existenței societății stă acest proces de comunicare de persoane, bunuri și informații, iar antropologia poate fi considerată și o ramură a unei teorii generale a comunicării.

Analiza sa a permis formalizarea tuturor sistemelor de căsătorie și de nomenclatură a rudeniei, înțelegând ca o formă generală de schimb. În felul acesta, s-a ajuns la descoperirea relației subterane care lea-

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

Alianțe

gândirea simbolică de interdicția incestului, scoțându-se în evidență felul în care populațiile amerindiene alătură incestului abuzurile de limbaj: „Femeile însele sunt tratate ca semne de care se abuzează atunci când nu sunt folosite ca semne, adică nu sunt „comunicate”. Comunicarea lingvistică și interdicția incestului constituie, astfel, singura situație în care „natura se depășește pe ea însăși” și se reîntoarce asupra sa ca spirit uman și simbolic, adică se transformă în cultură.

Raporturile de rudenie au o importanță deosebită pentru antropologia culturală, întrucât, în societate, acestea se înfățișează nu ca un fenomen biologic, ci ca unul socio-cultural. Regulile matrimoniale se manifestă într-o mare varietate de forme locale, areale și reprezintă norme culturale impuse indivizilor de către societate și nu de factorul biologic, adică de instinct. De exemplu, trebuie amintit că elementele biologice ale relațiilor de rudenie nu alcătuiesc principiul lor constitutiv. Un raport biologic nu este necesar pentru stabilirea unei relații de

rudenie. Un fiu adoptat este considerat consangvin – deci biologic – cu părintele adoptiv. Nici filiația, respectiv genealogia, nu este decisivă în raporturile de rudenie, deoarece relația de filiație poate fi pe linie de tată sau mamă, iar diversele culturi pot opta pentru o soluție sau alta. Intenția lui Claude Lévi-Strauss a fost să dezvăluie structurile elementare ale rudeniei și felul cum operează acestea în mintea oamenilor, fără ca ei să fie conștienți de acest fapt. În loc să încerce să afle cum funcționează societatea, sau ceea ce îi face pe oameni să acționeze așa cum o fac, scopul ultim al studiilor antropologului francez a fost acela de a dezvălui principiile de funcționare a minții umane.

Sistemele de rudenie pot fi armonice sau dizarmonice. „Numim armonice un regim în care regula de rezidență (a cuplului matrimonial – n.n.) este corespunzătoare regulii de filiație, și dizarmonic un regim în care ele se opun. Un regim cu filiație matrilinară și cu rezidență matrimonială este armonice, de asemenea un regim cu filiație patrilineară și

rezidență patrilocală; dimpotrivă, regimurile în care unul din factori urmează linia paternă, în vreme ce un altul o urmează pe cea maternă, sunt dizarmonice”. Ca atare, schimbul de femei consfințește o alianță între două grupuri, care devin solidare și interdependente. Dacă această practică se regăsește în toată lumea, se poate pune întrebarea dacă nu cumva ea este expresia unui principiu fundamental al oricărei societăți umane. Cum se explică faptul că societăți care nu au aproape nimic în comun se conduc după o astfel de regulă? Interzicerea căsătoriei cu femei apropiate le dau acestora posibilitatea de a fi accesibile unor bărbați mai îndepărtați. Ceea ce duce la alianțe matrimoniale, iar aceste „căsătorii preferențiale” îngăduie instaurarea comunicării între grupuri, căci fiecare căsătorie este o reproducere a căsătoriilor anterioare și, prin urmare, fiecare căsătorie întărește alianța care este hotărnică între respectivele grupuri.

Claude Lévi-Strauss propune un model al structurii rudeniei, din care se pot

deduce toate elementele de rudenie cunoscute. Procedând la o analiză teoretică a raportului natură-cultură în relațiile de familie, cercetătorul rezolvă problema interdicției incestului arătând că aceasta exprimă într-o formă negativă principiul fundamental al relațiilor de tip social și anume reciprocitatea. În comunitate se constituie grupuri de donatori și de primitori de femei („materia primă”, pentru autor, a schimburilor în cadrul relațiilor de rudenie). Se înțelege că primitorii sunt și ei donatori, față de același grup sau față de alte grupuri, în așa fel încât cercul relațiilor sociale se închide, punând în legătură pe toți membrii comunității. Situația fundamentală, numită de autor „atom de rudenie”, grupează patru elemente în două opoziții corelative frate – soră, tată – fiu. Orice structură de rudenie compoartă trei tipuri de relații: colaterală, în alianță și de filiație. Deci cele patru elemente permit dezvoltarea tuturor tipurilor de relație. Fratele își cedează sora (obligat prin norma incestului prohibit) primind în schimb o altă femeie ca soție.

Toate structurile de rudenie, de la cele mai simple organizări dualiste până la cele complexe subdiviziuni au drept scop a rezolva problemele demografice și sociale pe care le implică schimbul de femei. Prin aceeași rețea de relații se pot transmite bunuri materiale (cel mai elementar mod este acela de a „cumpăra” soția) și informații, cultură spirituală.

Eternul prezent

„Ceea ce ar fi putut să fie și ceea ce a fost/ Arată spre un sfârșit care este totdeauna prezent”.

Versurile lui T. S. Eliot din „*Patru cvartete*” mi-au revenit în memorie la *Recitalul extraordinar* cu care ne-au regalat actorul Ion Caramitru și muzicianul Johnny Răducanu la *Gala Star*.

O lume a amintirilor, a visurilor, a premonițiilor, țesută asemenea unei pânze de paijen, din aglomerări sau rafierii sonore. Timpul picură, obsedant ca un leitmotiv, în diverse ritmuri și intonații, grave, vesele, suave, singur sau orchestrat măiestru de la un simplu oftat la țipăt. Johnny alunecă melodiile ca pe un fluid, aduce sonoritățile cunoscute în variații de un stil și rafinament de început de secol XX, simplu, netrucat, senin. Asta-i ceea ce place – adevărul și spontaneitatea artei sale. Ori cântă jazz la teatru, ori la „Lăptăria lui Enache”, ori în sala de concert, Johnny Răducanu e o poezie. Cei doi se urmăresc și se simt unul pe celălalt așa cum numai marii artiști știu să o facă.

„Ecouri de pași în memorie/ Prin defileul pe care nu l-am străbătut/ Spre poarta pe care niciodată n-am deschis-o/ În grădina de trandafiri/ Astfel stârnesc ecou cuvintele mele în mintea voastră”. Ion Caramitru le spune tot atât de frumos ca pe vremea de demult când colecționa icoane și ouă încondeiate în Bucovina.

Amintiri ale celor doi cu Nichita Stănescu, evocări ale unor genii, spovedania în fața lui Eminescu sunt parte ale aceluiași recital de muzică și poezie. Sau de poezie și muzică, ce importanță mai are?

E spațiu și vis fărâmițat de tăcere ce pare că-i izolează pe cei doi protagoniști în timp ce ei conferă o nouă culoare timpului.

Ion Caramitru și Johnny Răducanu ne-au făcut să visăm, rememorând versurile lui Eliot:

„Timpul prezent și timpul trecut / Sunt probabil amândouă prezente în timpul viitor/ Iar timpul viitor este continuat în trecut”.

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Concurs pentru liceeni

În data de 29 mai, ora 16, în Aula Bibliotecii, va avea loc premiarea pentru concursul literar „PERSPECTIVE” al liceenilor din municipiul Onești. Lucrările vor fi depuse la sediul Bibliotecii Municipale „Radu Rosetti” până la data de 30 aprilie inclusiv și vor fi jurizate de scriitorul oneștean Gheorghe Izbășescu.

Elevii vor participa la secțiunile POEZIE (5 poezii) și PROZĂ (1 – 2 lucrări care să nu depășească 10 pagini fiecare). Pentru eventualele nelămuriri vă puteți adresa la telefon 0234 319746 – Gheorghe Izbășescu – sau 0744 546118 – Laurențiu Neghină.

Festivalul Literar „EUSEBIU CAMILAR - MAGDA ISANOS”

• ediția a XIII-a, 2008 •

Consiliul Județean Suceava, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava, în colaborare cu Societatea Scriitorilor Bucovineni, Crai Nou Suceava, Primăria comunei Udești, Biblioteca Bucovinei “I.G. Sbiera” și Complexul Muzeal Bucovina, organizează ediția a XIII-a a Festivalului literar „Eusebiu Camilar – Magda Isanos”, în perioada 30 mai – 01 iunie 2008, la Suceava și Udești.

Concursul își propune să descopere, să sprijine și să promoveze noi și autentice talente în rândul creatorilor din literatura de astăzi și se va desfășura pe trei secțiuni: poezie, proză scurtă și reportaj literar.

Sunt acceptate în concurs numai lucrări în limba română, nepublicate și nepremiate la alte concursuri literare.

La concurs pot participa autori de orice vârstă, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au debutat editorial și nu au obținut Marele Premiu la edițiile precedente ale concursului. Lucrările, dactilografiate în cinci (5) exemplare, vor fi trimise, până la data de 30 aprilie 2008, pe adresa: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava, Str. Universității nr. 48, Suceava, 720228, și vor purta în loc de semnătură un motto ales de autor. În coletul poștal va fi introdus un plic închis (având același motto), care va conține numele și prenumele autorului (din buletin), adresa completă, numărul de telefon (obligatoriu) și eventual adresa electronică.

Relații suplimentare la tel: 0745-773290.

Cioran - Despărțirea de filosofie

Scurtă biografie a ideii
despărțirii de filosofie la Cioran (3)

Pentru Cioran, problema cunoașterii e primordială în cadrul concepției filosofice kantiene, ceea ce se explică, cu instrumentele metodei genealogice nietzscheene, "prin faptul că i-a lipsit simțul pentru existență, pentru fiire, pentru ceea ce noi simțim ca un dat originar și ireductibil. Lipsa de sensibilitate pentru real, absența trăirii concrete care ne dă priza imediată pe structura existențială a firii, l-a îndemnat pe Kant să speculeze asupra cunoașterii, care, la el, nu însemnează deloc o apropiere de existență, ca dat originar, ci precizarea elementelor și formelor constitutive ale spiritului. La Kant existența și cunoașterea constituiesc o polaritate."⁷

Recunoaștem aceeași viziune fiziologică de inspirație genealogică nietzscheeană. Perspectivelor kantiene, Cioran îi opune viziunea culturii grecești, axată pe simțul calității calificat drept simț pentru existență, "transcenderea a condițiilor conștiinței, pentru a prinde realitatea în structura ei originară."⁸ Actul trăirii este cel care potențează realizarea cunoștinței, fiind unica posibilitate de apropiere "de realitate în ceea ce ea are irațional și originar"⁹, în aceste condiții, Kant reprezentând "un spirit prea analist pentru a admite valoarea trăirii ca înțelegere intuitivă a realului."¹⁰

Tinărul Cioran dovedește o bună înțelegere a gândirii kantiene, a pozițiilor sale metafizice. Respectându-și declarațiile epistolare de intenții, el caută limitele sistemului, pentru a putea să-și exercite spiri-

tu creator. Echivalența pe care Kant o instituie între aprioric și intuitiv îi servește foarte bine acestei intenții:

"În procesul de cunoaștere, ceea ce-l interesează momentan pe Kant este posibilitatea intuițiilor. Noi avem în față diversul sensibil și haotic. Cum este posibilă o organizare a acestui material? Aici intră analiza fină a lui Kant, care caută să descopere care sînt elementele pe care noi le producem pentru obiectivarea intuițiilor. Aici apare analiza formelor sensibilității, spațiului și timpului, și conceptele pure ale înțelegerii, care creează condiții de inteligibilitate pentru real"¹¹

Încercarea tinărului student în filosofie de a specula limitele apriorismului kantian în direcția validării onora din tezele intuiționismului e legitimată parțial de unele limite ale axiomaticii elaborate de Kant ca poziții metafizice fundamentale ale gândirii sale despre cunoaștere:

"Este ușor de observat că în problema formelor pure ale sensibilității, Kant nu s-a întrebat despre eventualitatea unui proces din care s-ar fi dezvoltat ele. Concepția lui aprioristă refuză categoric o posibilitate de această natură."¹²

Esteticii transcendentale, „știința despre toate principiile sensibilității a priori”, tinărul Cioran îi reproșează formalismul, „presupoziția că, în orice act de cunoaștere și de valorificare, elementele subiective și constitutive ale spiritului nostru au o importanță cu mult mai mare în constituirea actului de cunoaștere, decât elementele empirice. Nu că primele elemente ar putea, ele însele, să constituie o cunoaștere, ci faptul că ele prevalează, aceasta este important.”¹³ În consecință, asistăm în lucrarea tinărului Cioran la o mutare a interesului dinspre aria filosofiei transcendentale către preocupările curentului filosofic intuiționist. Rationalismului kantian îi este opus irationalismul intuiționist, prin specularea dogmatismului intrinsec cuprins în axioma, vag argumentată, a esenței apriorice a spațiului și timpului:

"Gîndirea, în concepția lui Kant, nu este creatoare, ci numai organizatoare. Realitatea exterioară nouă, lumea fenomenelor, numai într-atît există întrucît poate fi organizată de formele conștiinței noastre; ceea ce nu intră în aceste cadre, în aceste forme, nu are caracterul de obiectivitate și nici nu este susceptibilă de considerațiune. Este aceea-

ta o subiectivizare a lumii? Simmel remarcă faptul că nu se poate vorbi aici propriu-zis de subiectivizare, ci de o intelectualizare. Pentru ca să faci posibilă experiența sensibilă, îi aplici formele intelectuale, o schematizezi cu ajutorul gîndirii. Desigur că această raționalizare excesivă a experienței este privită astăzi cu o anumită neîncredere, ceea ce nu era cazul în timpul lui Kant. Filosofia intuiționistă contemporană, pe lîngă multe puncte foarte criticabile, are meritul de a fi arătat că există anumite limite în procesul de raționalizare și intelectualizare a experienței, care limite sînt fixate de însăși natura acestei experiențe sensibile, care, avînd o structură proprie, este firesc să fie puțin susceptibilă de reductibilitate rațională."¹⁴

Argumentele criticii cioraniene par să traducă în limbajul filosofiei sistematice aceleași obiectii pe care, mai tîrziu, le vom regăsi, reformulate pe înțelesul cititorului nespecializat în eseul *Despărțirea de filosofie* din volumul *Cartea amăgîrilor*. Esența insatisfacției cioraniene rămîne a fi agnosticismul metafizic, pe care Kant îl măneste prin imposibilitatea fundamentală a rațiunii omenești de a ajunge prin cunoaștere la lumea în

sine. Unica rezolvare îi apare, de aceea, soluția intuiției ca formă irațională de cunoaștere, ultimă șansă a depășirii nepunții cognitive prin gnoză:

"Asupra metafizicii Kant a făcut totdeauna rezerve. El a constatat necesitatea de a face metafizică și a recunoscut un simț special în om pentru problemele ce transcend limitele cunoașterii; în acest fapt stă înția ei justificare, dar a privit obiectul metafizicii, conținutul de existență pe care ea vrea să-l cunoască, inaccesibil. Nu inaccesibil în mod absolut, ci într-atît întrucît noi sîntem astfel constituiți, încît nu putem ajunge la realități, decît acelea în care trăim. O inteligentă, care nu ar fi redusă la formele noastre de gîndire, ci ar prinde intuitiv lucrurile, printr-o viziune internă și esențială, probabil că ar sesiza și ar cunoaște lumea în sine. Astfel noi sîntem reduși la lumea fenomenală, în care cunoștința noastră are o valoare obiectivă, dar numai în această lume."¹⁵

Daniel Ștefan POCOVNICU

- 1 Ion Dur, *Hirtia de turnesol. Generația '30, 1*, Editura Saeculum, Sibiu, 2000, p. 321.
- 2 Ibid.
- 3 Ibid., p. 322.
- 4 Ibid.
- 5 Ibid., p. 322-323.
- 6 *Considerații asupra problemei cunoștinței la Kant*, în Ion Dur, *ibid.*, p. 324.
- 7 Immanuel Kant, *Critica rațiunii pure*, Editura IRI, București, 1998, p. 72.
- 8 *Considerații asupra problemei cunoștinței la Kant*, în Ion Dur, *ibid.*, p. 325.
- 9 Ibid., p. 326-327.
- 10 Ibid., p. 329.

cronica traducerilor

Ionel SAVITESCU

Mirajul Occidentului

migrație, în fine, Carol cel Mare reușește să stabilească o unitate statală, între suveranul occidental și Harun al – Rașid au existat relații la rangul de ambasadă și schimb reciproc de cadouri (v. André Clot, „Civilizația arabă în vremea celor 1001 de nopți”, Meridiane, 1989). Evident, lumea aceea fabuloasă, într-un fel, aflată la depărtare, în timp, față de noi, nu cunoștea nimic despre componenta Chinei (imperii care au existat pe teritoriul ei, școlile de înțelepciune datorate lui Lao Zi, Confucius și Xun Zi), nici despre imperiile din America Centrală și de Sud, care se dezvoltă mult mai târziu. În sfârșit, în India, Imperiul Mogulilor se va impune prin splendoare și rafinament. Revenind la Europa se poate constata că bătrânul continent s-a divizat încă de la început în trei entități teritoriale care au evoluat diferit: partea occidentală, Europa Centrală și Estul Europei, fiecare dintre acestea gravitând în jurul unei / unor țări aflate adesea în conflict (Anglia, Franța, Germania), Austria (Imperiul Habsburgic) și Imperiul Rus. Cum au evoluat ulterior aceste alianțe surprinde: Germania și Austro-Ungaria reunite pe considerente etnice și de limbă se vor ciocni atât cu Vestul cât și cu Estul Europei, într-un prim război care fatal va duce la dezmembrearea celor trei imperii europene, lumea căpătând o altă configurație pentru aproape un secol. Paradoxal, atât germanii cât și rușii au trăit cu sentimentul frustrării: germanii față de Anglia și Franța (Hitler, asemenea lui Napoleon,

voise să controleze toată Europa), iar Rusia începând cu Petru cel Mare era obsedată de a avea ieșire la o mare caldă. Se pune deci întrebarea cum de s-a ajuns la această stare de lucruri? Cu atât mai mult cu cât după anul 1000 (când exista teama de un sfârșit iminent al lumii), lumea occidentală are de înfruntat calamități de proporții: o ultimă invazie asiatică (1241, mongolii), oprită de germanii la Liegnitz, marea ciumă (1348), care cu intermitențe reizbucnește până în secolul al XIX –lea și perioade de foamete atroce. Totodată, Lucian Boia infirmă un mit celebru al românilor (sustinut, printre alții, de către Mircea Eliade – care l-a combătut pe Blaga cu „sabotarea” istoriei de către români -, care admite că românii i s-au împotrivit. A se vedea studiul „Căderea în istorie” din volumul „Impotriva deznădejții”, Humanitas, 1992), ca apărători la Dunăre și Carpați ai Occidentului: „Înaintarea mongolilor și a turcilor a fost stopată prompt la hotarul lumii occidentale” (p. 132). Însă, la Nicolae (1396), cruciații apăsuni au suferit o rușinoasă înfrângere. Nu trebuie omise cruciadele, adesea nefaste prin efectul lor distructiv și crearea Inchiiziției. În pofida acestor vicisitudini, omul occidental a găsit resurse interioare de a depăși obstacole pentru a obține succese de ordin științific sau cultural: catedralele, monile de apă și de vânt, în fine, revoluția industrială. În anul 529, Școala de filozofie de la Atena fusese închisă de Justinian și se pare că până în

1088 (Universitatea din Bologna), în Europa nu a mai funcționat nicio formă de învățământ superior. Dacă expedițiile maritime aveau o motivație economică – lumea europeană era în căutarea altor resurse, iar comerțul se mută din Mările Baltice și Mediterană pe oceanele Terrei -, și poate demografică, excesul de populație urmând să se stabilească în teritoriile nou descoperite, nu e mai puțin adevărat că infuzia renesanțistă se datorează în mare măsură exodului de cărturari greci care părăsesc în 1453 Constantinopolul și se stabilesc în cetățile – stat italiene, fondând academii: Georgios Gemistos Plethon, Manuel Chrysoloras, Arghirooulos au contribuit la revigorarea literelor grecești, totodată, interesul pentru studiul limbii ebraice crește. Aceste orașe occidentale – nu mai depindeau de o putere centrală, ca în China, lumea islamică, Europa estică, ci adesea erau la dispoziția unei familii sau a unui grup de familii rivale, ce-și disputau, ca în Italia, supremația politică, economică, culturală. Consecințele au fost adesea benefice: la aceste curți priariere se atrăgeau prin stipendii generoase mari artiști, învățați și oameni de știință care contribuiau la creșterea faimei orașului respectiv. Semnalăm inadvertența de la pagina 35, nota 10: „Civilizația islamului clasic” (trad. rom. 1975, trei volume) a apărut în 1968, nu 1983. Ce s-ar mai putea adăuga? Actuala civilizație occidentală (Europa vestică și SUA) este pândită de pericole: stagnare economică, declin demografic, poluare excesivă, atacuri teroriste pentru care trebuie găsite remedii pe măsură.

*Lucian Boia „Occidentul. O interpretare istorică”. Traducere din franceză de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, 2007

Un festival de teatru este o sărbătoare a orașului, adună forțe și energii, stârnete curiozitatea, provoacă reacții, este laudat sau disprețuit, i se găsește fel de fel de cusururi. Cred că ediția a treia a Festivalului Internațional de One-Man-Show - Gala STAR de la Bacău (desfășurată între 28 martie-3 aprilie) a reușit să atragă atenția publicului și a criticii de specialitate, fiind bine organizată și cu o ofertă artistică satisfăcătoare pentru gusturi diverse. Deși la începutul Galei prezenta spectatorilor în sală nu a fost chiar una în măsură să trezească entuziasme (recăștigarea publicului fiind obiectivul permanent al teatrului), lucrurile au intrat, pe parcurs, într-o mult dorită normalitate. Atât la sala mare, cât și la Studio, am avut ocazia să văd spectatori care au trăit din plin bucuria comunicării prin teatru, aplauzele lor călduroase, îndelungate, recompensând participării la manifestare. Programul festivalului nu a fost unul foarte încărcat, juriul de preselecție (Carmen Stanciu, Dan-Marius Zarafescu, Attila Vizauer, Gabriel Duțu) dovedindu-se exigent, astfel că nu am văzut (din fericiere!) subprodece cu pretenții artistice. Au fost așadar, recitaluri în concurs și în off, de ținută profesională, lucrate cu atenție și dăruire. Competiția, foarte strânsă, a dat serios de lucru juriului Galei, format, de această dată, numai din critici: Florica Ichim, Andreea Dumitru, Ștefan Oprea, Mircea Morariu și subsemnata. Ce am urmărit în cursul unei săptămâni consacrate artei actorului? Prima zi ne-a adus un concurent din Grecia, Dimitris Arabatzoglou, care și-a ales spre reprezentare "Mistero Buffo" de Dario Fo (producător: Laiki Skini Thessalonikis - Salonici). Un recital complex, cu muzică, dans, care voia să demonstreze gama largă de mijloace artistice ale protagonistului. Un plus de mobilitate și de farmec (categorice inefabilă, e drept, dar când nu e...) ar fi făcut mai convingătoare evoluția lui Dimitris Arabatzoglou. În ziua a doua, Bogdan Sărătean (Teatrul "Radu Stanca" Sibiu) a interpretat un text de Victor Drăgan și Flaviu Suhastru, „De hălăduială”, destul de subțiril și ambiguu, cu pretenții da satiră, existențială, socială, cu „filosofii” angoasante de specie cabalină, canină, porcină, personajul cunosând mai multe întrupări, metamorfoze animaliere. Se vorbea mult despre cruzime, impulsuri asazine, culpabilitate, mă rog, un tacâm cam indigest. „Nu-i ușor, nu-i ușor să fii hălăduitor...” tot spunea tânărul actor, și i-am crezut pe cuvânt. Aștept să-l văd în ceva cu o direcție precisă, mai determinat și mai pretențios cu sine. Bun, expresiv, dinamic, inteligent, a fost Máttyas Zsolt Imre (Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely”, Timișoara) în „Spărgătorul de ceată” de M. Jozsa Timea, un recital închegat, gândit ca o parabolă despre condiția artistului, ciroul vieții, sacrificiul, alegere dramatică între dragoste și vocație. Duminică, a treia zi a Galei, a fost un regal. O actriță matură, Gabriela

• Daniela Vrânceanu și Fîrîța Apetrei

Popescu, aflată la un vîrf de carieră, și una foarte tânără, Cristina Casian, la început de drum, au încântat publicul cu spectaculoasa lor evoluție. „Copilul din spatele ochilor” de Nava Semel (o producție a Asociației IF...Dacă... Pentru femei) povestește bătălia unei mame pentru a-și face copilul, suferind de sindromul Down, să răzbată în jungla lumii, în pofida prejudecăților, a răutății și meschinării semenilor. Gabriela Popescu izbuteste să transmită întreaga dramă, sfîșierea și frămîntarea unei femei care se crede damnată, pentru început, ca să descopere în copilul ei handicapat o sensibilitate, o inocență și o putere de înțelegere cu totul speciale, care o transformă și pe ea, ca om și ca mamă, total. O interpretare emoționantă, plină de forță și de subtilitate! Care a câștigat **Marele premiu și Trofeul Galei**. Cristina Casian a venit la Gală cu spectacolul ei de absolvire, preluat de Teatrul ACT, București: „Amalia respiră adănc” de Alina Nelega Cadariu, în regia Marianei Cămărașan. O monodramă puternică, de bogată substanță umană, scrisă special pentru o actriță (deși ea poate avea și cinci interprete) care găsește în acest text de mare forță dramatică, în regia Marianei Cămărașan, care au surmontat de minune dificultățile partituri, amândouă făcând proba înzestrării lor. Cristina Casian este mai mult decît o promisiune, ea reușind să țină trează atenția publicului pe toată întinderea recitalului, cu inteligență scenică, disponibilitate pentru mai multe registre interpretative, care imbină cantodorea, sinceritatea dezarmantă cu tristetea, disperarea, ironia crudă cu autopersiflarea, gravitatea cu ludicul. O respirație proaspătă recitalul ei! În ziua a patra, Victoria Cocias Șerban a prezentat, în off, un one women show intitulat „Cui am onoareă să mă adresez?” de Peter Shaffer (producător: Compania Total TV și ArcuB), în regia lui Petre Bokor. Actriță experimentată, Victoria Cocias Șerban a intrat cu înțelegere și iscusință în dedesubturile poveștii unei englezoaze serioase și mai coticică, sedusă de un tânăr celebru, o vedetă de la Hollywood, care se dovedește a fi un pervers și un perfid. Biata

Gala STAR
Bacău, 28 martie-3 aprilie 2008

Aceste ființe stranii care se hrănesc cu priviri

femeie suferă cumplit și are puseuri suicidare când se confruntă cu urăta realitate, dar ce să-i faci asta-i viața și asta-i fața nevăzută a lumii artistice, uneori. Interpretarea dată de actrița acestui personaj a fost una convingătoare, deși cam monot, onă pe alocuri. De la teatrul constănțean a fost prezentă în Gală Mirela Oproiu-Pană, care a susținut un recital (în off) pe textul lui Cornel Udrea „A fi la timpul petrecut”. Un scheci „tragic-comic” despre o farsă din show - biz care crede că-și trăiește ultimile zile și e asaltată de amintiri, de umori negre, dar și de presa de scandal, în goană după senzații tari, pentru ca, în cele din urmă, lucrurile să ia o întorsătură veselă și diagnosticul fatal dovedindu-se o eroare. Doctorul a încurcat analizele! Și textul, o farsă, până la urmă, e cam încurcat și tras de păr, alunecând când în melodramă, când în divertisment, când în accese lirice, în visătorie. Mirela Oproiu-Pană rezolvă când mai bine, când mai puțin bine situațiile date, e dinamică, în ciuda verdictului medical primit de personajul întruchipat și chiar stridentă în unele secvențe. Ziua a cincea ne-a prilejuit întâlnirea cu un actor basarabean, Andrei Sochirică, al cărui recital, „Dați totul la o parte ca să văd!” ne-a dezvăluit și un poet interesant, din basarabean, Eugen Cioclea, un matematician care scrie „metapoeme” pline de miez, ia în deplină lucrurile comune și deplânge, cu amară ironie, pierderea autenticității. Această producție a Teatrului Municipal al unui Actor - Chișinău, are multe elemente de spectacol datorate regiei lui Mihai Fusu și, bineînțeles, evoluției protagonistului, Andrei Sochirică, un actor cu alură și gesturi romantice - decadente de rocker vesnic revoltat. Orchestra din scenă, muzica live, au potențat mesajul acestui spectacol cu leit-motivul „ne-ar trebui un numitor comun”. Vorba ceea, n-ar fi rău să fie bine! Actorul (**Premiul pentru interpretare masculină**) a împărțit spectatorilor multe mere mari, roșii, frumoase, din care aceștia s-au înfruptat cu plăcere, participând și în acest fel la împlinirea dezideratului de numitor comun, fraternizare, a comunica prin artă. Am

urmărit-o apoi pe Daniela Vrânceanu (Teatrul Bacovia, Bacău) în „Amalia respiră adănc” de Alina Nelega Cadariu. Ea a jucat cu mare credință (**Premiul de interpretare feminină**), cu fervoare, toate ipostazele personajului, pe linia de trăire, cea pentru care a optat autoarea regiei, Fîrîța Apetrei (eu aș fi preferat și forța cuvintelor, traversând expresiv, cu dezarmantă sinceritate, parcursul extrem de accidentat, chinuit, al unei existențe, de la zbănuțita pionieră la ființa decreștită dintr-un azil de bătrâni. Ne-a povestit, emoționant, cum te poate înghiți un sistem totalitar, inuman, cum poate să te distrugă, să te niveleze, să-ți fure tot. Și ne-a amintit că nu trebuie să-ți uii inima!

În ultimele două zile ale Galei i-am văzut pe Cerasela Iosifescu, Nicolae Urs, Mihai Bobonete, Vata Lorand, Ionela Nedelea. Cerasela Iosifescu, o actriță interesantă (cu multe roluri importante în teatru și film), cu o grațioasă prezență scenică, foarte plastică ne-a înfășășat un „Ciudad imobil” de Jacques Prevert. Un recital elaborat cu rafinement, beneficiind și de încântătoare prezență a doi tineri muzicieni valoroși, Irinel Anghel și Andrei Kivu. Mă așteptam totuși la o straniețe mai ironică, mai jucăușă, în spirit galic, și nu la genul de ciudățenie „mortificia”. Sub egida Teatrului Municipal Focșani, cunoscutul actor Nicolae Urs a venit la Bacău, cu „Momăia” după Cehov. A rostit, așadar, de la înălțimea unei tribune, monologul despre efectul dăunător al tunutului, cu aparentă bonomie, dublată de multă șiretenie, a jucat perfect rolul victimei datoriei de soț, stărnind compasiunea și simpatia publicului cărui i-a făcut mereu cu ochiul. Un jet de aer proaspăt a împrăștiat Mihai Bobonete cu o tableță efervescentă, „Actantul”, produsă de Octavian Strunilă (care-i asigură și regia) și de el însuși. Foarte simpaticul tânăr a aruncat în aer numeroase cișee, a ironizat acid năravurile breslei,

și s-a autopersiflat cu sârg, tot întrebându-se ce înseamnă să fii actor („o meserie că dracului”). O să afle el, nu mă îndoiesc! Bobonete are firesc, farmec, haz, dar ceea ce ne-a oferit acum e prea puțin, un fel de stand-up comedy de Prima TV. „Ce faci dragă mosiu?”, după texte de mai mulți poeți, i-a dat ocazia lui Vata Lorand (Teatrul „Tamási Aron”, Sf. Gheorghe) de a ne încânta cu câteva celebre șansonete frumoase cântate. A ieșit dintr-un ecran și ne-a spus o istorioară nostimă și amăruie despre marele boem Stux, „eroul barurilor”, despre visări, vara iubirii și toamna regretelor, a bătut step, dar nu a avut o zi prea bună, câteva elemente discrepante minându-i evoluția. Cu Ionela Nedelea (Teatrul Național Târgu-Mureș), lucrurile nu stau prea simplu, după cum spune recitalul ei, „Simply Marilyn” după Arthur Miller (în regia și scenografia lui Kincesse Emler), prezentat în off. Pentru că a fost dintotdeauna înfiordător de greu să înfășești biografia unui personaj celebru. Trecută prin condeii unei alte celebrități, care i-a fost și soț, cum e cazul lui M. Monroe și Miller. Ionela Nedelea este o prezență decorativă, agreabilă, iar strădania de a intra în pielea faimoasei dive e evidentă. Dar nu suficientă, pentru că multe lucruri au rămas doar la suprafață. Fața tragică, sfîșierea lăuntrică a superbeii blonde cu aluniță, devenită mit, rămâne foarte palid, fără fior înfășășat.

Ar mai trebui să spun, în final, că sala teatrului devenea seara neîncăpătoare la spectacole și concertele extraordinare. Nicu Alifantis, A.G. Weinberger („Arta de a picta în Blues”), Maria Răducanu și Sorin Terinte (cu „Lisabona... Dream”, visat pe toride note muzicale la Café du théâtre), Johnny Răducanu și Ion Caramitru (cu ale lor „Dialoguri și fantezii de jazz”) Ada Milea, Răzvan Mazilu („Sell me”), Horațiu Mălaele și Nicolae Urs („Măscărciul”) au fost viu aplaudați de spectatorii băcăuani. Care au rămas, desigur, cu cele mai frumoase, calde amintiri de la această sărbătoare a teatrului. Încă o ediție reușită a Galei (mai notăm aici și expoziția de fotografie „Un plus de imagine, un plus de viteză”, un proiect al lui Sergiu Iczkovitz, cărui i s-a alăturat Viorel Cojan, ambii expunând minunate fotografii din timpul Festivalului), al cărui trofeu a fost realizat de sculptorul Eugen Ionescu, organizatorii aducând la Bacău stele consacrate și stele în devenire. Spre bucuria publicului iubitor de artă, care a venit să vadă aceste „stranii ființe care se hrănesc cu priviri”, după cum îi numește Măniuțiu pe actori. Încă o stea a mai fost dezvelită pe caldarâmul din fața teatrului. Le așteptăm pe următoarele. Cui nu-i plac stelele?

Carmen MIHALACHE

• Gabriela Popescu

Etimologic, digresiunea e plecare, părăsire, despărțire, deviere de la drumul mare, al tuturor, încălcarea a unei datorii. Toate constrângerile ivite când citești o carte cu creionul în mână se vindecă prin digresiuni. Nimic mai încântător decât visarea lăaturalnică, ispitirea unei cărării personale în răspăr față de unicele textului celuilalt. Rândurile din acest colț de pagină sint astfel de încântări.

Cultura înaltă (*high culture*) și cultura joasă, de masă (*low culture*) sunt concepte la modă, nici ele ferite de pericolul absolutizării. Relativizând, iarăși, le definesc din punctul de vedere al eficienței lor *existențiale*. Nu există, în cele din urmă, culturi *mari* și culturi *mici*, căci toate culturile sunt „mari” pentru comunitatea pe care o slujesc calmându-i neliniștile. Cele mici sunt mai degrabă „discrete”, adică mai puțin universalizate din pricina care nu țin neapărat de valoarea lor intrinsecă. Tot așa stau lucrurile când vorbim despre cultură înaltă și cultură joasă. Cultura înaltă este cea clasicizată, în sensul preferat de Eminescu al termenului: *classicus* = „de încredere”. Ea trimite la

Probabil, nu există ființă omenescă – nici chiar cea cu țeava armei la tâmplă sau cu streangul de gât, ființă aflată, adică, în preclipa fatalității desprinderii de viața sa, de viața lumii, – care și-ar putea imagina, virtual, sau și-ar putea supune, real, că Dumnezeu nu ar mai iubi-o, nu ar mai avea grijă de ea, că ar fi uitat-o definitiv. Să creadă și să-și spună că Dumnezeu nu mai are nevoie de ea, ființă, persoana respectivă. Însă și „a nu avea în pază”, „a nu mai avea nevoie” e puțin spus, în comparație cu – ar crede omul foarte necăjit – că Dumnezeu pur și simplu îl... urăște! Nu, nu, sigur că Atoatecreatorul nu-și poate urî copilul, creatura...

Cam acesta ar fi fost și subtextul consolatoarei binecuvântării – parcă așa ceva ar fi putut să fie – a bătrânilor boschetar, care șontăcia pe peronul Gării de Nord și se adresa, în general, tuturor celor aflați pe bănci sau la ușa vagoanelor, celor care își cărau bagajele sau deja priveau de la geamurile rapidului, acceleratului sau personalului ce așteptau ora plecării:

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază! vorbea el către noi, călătorii, în general, sau în particular, oprindu-se în fata vreunei tinere sau unui tânăr din cei ce stăteau pe una din băncile pe jumătate ocupate de bagaje:

– Dumnezeu te iubește și are grijă de tine... Te are în pază... Să-ți fie calea fără primejdii și să ajungi cu bine...

După care, de primea sau ba ceva, pornea mai departe, târșându-și adidașii scofâlciți peste literele de jumătate de metru ale unei inscripții – direct pe peron, sub geamurile vagoanelor: „TE IUBESC, TAVI!” – „TE IUBESC” fiind scris cu vopsea, iar „TAVI” – cu cretă.

Unii dintre cei binecuvântați, la hurtă sau în particular,

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre cultura înaltă

opere (*ficțiuni*, în sensul cuprinzător de mai sus) pe care generațiile succesive le-au validat cu alegerea lor, cu re-lecturile personalizate. Cu precizarea că orice validare e remaniabilă, căci despre om este vorba.

Cel care posedă o cultură înaltă știe „tot ce s-a spus și s-a gândit mai bun de-a lungul secolelor” (după definiția lui Mathew Arnold). Însă aceste lucruri bune s-au spus și s-au gândit și în cultura populară, în cultura de masă și au fost înregistrate ca valori în tezaurul speciei umane. Pentru toate „ficțiunile” omeneste, indiferent de palierele unde se ivesc, există șanse mai mari sau mai mici de a rezista timpului, de a fi arhi-

vate în baza de date a umanității. Însă nimeni nu poate fi sigur că *el* se va număra printre aleși (excluz cazurile în care siguranța cu pricina ține de patologic). Îndoiala, deschiderea, generozitatea, interesul pentru ceilalți, respectul pentru diferență sunt trăsături prezente la majoritatea celor pe care îi înșirăm, fără a sta pe gânduri, la categoria „înalt”.

Dacă vorbim despre stricta actualitate, bătaia definiții se ascute. Cei care *au* o cultură înaltă nu sunt obligatoriu și cei care *fac* cultură înaltă. Un grup care se proclamă „de elită” și, totodată, unicul cu acces la „adevărată cultură”, precum și singurul în stare să o facă

încetează, pentru mine, să fie „de încredere”. Disprețul pentru „ne-elită”, și aceasta definită la fel de precar și abuziv ca elita, nu e nicicum înalt. Cultura înaltă și cultura de masă alcătuiesc, dintotdeauna, împreună și numai împreună Cultura. Orice *loc comunitar* este un *spațiu de enunțare*. El este rezultanta pașilor, cuvintelor, gesturilor, faptelor care se întretaie în viața cotidiană, zi după zi. Secol după secol. Toate acestea inchiuie o *textură*, o *rețea*. De rezistența și flexibilitatea urzelii ei depind *starea bună* și chiar *bunăstarea* comunității întregi.

Pe de altă parte, cultura joasă, cu toate formele ei, îmi pare mai bine situată căci e, nu de puțin ori, la curent cu formele culturii înalte, chiar și atunci când se raportează polemic la ele, delimitându-se. Mai mult, formele culturale joase reușesc să-și demonstreze *utilitatea*. Altfel spus, ele știu că *valoarea de întreținere* are un cuvânt greu de spus când e vorba de Valoarea cu majusculă. Cred mai puternic și mai dezinhizat în „funcția hordică” a posterității, cea care lasă nemilos în urmă exemplarele debile. Și o face după reguli proprii și misterioase.

din Basarabia

Leo BUTNARU

Binecuvântarea

scoteau leul nou sau câteva monede pe care i le ofereau necăjitului generos în benedictiuni, boschetar bătrâilor care, la ale sale, arăta parcă mai deschis, mai senin, decât – în majoritatea lor – călătorii îngândurați ce dădeau evidente semne de oboseală, îngrijorare, nemulțumire, tristețe sau lehamite.

Binecuvântătorul se apropie de scara unui vagon al trenului București – Chișinău, mai bine zis – doar Chișinău – București tur-retur, – însă conductorul îl împiedică să urce. În genere, acest tren seamănă, oarecum, cu un fel de *cvasiînchisoare*

CFM-CFR pe roți, o detenție pe durată a 13 ore, trei din care sunt repartizate, asimetric, între vama Nicolina și celebra gară ce te înalță cu tot vagon – Ungheni. Însă, chiar oprit din tentativa de a urca în vagon și de a-i blagoslovi pe cei dinăuntru, bătrânul nu se dezminți, rostindu-și în continuare refrenul consolator, îmbărbătător, pentru unii:

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază... Vă urez cale fără primejdii și bun ajuns la cei dragi inimii domniilor voastre...

Unii din călători coborâră, lăsându-și obolul în palma canonicului, alții, dinăuntru, îl

îndemneau să se apropie de geamurile vagonului, de unde lăsau să scapete, legănat, bancnota... De lăsau să cadă monede, bătrânul le prindea în chipul său zebrat în alb-vișniul echipei de fotbal „Rapid”...

În fine, trenul-cvasiînchisoare-pe-13-ore pomeste și, în monotonul său legănat-zdruncinat, sigur că îți vine să discuți cu condrumetul care ți-a fost repartizat la casa de bilete a gării; discuți despre... libertate. Despre ce altceva?

Așadar, colega, ce ar fi libertatea? Nimic altceva decât conștientizarea, cât mai lucidă, a necesităților. Da, sigur, și demnității de om... tuc-tuc, tuc-tuc... U-u-ul... Uf...

* * *

Pe la ora patru și ceva, în vagoane urcă grănicerii și vameșii, exercitându-și funcția în mersul trenului, cei dintâi verificând pașapoartele, ceilalți – interesându-se de bagajele călătorilor, din când în când mai întrebând:

– Droguri?... Arme?... Obiecte de preț?... Câtă valută aveți asupra dumneavoastră?

La un moment dat, însă, unul din vameși se așază pe bancheta din cușeta noastră, își puse geanta pe genunchi, scotându-și chipul cu cocardă și trecându-și palma peste frunte. Privi la condrumetul meu, apoi spre mine, zicând:

– Frați basarabeni, v-ați născut în cămașă.... Cu toate chinurile prin care ați trecut și mai treceti,

aveți, totuși, ceva noroc.... Se vede că Dumnezeu nu v-a uitat cu totul și vă mai iubește... Are El grijă de voi... de noi...

...Curând, prin vagoane călătorii se treziseră de-a binelea și, înfrigați, nu discutau decât despre un singur lucru: minunea lui Dumnezeu – pentru că nu putea să fi fost altceva! – prin care se reușise a evita o groznică avarie – coliziunea dintre trenul nostru și o garnitură de vagoane-cisterne încărcate cu azotat de amoniu – așa ceva...

– Slavă ție, Doamne! rostea, febril, cineva dintre călători.

În fine, trenul ajunse la Nicolina ieșeană, grănicerii și vameșii ne urară drum bun, coborând. Cu titlu de excepție – de, se mai întâmplă uneori, – ne permise și nouă să coborâm, scurt, din vagoane, să respirăm aerul proaspăt al preînsozării. În iunie, pe la ora patru jumătate-cinci, deja se luminează, lumea se pune în mișcare.

La un moment dat, de undeva dinspre vagoanele din spate, răsună o voce care ne era oarecum cunoscută... Ah(a), o auzisem și aseară, în Gara de Nord:

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază...

Era același bărbat bătrâilor sau un altul?... Acesta părea să nu schiopăteze... Sau, poate, aseară doar ni se păruse că generosul binecuvântător ar fi alignit... Nu este exclus ca el să fi ajuns ceva mai înainte, cu un tren ce avu prioritate...

Conductorul vagonului nostru se îndreptă spre boschetarul canonic și-i puse în mână o bancnotă. Mai mulți dintre noi făcărăm la fel...

– Dumnezeu vă iubește și vă are în pază... Vă urez cale fără primejdii și bun ajuns la cei dragi inimii domniilor voastre...

Marius Grăția-Mândra

Alegerea unei cărți de o asemenea factură, ce iese din ecuațiile propriului firesc, are drept punct de plecare convingerea că uneori avem datoria de a ne reaminti de existența unor lecturi adecvate momentelor vieții.

În preajma marii sărbători ortodoxe ce se apropie, nepuținios cumva în fața manifestărilor cu iz de târg, m-am hotărât să scriu despre o carte ce a rămas, sunt convins, destul de necunoscută în rândul laicilor. Cu mai mult timp în urmă, Editura „Deisis” și-a propus prin colecția *Mistica*, îngrijită după propria știință de Ioan I. Ică, să (re)aducă sub forma unui program duhovnicesc bine gândit, câteva studii de referință, cu aplicabilitate firească în spațiul creștin răsăritean. Din 2000, (anul Apocalipsei după unii pricepuți!) și până în clipa de față, două au fost cărțile față de care m-am simțit aproape. Prima aparține lui Nicodim Aghioritul, un volum celebru, o cale mistică cât și un tratat de strategie duhovnicească în apărarea simțurilor. Cel de-al doilea volum pe care îl am în atenție este o lucrare, așa cum afirmam câteva rânduri mai sus, probabil mai puțin cunoscută, deși așa fi extrem de bucuros să află că intuiția îmi este total eronată. E vorba de o altă perspectivă asupra posibilității de mântuire. Dacă mi se permite, într-o mică paranteză, îmi amintesc și acum o confesiune a lui Costion Nicolescu, în care s-a afirmat ideea că omul se naște cu un singur scop: acela de a nu rata ținta. Precum într-un proces logic de echivalare totală, putem așeza măcar pentru o clipă sub semnul unei relații de sinonimie cuvântul „țintă” cu realitatea lui Iisus Hristos. Mai simplu, omul se naște cu obligația răspicat formulată de a-l întâlni pe cel ce a consimțit la „îndumnezeirea omului”. Obstacolele ce intervin în drumul firesc de după botez sunt dintre cele mai dificile dar și căile de a accede reprezintă atestări în imediat ale voinței divine.

Una dintre aceste căi este prezentată în cartea al cărei titlu l-am tot amânat până în clipa de față. Părintele Irenei Hausherr publica în 1944 o carte ce avea să devină clasică pentru „învățământul înalt” și nu numai. Cu timpul, „Teologia lacrimilor”, a devenit realment un volum central în studiul creștinismului răsăritean iar calea pe care o prezintă vine cu o rezolvare inedită. Întâlnirea cu ipostasul divin poate fi mijlocită de „plânsul” și „străpungerea inimii”. Deși pleacă de la forma unui studiu bine documentat, ale cărui argumente sunt destul de solide, cartea, prin modul în care este concepută, se auto-propune mai degrabă ca un ghid de experiență duhovnicească. Prin multitudinea exemplurilor, mai precis a pildelelor la care apelează, ar putea foarte bine să fie o continuare

literaturbahn

Marius MANTA

Teologia lacrimilor

a „Patericului”, a lucrărilor lui Nicodim Aghioritul ce reînnoiau duhul filocalic, a „Limonariului” ori a altor cărți pilduitoare. Totuși, ce face diferența? Prefer să scriu despre „Teologia lacrimilor” și nu despre „Pateric” - de exemplu, deoarece, sunt convins, omul modern și-ar putea da mai ușor seama de importanța și de menirea sa în lume, pornind de la o construcție eminentamente intelectuală, cu care este obișnuit și care, sincer spus i-ar gădila orgoliul, pentru ca mai apoi să cadă în capcană și să își redescopere acel organ care îi va permite să recepteze adevărurile simple ce l-ar putea ajuta în a nu rata ținta.

De altfel, însăși prezentarea cărții de către editură este interesantă prin faptul că primele pagini anunță odată cu vocea autorizată a lui Ion I. Ică amplasarea discursului, pentru ca mai apoi să fie inserat un micro-eseu, în fapt o alegorie semnată Andrei Pleșu, preluată din volumul acestuia „Minima moralia” - „Darul lacrimilor: de la Ioan Scărarul la Robinson Crusoe”. În paginile cărții se mai află două fenomenologii patristice ale plânsului și ale lacrimilor, pornind de la „Omiliile despre

mulțumire” ale Sfântului Vasile cel Mare. Prin urmare, sunt trasate datele definitorii ale plânsului natural, plânsului lui Hristos și plânsului creștinilor, stare percepută ca un fenomen de conștientizare a binelui pierdut. Mai departe, avem un „floreliu” de texte ce se referă la plânsul îndumnezeitor, texte aparținând, așa cum era firesc, spiritualității răsăritene. E vorba de nume de primă importanță pentru acest spațiu precum Părintii Capadocieni, Părintii Patericului, Sfântul Ioan Scărarul, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Nichita Stihatul.

Odată cadrul creat, intrăm propriu-zis în substanța cărții: Irenei Hausherr este de-a dreptul fascinant deoarece explică în cuvinte puține și bine alese o posibilă cale a dobândirii mântuirii, cale anunțată anterior. Alternând cu inteligență principii retorice și stiluri de argumentare specifice culturii vestice, sprijinindu-și afirmațiile pe numeroase exemple din literatura patristică, textul propriu-zis nu are cum să rateze interesul cititorului. Așa cum era și firesc, eseu începe de la definirea exactă (dacă îmi permiteți să utilizez măsuri mai degrabă convențional - lingvistice) a termenilor pe care se

buziue întreaga demonstrație: „penthos” și „katanyxis”. Primul acoperă din punct de vedere etimologic înțelesuri precum doliu, întristare adâncă pentru moartea celor apropiați, durerea pricinuită de un anume accident ori lamentația după un zeu mort. Ultima posibilitate deschide sensuri conotative ce își migrează cu timpul înțelesurile către sensul general acceptat. Al doilea termen este cunoscut mai întâi drept un sinonim al lui „penthos”, deși, la rândul său, se apropie de expresia „oinos katanyxeos” - vinul străpunerii ori al mahnirii. „Katanyxis” ar reprezenta o înfiorare, o emoție ce sădește în adâncul sufletului un sentiment, o atitudine ori o hotărâre. Treptat însă, se poate vedea mult mai clar care este relația de finețe între „katanyxis” și „penthos”. Prima, care este mai degrabă numele unei acțiuni, desemnează zguduirea datorată unei cauze (adesea exterioară), în timp ce „penthos” rămâne să denumească reacția psihologică. Ciudat este faptul că unul dintre primii interesați de o apropiere față de cei doi termeni este contestatul Origen. În principiu, o intensă frecventare a cărților dogmatice duce la străpungerea inimii. Îl aflăm pe același Origen afirmând că „păcătosul trebuie să se smerească; trebuie să facă «roade de pocăință»; gândindu-se la Judecata viitoare trebuie să-l înalte lui Dumnezeu rugăciuni însoțite de lacrimi stăruitoare”. În același timp însă, „trebuie să știe să aștepte cu răbdare ca milostivirea lui Dumnezeu să vină în întâmpinarea sa”. Origen ar putea fi poate chiar primul nume care să vorbească explicit despre necesitatea „penthos”-ului dar, peste timp, îi vom regăsi definind termenul mai mult sau mai puțin alegoric pe marii iluștri părinți ai bisericii: Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Vasile, Sfântul Grigorie al Nyssei, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Efreim Sirul, Sfântul Evagrie Ponticul, Sfântul Ioan Cassian, Sfântul Ioan Scărarul, etc. Peste toți aceștia, Sfântul Nicodim Aghioritul, recunoscut drept campionul renașterii spirituale, publicându-și un volum de rugăciuni catanictice, cu o prefață ce se apropie de forma unui tratat în care explică necesitatea unei asemenea posturi. În cel de-al patrulea capitol, autorul ajunge la un numitor comun în încercările

sale de a defini cât mai exact noțiunea de „penthos”: primul înțeles, cel mai important în „economia” unei gândiri mistice este acela de „doliu pentru mântuirea pierdută, fie prin noi înșine, fie prin alții”. Dar care sunt cele mai importante cauze ale străpunerii inimii („katanyxis”? Fenomenul își găsește principalul stimulente în amintirea păcatelor săvârșite dar și în incertitudinea legată de posibilitatea unor păcate viitoare. Mai departe, explicit, ne sunt înfățișate „mijloacele” prin care este provocat șocul ce face să țâșnească lacrimile: predicile cu ton moralizator, de muștrare, gândul la sfârșitul lumii, cercetarea continuă a conștiinței și rugăciunea asumată (a se vedea pentru mai târziu rolul rugăciunii isihaste), deschiderea sufletului în fața unui părinte duhovnicesc, vestita exagoreusis, serviciile liturgice. Ușor paradoxal este și faptul că pentru înlesnirea manifestării mijloacelor trebuie creat un mediu prielnic care să permită acel „kopos”, osteneala. Mediul prielnic este asigurat prin sărăcie și singurătate, firește o singurătate care va uni în duh ascetul de restul omenirii. De o importanță similară este și capitolul dedicat „obstacolelor” printre care enumerăm akedia sau întristarea, tineretea ușuratică și împrăștiată, desfănarea, râsul, înlăturarea tuturor mijloacelor deja pomenite, cât și mândria care constă „în a uita că Dumnezeu este Dumnezeu” pe când smerenia ne amintește „că suntem făptură a lui Dumnezeu”. După definirea procesului, prezentarea mijloacelor prin care se realizează și a obstacolelor posibile, autorul ne prezintă prin intermediul viziunii Sfântului Grigorie din Nazianz unul dintre efectele principale ale plânsului: curățarea privită ca un al cincilea botez, primele patru fiind: cel al lui Moise, pur alegoric, cel al Sfântului Ioan Botezătorul, al pocăinței, cel al martiriului - cu sânge (cel desăvârșit). Iar pentru a vedea efectul acestui drum al „teologiei lacrimilor”, trebuie să ne referim la ultimul efect al stării de „penthos”: fericirea. Mai precis, lacrimile vor conduce la pacea desăvârșită, care e preluată de cei mai înalte contemplări, la descoperirea tainelor cerești și la o minunată transformare a întregii ființe.

Dincolo de exegeza completă a unei experiențe totale, volumul pendulează între formule și un lirism obiectiv prin exemplele și pildele pe care le împrumută din scrierile patristice. Sunt convins că, măcar pentru aceste zile, cartea ar putea fi (re)lecturată, cu dorința sinceră de a înțelege că lumea nu e un băci.

• Gelu Costea

Iadul, modus vivendi

Gândul mă poartă către certitudinea unui pariu pierdut încă din start. În cazul de față, singura problema ar fi aceea că nu ideea, cugetarea ori vreun îndelungat proces al gândirii mă fac nepuținios în fața istoriei (cărții), ci pur și simplu Gându – devenit prin puterile autorului un substantiv comun. Gându și felul lui de a fi, atât de „exponențial” pentru o istorie recentă, adesea recurentă. Ieșind de după principiile etice, jalonând printre / alături de oamenii vremurilor, Gându are nefericita misiune de a arăta unui cititor înverșunat imposibilitatea de a mai crede în timpuri schimbate, în fața nemachi- ată a unei istorii privită ca o normalitate constantă.

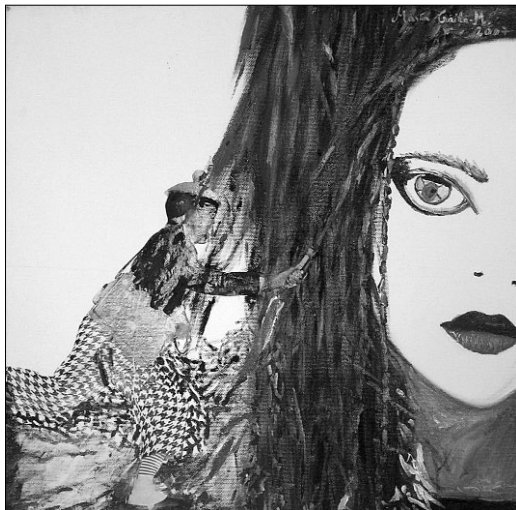
Rândurile scrise îmi sunt prilejuate de volumul lui Victor Mitocaru „Dintr-un iad într-altul”, apărut de puțin timp la *Editura Casa Scriitorilor*, Bacău. Ceea ce reușește autorul în propriul tom este o incursiune în sensurile mai mult sau mai puțin ascunse ale lumii „ante- și post-decembriste”. Cele două pre- fixe nu au rolul de a diferenția mentalitățile celor două perioade ci, parcă supuse unui exercițiu de tip postmodern, se încapățânează mai degrabă să scoată în evidență exact punctele comune. Chiar titlul nu e nimic altceva decât o cimitură rostită cu jovialitatea omului ce are darul de a înțelege esențialul, pentru ca mai apoi, sub forma unui joc lipsit de gratuitate, să se lase furat de metatext. Până la urmă nu se va ajunge, așa cum e și firesc, la o existență pur livrescă, o asemenea graniță fiind depășită încă de la început. Să fim înțeleși... personajele ce (ni) se destăinuie în acest volum nu sunt niște hârtii savuros ornate ci sunt prelungiri reale ale unor întâmplări cu o desfășurare cât se poate de exactă. Secret sau ba, în urma unor scurte discuții avute cu autorul, am înțeles că ficțiunea nu invadează cât ar trebui întâmplările, drept pentru care multe din pasajele cărții joacă rolul unei biografii căutate. Nepropunându-și nici pe departe însă a fi vreun roman cu cheie, înțelesurile sale saltă dincolo

de afinitățile supuse trecerii timpului, propunând unui cititor avizat cronica în răspăr a unor evenimente ce par a osteni însuși timpul. „Dintr-un iad într-altul” e genul de scriere ce propune mai multe posibilități de interpretare. În cele de față, personal, mi-am propus să nu închid această prea succintă prezentare fără a sublinia modernitatea scriiturii. Recunosc, și asta e bine, desigur, paginile cărții m-au surprins plăcut. Îl cunosc de ceva timp pe autorul rândurilor și, în ciuda jovialității de care mai mereu dă dovadă, nu i-am simțit interesul pentru scriitura contemporană. Firește, fără a-l face neapărat postmodern, rândurile romanului mi-au reamintit „o lume în două zile” ori vreun Nedelciu aflat în sărbătoarea creației. Și nici nu se putea altfel, cât timp însăși literatura și ale sale forme îmbătătoare au menirea de a supraviețui unui iad, și încă unui iad... Cu toate acestea, revin la teza de mai sus: Victor Mitocaru rămâne, cel puțin pentru mine, o surpriză cu totul plăcută, tocmai datorită ușurinței prin care construiește discursuri paralele, schimbă când te aștepti mai puțin registrul, devenind încrâncenat ori relaxat în funcție de necesitatea micilor parabole. Multe dintre ele ne sunt explicate tot în stil postmodern la sfârșitul

romanului, printr-o falsă „addenda” ce are menirea de a „rostui” „înțelegerea celor șase” scriitori (ori mai mulți) care, undeva la adăpostul cuvântului, vor să re Creeze cuvântul dintăi ca existență.

Reîntorcându-mă la text, acesta e plin de întâmplări dintre cele mai incitante, ce au corespondent în realitatea „primului iad”; se vor fi regăsit mai apoi și în mentalitatea lumii ce „a urmat” dar suferind o asemenea schimbare încât îți vine să exclami dimpreună: „frigul ca un veac insinuat în latrină”. Titlul, paginile volumului ne învață că lumea lui Gându e un tărâm al unei (a)normalități ce trebuie pe deplin asumată. Prezentarea „în oglindă”, prezentarea alegorică, tehnica decupajului, colajul au rostul nu de a închide înțelesurile în analize savante, cu iz anost de teorie literară ori în filosofii particulare, ci de a oferi singura alternativă viabilă: existența prin cultură. Poate „prea-mul-tele” acumulate ori poate știința re-povestirii cu haz a celor trăite, l-au apropiat uneori în paginile cărții prea mult pe Victor Mitocaru de stilul jurnalistic; pe de altă parte, romanul rămâne o reușită care bifează în stil postmodern (să dea Domnul să am dreptate!) problemele gazetei de perete – în cel iad, în acest... Suntem în pas cu Gându.

Marius MANTA

• Marius Crăiță-Mândră

CONSILIUL EDITORIAL

Gheorghe Antochi (*Agricola Internațional*), **Constantin Avram** (*Consizo Serv*), **Mihai Banu** (*Agribac Com*), **Daniela Burlacu** (*B.R.D.-G.S.G. Grup Bacău*), **Ioan Chiriac** (*Rolex*), **Petru Cimpoșu** (*Directia Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național*), **Neculai Lupu** (*Universitatea „George Bacovia”*), **Gheorghe Popa** (*Centrul „G. Apostu”*), **Mircea Nicolae Rusu** (*Hidroconstrucția, Sucursala „Moldova” Bacău*), dr. ing. **Ioan Viziteu** (*Teletrans, Ag. Bacău*).

Nichita Bistriceanu

A trăit la Piatra Neamț, din 14 iulie 1914 și până în decembrie 1997. A intrat în lumea umbrelor în ziua când pe străzile orașului începuseră să meargă copiii cu plugușorul. L-am cunoscut la redacția ziarului Flacăra din Piatra-Neamț. Era secretar de redacție. Aici avea să afle povestea vieții lui.

Ajuns învățător, face școală de pregătire militară, după cutumele timpului. În calitate de comandant de pluton, va străbate Rusia până la Don și înapoi, pentru a merge în cealaltă parte a Europei, pentru a lupta alături de foștii dușmani împotriva foștilor aliați. Din această perioadă, ca- ietele lui Nichita Bistriceanu, pseudonim luat după spusele familiei, la sugestia lui Mihail Sadoveanu, cuprind poezii în care își exprimă trăiri ale vieții de pe front, precum și însemnări zilnice cu valoare de document.

Dumnezeu îl ajută să se întorcă sănătos din război. Devine un jurnalist remarcabil nu numai prin reportajele scrise, dar și ca un adevărat profesor, de la el învățând mulți tineri meseria de gazetar. A fost unul din fondatorii cenaclului „Slovă nouă” din Piatra-Neamț. În anii dictaturii, jurnalismul nu era o profesie ușoară, mereu erai confruntat cu obligațiile ce ți le impunea puterea și cu propria conștiință. Nichita Bistriceanu nu a fost un disident, dar nici rabat de la meseria de ziarist nu a făcut. Cu talent, a știut să nu intre în mocirla preaslăvirii epocii de aur. Și în poezie s-a ferit să ridice osanale regimului, preferând să-și orienteze preocupările către poezia destinată copiilor.

Emil BUCUREȘTEANU

Bucovina

Mi-e dor de tine, scumpă Bucovină
Și parcă văd de-aici, din depărtare,
Cum îți înalți aproape de hotare
Orașele cu turnuri în lumină.

Ctitoria lui Ștefan Sfânt și Mare
De farmec și de liniște e plină.
Și peste tot castele în ruină
Și mănăstiri domnești și seculare.

Ai codri vechi – istoria-i numește –
Plugari cumini – arcași de-aldădată
Vorbind atât de dulce românește.

Dac'aș trăi să te mai văd o dată
Ti-aș săruta pământul creștinește.
O, Meca mea și-a României toată!

28 Martie 1938

Publicată în „*Timpul Eminescian*” din 20 aprilie 1938 (nr. 212)
și în „*Santinela*”, 1940

Țara mea

Veniți cu mine toți, veniți copii,
Să vă arăt comoara minunată,
Cum n'au văzut streinii niciodată:
Pământul Sfintei noastre Români.

Ajunge-a mulțumi o lume toată
Din harul roditoareor câmpii;
Și munți cu-așa nespuse bogății
Nu-s nici într'o poveste fermecată.

De mana grea și'mbelsugatul rod
Se rupe coarda'n via îmbrumată,
Și plin e al pescarului năvod.

Plugaru-și ară vesel brazda lată
Și-i mândru ca un mare Voievod,
Căci brazda din strămoși i-a fost lăsată!

Publicată în „*Apostolul*”, nr. 1012, 1938

Sub țevi de tunuri

Peste câmpia largă cade seara...
Stau gurile de tunuri către cer
De parcă binecuvântare cer
În lupta'n care-i prinse țara.

Apusul e de flori însângerate...
Peste poziție – umbrele se întind
Și'n farmecul lor umed ne cuprind
Și corturi și tranșee... toate, toate.

Un fluier molcomește tuturor
Ca în Moldova'n sărbători acasă...
Și'n seara care'n'cet, încet se lasă,
În lacrimile noastre joacă hora.

2 iunie 1944

cogito

Ion FERCU

Conspecte

• Karl R. Popper, Konrad Lorenz, „Viitorul este deschis. O discuție la gura sobei!": „Potrivit lui Kuhn (Thomas; n.a.), știința este o convenție aparținând, succesiv, unor mafii ale științei, care se înlocuiesc una pe alta”. Popper formulează o întrebare (aproape) retorică: „Premiul Nobel – recompensă pentru mafia victorioasă?” Sugestia lui Popper este cutremurătoare. Acordarea premiilor literare (și) în România urmează aceleași „reguli”? Întrebare retorică?...

• Livius Ciocărlie mărturisește: „O doctorandă pe care o recenzez scrie despre *descoperirea imposibilității de a trăi și altundeva decât în fictiv*. Nu știu ce vrea să spună, dar, așa cum înțeleg eu, este adevărat”. *Descoperirea imposibilității de a trăi și altundeva decât în fictiv*... Este alienarea alienării. Hegel, Marx, Heidegger ar putea lua lecții despre alienare de la doctorandă...

• Polonezul Tomasz Naganowski, un specialist în drepturi de autor, scrie despre obiceiul prețioșilor de a se deducii, prin plagiat, atunci când își pregătesc predicile dominicale. Pur și simplu, unii preoți își procură predicile de pe internet.

Predica, scrie Naganowski, e o creație și intră sub incidenta legii drepturilor de autor. E interzis să furi scrierile altuia și să minți publicul asupra paternității lor. Făcând așa ceva, un preot încalcă cele zece porunci. Unii dintre preoții noștri nici măcar nu se ostenesc să fure predicile. Improvizează ceva. Spontan și, de cele mai multe ori, jenat de superficial.

• Mihail Sebastian: „Am întreprins o mică anchetă politică în jurul meu, în lumea prietenilor și tovarășilor mei de lucru, scriitorii, profesorii, medicii, oameni de carte, toți din acea mult pătimită *generație tânără*, în numele căreia atâția șefi de plutoane ideologice își permit să enunțe adevăruri absolute. Și am făcut o constatare, care este prea generală, ca să nu aibă un sens precis. Nici unul dintre ei, nici unul vă spun, nu este înscris în listele electorale. Nici unul nu votează”. Urmăriți fenomenul și la alegerile care urmează. Sebastian este încă actual.

• Goethe: „Natura pare a fi mizat totul pe individualitate”. Mai ales atunci când este vorba despre nefericire, credem noi. Ne-a spus-o, magistral, Lev Tolstoi, în debutul romanului

Anna Karenina: „Toate familiile fericite seamănă una cu alta, fiecare familie nefericită este nefericită în felul ei”. Un eventual tratat despre nefericire ar putea avea acest motto tolstoiian...

• „Când ați scris ultima oară o scrisoare de dragoste?” Este titlul tulburător al unui articol semnat de Mircea Mihăieș. Dacă ar putea fi acordate premiile și pentru titluri de articole, l-aș propune pentru locul întâi pe podium. Când încetăm a scrie scrisori de dragoste devenim niște legume spirituale conservate.

• I-am oferit unui medic bucureștean unul dintre volumele mele de poeme, după ce mi-a mărturisit că este „devorator de literatură”. M-a avertizat însă, fără menajamente: „Am citit toate poemele Anei Blandiana și n-am reținut decât un vers memorabil... Dacă voi găsi ceva și în volumul dumneavoastră, am să vă sun...” M-a sunat peste... trei ani. Uitasem de el. Mi-a spus simplu: „Eram de gardă, moțaiam, și m-am trezit în cap cu un fragment dintr-un poem al dumneavoastră: „...și viața asta a noastră / ca un bocet de maha-la / aruncat peste țipătul

lumii...”. Pur și simplu a început să-mi bântuie prin cap. Înțelegeți?... Evadase din subconștient...”

• Citesc din *Jurnalul* adolescenței mele: „Casa de Cultură Bacău. O mie nouă sute șaptezeci... Am fost adunați peste cinci sute de liceeni și profesori din oraș, pentru a participa la o întâlnire cu scriitorii. În sală, animație. Își face apariția pe scenă Zaharia Stancu, *pașahul*, președintele Uniunii Scriitorilor. E un bărbat frumos. Are vădite aere de șef. Este urmat de Ana Blandiana. E frumoasă-foc. Nichita Stănescu se așează lângă ea. Fănuș Neagu este, ca de obicei, *vesel*. Încearcă să negocieze cu Nichita Stănescu vecinătatea Anei Blandiana, dar nu obține nimic. Cred că nici Ana Blandiana nu ar vrea vecinătatea aceasta. Citesc asta din îngrijorarea ei. Marin Sorescu apare ca un ins care-și târăște triștețea, ca pe-o umbră... (...) Fănuș Neagu n-are stare. Se plimbă pe scenă, merge după cortină, reappare, iar pleacă. *Pașahul* îl ceartă ca un diriginte, dar Fănuș... nimic. Stancu se crede inspirat, în încercarea sa de a-l potoli pe omul metaforelor, și-l invită la microfon, pentru a citi *ceva din creația sa*. Fănuș Neagu scoate o hârtie din buzunar, se apropie de microfon, citește aidoma unui taifun, mai mult rostogolește vorbele, și nu înțelege nimic. Microfonul îi captează nemaipomenit respirația de taur hăituit de toreador (...) O colegă – frumoasă, frumoasă, superbă – se ridică din sală și-l întreabă pe Nichita: «Tovarășe Nichita Stănescu,

ce-ați vrut să comunicați cititorului prin poemul...» Nichita reacționează în stil personal; pare a nu-și recunoaște poemul și o roagă pe domnișoară să-l citească. Domnișoara citește ca un înger și repetă întreabarea. Nichita are un moment de genialitate și zice ca un înger galant: «Dar matală, prea-frumoasă domnișoară, ce-ai înțeles din acest poem?» Surpriză: domnișoara începe un demers hermeneutic aiuritor. Vreme de cinci-șase minute, în sală este o liniște de mormânt. Numai discursul domnișoarei se aude. Ce discurs! Când domnișoara tace, Nichita devine din nou genial: «Preafrumoasă, preadeșteaptă domnișoară, îți fac o propunere: eu voi continua să scriu poeme, iar matală să mergi cu mine prin lume, ca să explici cititorilor ce-am vrut să spun. Sincer, când am scris acest poem nu am intuit asemenea profunzimi...» Sala aplaudă ca la teatru. Fănuș Neagu tresare din moțait...»

• De la Saint – Exupéry, citind *Citadela*, am înțeles întâia oară ce sunt fătărnicia, minciuna: „Sunt unii care fac paradă de sentimentele lor și ar vrea să te faci să crezi că ard zi și noapte. Mint însă (...). Minte poetul care zi și noapte îți vorbește despre beția poemului. Dacă i se întâmplă să-l doară vreodată burta, puțin îi mai pasă de toate poemele. Minte îndrăgostitul care pretinde că zi și noapte este bântuit de imaginea iubitei sale. Un purice ce-l picșă l-ar face să uite (...) Minte cucernicul care pretinde că zi și noapte îl contemplă pe Domnul. Căci divinitatea dispăre câteodată din fața privirii lui, așa cum dispăre marea. Și-l vei vedea mai uscat decât o plajă pietroasă. Mint aceia care-și plâng mortul zi și noapte. Pentru ce l-ar plânge zi și noapte, dacă nu-l iubeau zi și noapte? Căci aveau clipe de ceartă și oboseală, sau de plăceri în afara dragostei. Desigur, cel mort este mai prezent decât cel viu, căci, împlinindu-se, îl contempli în afara contradicțiilor. Dar ești necredincios chiar și morților tăi”.

• La un curs de Psihologie, am propus unor adolescenți simpatici și isteți să mediteze asupra următoarei ipoteze: „Ce s-ar întâmpla dacă am putea auzi tot ce gândesc ceilalți oameni despre noi?”. O domnișoară a sărit ca arsă: „Nu! Nu! Nu! Asta nu! Ar însemna să înnebunim cu toții!”

• Lumea este oglinda libertății mele”. Când am ascultat pentru prima oară acest gând al lui Sartre, m-am inspăimântat. Oglinda libertății mele era o colecție aiurea de cioburi. Astăzi, această oglindă este din cristal pur. Motivul este simplu: în afară de Dumnezeu, nu-mi mai este teamă de nimic. Nici măcar de moarte. Când te împaci cu moartea, ai toată libertatea la care poate râvni un muritor.

codul bunelor manele

Bogdan ULMU

Ticurile verbale, o pecingine socială!

popă apropiindu-se de pat, cu căldărușa funestă și busuiocul sepulcral, a înginat un răgușit „mă băietel”, care l-a pus pe preot într-o dilemă din care nu a mai reușit să iasă...

Am mai cunoscut un oligoid care spunea, indiferent de ce auzea, „ți-e banal!”; altul, nici el cu un *q.i.* superior, spiritual foc, zicea „Un cal și-un pui!” – chiar când era vorba de familia sa, de ornitorinci, ori de Marx și Engels; sunt bătrâni care țipă, isteric, diminețile, fără adevărată situație, „Ceaușescu n-ar fi făcut asta!”; sau pensionare care vor „la Sovata, prin sindicat!”; chiar dacă la televizor joacă Mioveni, cu Steaua...

Un actor etilizat, repeta obsesiv, în teatrul în care apărea doar la ședințe, „și iarăși ne-ntoarcem la fișa postului!”...Sau, un redactor poltruc, PSDist, ofta matinal, pe un post de radio local, „și iar, și iar, revenim la Basarabia!”(adevărlul fiind că pe nimeni nu interesa propunerea).

Să nu mai enumerăm mii de repetitii care aruncă, scurt, oricui, oriunde, oricând, un „Alo!”, „Șefu!”, „Corect!”, „Sanchil!”; sau mai lunguț: „Plimbă ursu”, coană mare!”,

„Ptui, găozare!”, „Ce faci, o zgudu?”; „Hai, tuleo!”, „Of, viața mea!”, „Tataie, te caută una p-acasă!”, „Exclus, fă paceauro!”, „Lăsați, nu vă ambațați, domnu' Fricil!”, „O să-ți treacă!...”, „Dai și tu una mică, turcule?”; „Vrei picică pe orez, puțică?”; „Nu-i problema mea, tanti!”; „Bine-ai venit în club!”, „Ora închiderii, berbeci!” etc.

Tot la capitolul ticuri trebuie să includem, sastișiți, și adresările spicheritelor de la radio-tv, care pâlăvrăgesc cu apelative jenante, de parcă s-ar afla în căminul de studenți, nu la un microfon public: „Monica, bună seara!”, „Bună seara, Ovidiu!”; „A fost cool!”; mai lipsesc „ce faci, fată?!”; ori „primiși bursa, fraiere?” „Mergem la *pub*, libelulo?”.

Nu e ușor să scapi de ticuri verbale. Dar, pentru unii, dacă ar trebui să renunțe la ele, ar fi cumplit: ce vocabular le-ar rămîne? Doar limbajul nearticulat, tip „ih!”; „mmmmmm!!!”, „offff!!!”, „brrrr!”; „psssstttt!” ș.a.m.d. Dar și astea, pînă la urmă, tot *ticuri verbale* devin!...

Gata! Musai să trecem pe limbajul... *trupului!*...

(va urma)

Mic jurnal spaniol (2)

Aproape că nici nu îți vine să crezi că dincolo de acest univers particular, la care poți visa o viață fără să-l poți reproduce în imaginație întocmai, se află un oraș ca un furnicar... Pe aleile parcului lui Antonio Gaudi piatra și cimentul prind o viață ciudată, încât trăiești efectiv cu teama că arborii de piatră (mai reali decât și-a îngăduit natura să-i imagineze) se vor mișca în clipa în care treci pe lângă ei, mai cu seamă că totul este integrat într-o vegetație luxuriantă, în care nările îți sunt invadate de mirosul unor plante rare, atent îngrijite, sau că pe față îți ajung picăturile de apă rătăcite de la vreuna dintre multele fântâni arteziene discrete, încadrate cochet de mici arbuști sau plante cățărătoare...

Bulevardul Rambla, însă, te rupe cu siguranță dintr-o visare de acest fel dar numai pentru a te lansa într-o nouă provocare... Un șir întreg de magazine mici și dichisite (deliciu oricărui vânzător de suveniruri originale) – Rambla e o lume a negoțului în stil combinat orientalo-occidental, cu vânzătorii persuasivi, din ale căror prăvălii nu poți ieși cu mâna goală, mai ales că ochiul e furat de varietatea mărfurilor și de permissivitatea lor ca preț... Așa se face că, dacă străbați alea lungă a Ramblei când revii la punctul inițial, te descoperi împovărat de sacoșele colorate cu sigle diferite și mai ușor de banii de vacanță, însă cu gândul la bucuria celor de acasă, căror micile nimicuri sau lucrurile de valoare le vor aduce o clipă de fericire, dacă vei asocia darul cu povestea inerentă dobândirii lui.

Nicio secundă nu m-am simțit străină în Barcelona... Asta și pentru că orașul acesta mi s-a părut cel mai viu și cel mai primitor (în comparație cu marea Madrid, pe care urma să îl vizităm în zilele următoare) sau grație oamenilor atât de calzi, de plini de viață, de zămbitori și ospitalieri, atât de onești, încât – dacă ești gură-cască – și-ți pierzi vreun lucru, aleargă să și-l restituie... O lume care te să viețuiască într-o civilizată armonie, o lume elegantă înainte de toate... Barcelonei îi mușcă înfometate din viață îmbrăcați în ținutele lor vesele, fără complexe de sex sau vârstă, care la noi sufocă atât imaginația cât și forța de exprimare a identității... E imposibil să nu compari!

În următoarea zi, ne aflăm în celebrul Madrid, recunoscut ca nou centru al artei în întreaga Europă... Până aici, însă, am traversat provincia Aragonului și am oprit la Zaragoza – capitala regiunii, unde am vizitat Aljaferia, „palatul maur al plăcerii”, Bazilica Nuestra Senora del Pilar și Catedrala Seo, pe care dacă m-aș oprit să le descriu, aș depăși cu mult modestul spațiu al micului jurnal spaniol...

Turul capitalei Spaniei a cuprins printre altele: Puerta del Sol, Academia de Arte Frumoase, Palatul Regal, Bazilica San Francisco del Grande, imensul și superbul parc Retiro, cu frumosul Palat de Cristal și celebrul muzeu Prado... Aceasta din urmă este de-a dreptul copleșitor prin picturile originale, cu semnătura lui Goya, El Greco, Velasquez sau Zurbaran – care se numără printre cei mai mari pictori ai lumii, alături de etajele dedicate lui Picasso, Dali și Miro. Muzeul Prado s-a lărgit și așa a luat naștere o nouă instituție, cu numele „Reina Sofia”, în care sunt expuse piesele colecției Thyssen aduse din Elveția.

Nu pot omite renumitul târg anual de artă „Arco”, ce oferă negustorilor de artă posibilitatea de a achiziționa obiecte culturale ce reflectă noile tendințe; acest târg este și un pod de legătură cu America Latină – care – de la 1492, odată cu descoperirea „Lumii Noi” de către Cristofor Columb, încă simte Spania ca pe o „târă mamă”.

Înainte de a părăsi Madridul însă, am luat parte la un spectacol de flamenco impresionant, care a fost „ingredientul secret” al serii!

Pe drumul spre Toledo ascultăm în autocar muzică spaniolă, virtuozii ai chitarei: Andrea Segovia și Narciso Yepes, sau Manuel de Falla. În acordurile insolite, mă gândeam la Estremadura, acel pământ al berzelor și al conquistadorilor – cel mai îndepărtat ținut al Spaniei, născut în evul mediu, de care îmi povestiseră niște buni prieteni și care nu intră în circuitele agențiilor de turism. Aș fi vrut, desigur, și eu să văd aceste meleaguri cu sate străvechi și oameni simpli, cu peisaje nemaipomenite și tradiții pe măsură, sau să admir la Trujillo statuia celebrului călăreț, Francisco Pizzarp. Mă gândeam că din Toledo spre Trujillo ar fi fost de străbătut un masiv muntos până la atât de laudatele turnuri albăstrie, de lângă Polan, înconjurate de rosmarin și răchită albăstrie.

Toledo e un oraș mai mult decât picaresc... Deși e numit „cetatea religioasă a națiunii spaniole”, mi s-a părut mai degrabă orașul lui Don Quijote de la Mancha – prezent în diverse statuete și afișe în fiecare colțor de stradă! Cochetă cetate a armurilor și armurilor desfășurate sub ochii noștri, pe lângă marea Catedrală Gotică și a Palatului Alcazar, a Sinagogii și a Bisericii Santo Tome – străduțe „tesute” în maniera pânzei de păianjen... atât de înguste, pietruite cu dale cenușii și albe, prin care te puteai pierde ușor de grupul turiștilor, dacă te fura vreo vitrină, din miile care-și expuneau elegant, cu mare stil, mărfurile prețioase... O curățenie desăvârșită și o liniște patriarhală definesc orașul, care mi-a rămas în suflet prin acel cântec de gitaro care picura tandru în armoniile de vis ale înserării, dar și în turcoazul zidăriei vechi, innobilate parcă de fire subțiri de iederă cărămizie, ce desena pe pereții înalți hărți ciudate de ramuri și frunze... Este inutil să precizez că și plecarea din Toledo mi-a povocat stări nostalgice! Doar speranța ascunsă a revederii mi-a readus o împăcare...

„Călătorului îi stă bine cu drumul!” Și uite așa auto-

carul a traversat în meandre provincia Castilla La Mancha, până la însoțitul țarm al Mediteranei... și iată-ne ajunși în Valencia, al treilea oraș ca mărime din Spania prezent în atâtea cântece... și cunoscut ca oraș al iubirii, al soarelui... Ziua se anunță agitată și plină de evenimente. Pașii neobosiți ne-au purtat pe rând la cele mai vestite obiective ale urbei: Piața Primăriei, cu fastul regal caracteristic și imensa grădina publică, Muzeul Național al Ceramicii, care a făcut deliciu împătimitilor de artă ceramică, Catedrala cu Turnul Miguelete, ce impresionează prin simțuozi-tate și opulenta mixtură de stiluri, Bazilica Nuestra Senora de los Desamparados și, bineînțeles, Palatul Generalitat...

După un prânz copios, la care s-au degustat mâncărurile tradiționale, am pornit spre vestitul „Oraș al Artelor și Științelor” – o demonstrație de arhitectură și tehnică pentru Mileniul III – unică în lume, cuprinzând: Palatul Artelor, Complexul Oceanografic, Muzeul de Științe „Principe Felipe” și Semisfera... Fiecare dintre obiectivele enumerate reprezintă adevărate repere ale modernității internaționale, depozitând într-o manieră interactivă – și atipică noțiunii românești de „muzeu” – tezure de cultură și tehnică, uluitoare modalități de accesare a unor descoperiri... Este efectiv o altă lume, un univers al bucuriei, ca să nu pomenesc de spectacolul de la Delfinariu, sau de exemplarele rare de balene, rechini și tot felul de vieți oceanice din Complexul Oceanografic... După o asemenea zi, seara a venit ca o perdea odihnitoare în aburii căreia plutea melancolia cu parfum de leandri a despărțirii (de a doua zi) de minunata patrie a lui Cervantes...

Întoarcerea spre România s-a făcut în următoarele cinci fercătoare zile prin Franța cu Coasta de Azur dintr-o nouă perspectivă, cu vizitarea Republicii Monaco și, evident, o zi la Monte Carlo... dar mi-ar mai lua încă zeci de coloane de revistă să descriu miile de detalii, și frumusețea tulburătoare a locurilor acestora... Mă bazez pe puterea de imaginare a cititorilor revistei noastre și, spre finalul acestor rememorări de voiaj, voi spune că ultimele zile au stat sub auspiciile divinităților romane... Veneția cu Palatul Dogilor, cu Puntea Suspinelor cu plimbările cu vaporeto, cu gondolieri și mandoline... cu sticlăria de Murano și tavernele ticsite de tot ce pot aduce rafinații negustori... și-a pus o ultimă fotografie în albumul fiecăruia dintre noi. Personal mă aflam a cincea oară aici și mă încercam amintiri minunate!

Carletta-Elena BREBU

Inițiator al seriei noi: Radu CÂRNECI Redactor-șef: Carmen MIHALACHE
Ștefan RADU (secretar general de redacție)

Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU (corectură)

Contabilitate: Anișoara TOMA Culegere text: Niculina MOISĂ

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Redacția: Str. Caișilor nr. 7 • Tel/Fax: 0234-512497 • E-mail: ateneubc@gmail.com •

• Materialele nepublicate nu se restituie. • Tipărit la SC LETEA S.A. Bacău, str. Letea 17, tel.: 0234 572900 • ISSN 1221-5813 • Tiraj: 800 buc •

• Citiții se pot abona prin RODIPET și, direct, la redacție. • Poziția în Catalogul Publicațiilor Interne RODIPET: P1938 •

